ၸိူင်ႉၶိူင်

ပုၼ်း
တႃႇ
ႁူၼ်း
မိူင်း
တႆး

ပႃၶၼ်မူႉ

လမ်းၶၵ်း

ၵၼ်ၼိုင်ႈ	လွင်ႈၵူၼ်း	**5**
ၵၼ်သွင်	လွင်ႈၵိၼ်ယႃမ်ႉ	**7**
ၵၼ်သၢမ်	လွင်ႈလၢတ်ႈၵႃ	**11**
ၵၼ်သီႇ	လွင်ႈယူႇလီ	**14**
ၵၼ်ႁႃႈ	လွင်ႈၼုင်ႈဝႆႉ	**19**
ၵၼ်ႁူၵ်း	လွင်ႈယူႇသဝ်း	**24**
ၵၼ်ၸဵတ်း	လွင်ႈလဵပ်ႈႁဵၼ်း	**29**
ၵၼ်ပႅတ်ႇ	လွင်ႈႁူႉပႆ	**33**
ၵၼ်ၵဝ်ႈ	လွင်ႈႁဵတ်းၵၢၼ်လႅင်ႉတွင်ႉ	**36**
ၵၼ်သိပ်း	လွင်ႈၵပ်းသိုပ်ႇတိတ်းတေႃႇ(တွၼ်ႈၼိုင်ႈ)	**43**
ၵၼ်သိပ်းဢဵတ်း	လွင်ႈၵပ်းသိုပ်ႇတိတ်းတေႃႇ(တွၼ်ႈသွင်)	**54**
	ၵ။ လၢႆးႁဵတ်းလၢႆးသၢင်ႈပတ်းပိုၼ်ႉ	**55**
	ၶ။ လွင်ႈသိူၵ်ႈသမ်ႉပေႃႈမႄႈ–လုၵ်ႈလၢင်း	**58**
	င။ ၼူးလႄႈလုၵ်ႈႁဵၼ်း (ၵူၼ်းသိၼ်းႁွၼ်ႉလႄႈၵူၼ်းၼုမ်ႇ)	**66**
	ၸ။ သင်ႇၶႃႇလႄႈတၵ်ႈၵႃႇ	**68**
	သ။ ၶိူၵ်ႈလႄႈၵဝ်ႈႁိုၼ်း	**76**
	ၺ။ တေႃႇၵၼ်ႉထၢၼ်ႈၼိုဝ်	**81**
	တ။ တေႃႇဢူၺ်းၵေႃႉႁူမ်ႈၽၢၵ်ႈထၢၼ်ႈလဵဝ်ၵၼ်	**90**
	ထ။ တေႃႇၵၼ်ႉထၢၼ်ႈတုၼ်ႈ	**104**
	ၼ။ ၵႂၢမ်းၵၼ်တေႃးလႄႈၵႂၢမ်းပၼ်ပွၼ်း	**110**
	ၼွတ်ႇယွတ်ႈ	**111**

ၶိူင်ႈပိူင်

(ပုၼ်ႈတႃႇၵူၼ်းမိူင်းတႆး)

ပၢၼ်မႂ်ႇ

ၵႂၢမ်းၶိုၼ်ႈ

လွင်ႈထၢင်ႇႁၢင်ႈၼႆႉၽွင်ႇၽွင်ႇၵေႃႈၶွႆႈလႆႈ၊ ၵၼ်ၵမ်ႇၶွႆႈလႆႈလွင်ႈထၢင်ႇႁၢင်ႈ ၵမ်ႇမီးၽွင်ႇ၊ ၵူၼ်းမိူင်းတႆးၵူႈလၢဝ်းၸိုဝ်းၵေႃႈၶွႆႈလႆႈလွင်ႈထၢင်ႇႁၢင်ႈၸိုတ်းပဵင်း မိူၼ်ပိူၼ်ႈၼင်ႇၵဝ်ႇ။

ၼင်ႇႁိုဝ်တေလႆႈမီးလွင်ႈထၢင်ႇႁၢင်ႈၼၼ်ႉသမ်ႉၸဵမ်လွင်ႈယူႇ၊ ၼုင်ႈ၊ ၵိၼ်၊ ႁဵတ်းသၢင်ႈ၊ ႁူႉပႆ ၸိူဝ်းၼႆႉတေလႆႈမီးပဵၼ်းပိူင်။
ပေႃးမီးပဵၼ်းပိူင်ယဝ်ႉ လွင်ႇတေမီးလွင်ႈထၢင်ႇႁၢင်ႈႁိုဝ်? ၼႆႉပဵၼ်ၶေႃႈႁၢမ်း ၵၼ်လီထၢမ်။

ၵူၼ်းၵူႈသတ်းလၢႆႇၶိူဝ်းလေႃးၵၢမ်းၵၢင်ၼႆႉ တိုၼ်းမီးဝႆႉဝႃႈ- မီးပဵၼ်းပိူင် လင်ႇတေမီးလွင်ႈထၢင်ႇႁၢင်ႈၼႆၼၼ်ႉယဝ်ႉ၊ တီႈတႅၵ်ႈတူဝ်ယၢင်ႇမၼ်း ၸတႃႇၵဝ်ၵူၼ်းၵၼ်ၵမ်ႇယၢမ်ႈႁၼ် လိူင်ႈမိူင်းႁူမ်ႈတုမ်ၵမေႃႇရီၵၼ်ႇၼၼ်ႉ ပေႃးၵႂၼ်ၵၼ်ယၢမ်ႈႁူႉငိၼ်းဝႃႈ ၵူၼ်းမိူင်းၵမေႃႇရီၵၼ်ႇၼႆႉထၢင်ႇႁၢင်ႈ သေပိူၼ်ႈ ၼႆယဝ်ႉ။

ၵူၼ်းၵူႈၸဝ်ထၢင်ႇႁၢင်ႈယွၼ်ႉပိုဝ်ႈသင်? ၵွပ်ႈဝႃႈၸဝ်မီးပဵၼ်းပိူင်လူင်ၵၼ်ဝႃႈ မႆႈမီးလိုင်ႈမိူင်း(CONSTITUTION)ႁူမ်ႇငမ်းဝႆႉသေ ၵူၼ်းမိူင်းၸဝ်တင်းလၢႆၵေႃႈ ၵႂၼ်ၵၼ်ၸိုတ်းလွမ်းပဵၼ်းပိူင်လီးငၢမ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

ပီႈၼွင်ႉၶႃႈၵေႃႈပိူၼ်ႈဝႃႈပဵၼ်လိူဝ်ႉၸိူဝ်းႁၼ်ၸိူၼ်းယဝ်ႉ၊ ႁဝ်းဝႃႈၶဝ်မီးၾိင်ႈယူႇ၊ ၵိၼ်၊ ၼုင်ႈဝႆႉ၊ ၵႂႃႇမႃး ႁူႉလွင်ႈလွင်ႈပဵၼ်ပၵ်းပဵၼ်ပိူင်။ ၽြႃးပဵၼ်ၸဝ်ႈၵေႃႈသင်ႇသွၼ်ဝႆႉဝႃႈ "မီးပၵ်းပိူင်ၼၼ်ႉပဵၼ်လွင်ႈလီ" ၼႆယဝ်ႉ။ ယွၼ်ႉပိူဝ်ႈဝႃႈ –

1. ၵူၼ်းၵိူဝ်းတေယွမ်းႁပ်ႉဝႃႈပဵၼ်လွင်ႈလီ။
2. ၵူၼ်းၵိူဝ်းတေလႆႈယူႇၵတ်းယဵၼ်သိူဝ်းသႂ်။
3. ၵူၼ်းၵိူဝ်းတေၸၢင်ႈတၵ်းၵိူဝ်းၶမ်ႇၸွမ်းပၵ်းပိူင် ၼႂ်းၸွမ်းပၵ်းပိူင်မႃး။
4. ၵိူဝ်းၶၼ်မီးပၵ်းပိူင်ယဝ်ႉၵေႃႈ တေၸၢင်ႈယူႇၵတ်းယဵၼ်သိူဝ်းသႂ်။
5. ၵိူဝ်းပႆႇၼပ်ႉထိုဝ်ၵေႃႈတေၼပ်ႉထိုဝ်ၵူၼ်းၵိူဝ်းတူဝ်ႁဝ်းမႃး။
6. ၵိူဝ်းၼပ်ႉထိုဝ်ဝႆႉႁွၼ်ႉယဝ်ႉၼၼ်ႉယိင်ႈၼမ်ႉတေၼပ်ႉထိုဝ်မႃး။
7. တေၸၢင်ႈယူႇၵ်ႉယွင်ႈႁၢၼ်ႇၶၢၼ်းႁူႉလွင်ႈလွင်ႈ ၼႂ်းၶိုၼ်ႈယႂ်ႇမႂ်ႇသုင်မႃး။

တင်ႈၶဝ်ၸိမ်းၵိူဝ်းၼႆႉႁဝ်းၶလႈ ၸင်ႇလႆႈပိုင်ႈဢိင်ၽိူင်ႈထုင်းႁဝ်ႇတႆး ၶၼ်လိၶမ်းၵိူဝ်းၼၼ်ႉ မႃးၸူမ်ႈၸွမ်းႁၼ်တင်းၶၼ်လူဝ်ႇမီးလူဝ်ႇပဵၼ်ၼွႆး ႁၢပ်ႈပၢၼ်မႂ်ႇယၢမ်းလိုဝ် ၼင်ႇၶၼ်ၽူႈၶွၼ်ၸူဝ်ၶဝ်ၸဝ်ႈသင်ႇသွၼ်ပွၼ်ႈပၼ် ၼၼ်ႉသေလင်ႇလႆႈတိမ်ႈၶွၵ်ႇမႃးပပ်ႉပၵ်းပိူင်ၽိူင်ႈထုင်းပၢၼ်မႂ်ႇႁဝ်းယဝ်ႉ။

ၶွၼ်ႁၼ်ထတ်းသၢင်တူလႆးသေ ၶၼ်လီၼႆႉၶဝ်ၵေႃႉ၊ ၵိုတ်းၼႂ်းမၼ်းလီမႃး လိူဝ်ႁဝ်ႉ၊ ၶၼ်ပႆႇလီၼၼ်ႉၵိုတ်းၼႂ်းမၼ်းလီထိူင်း ၼႂ်းပေႃး "လီသေၶွၼ် တွၼ်းသေႁဝ်ႉ" သေႁမ်း။

မိူဝ်ႈလႂ်ၶလႈတႆႈပဵၼ်တႆႈမႂ်ႇယဝ်ႉ

မိူင်းႁဝ်းၶၼ်ယၢပ်ႇၵိၼ်းၶၢၼ်ၵႂ်ႈတူၵ်းတိမ်ႇယူႇၼၼ်ႉၵေႃႈ ၼႂ်ႉတၵ်းတေပဵၼ် မိူင်းမႂ်ႇၶၼ်ထၢင်ႇႁၢင်ႈႁတ်းယဵၼ်ၶလႈမိူၼ်ႈယႂ်ႇၶမ်ႇႁၢင်ႉ။

ယွၼ်းၶွပ်ႈၸဝ်ႈတၢင်ႇမုၼ်ၼိူဝ်ပပ်ႉ“မင်ႇၵလႃႇသုတ်ႈပႃႇလိၶမ်ႇတႆး” တင်း “သိင်ၵႃႇလေႃးဝႃႇတသုတ်ႈလင်ႇၵႃႇၽႄႇတႆး” “သိူၵ်ႈပိုၼ်းၽြႃး”ဢၼ်ဝၢင်း ပၢင်လူင်ၵိတ်ႇၵွၵ်ႇမိူဝ်ႈပီ **1990** ၸလႆႈပပ်ႉ“ယိၼ်ႇၸၼ်မိူင်းတႆးႁိူဝ်ႈႁိူင်း ဝႆး”ဢၼ်ပေႃးလုင်းတၢင်းၸၢႆးတီႉမ်ႈၼၼ်ႉယႂ်ႇယႂ်ႇၼမ်ၼမ်ယဝ်ႉ။

ၵေႃပွင်ပိူၼ်ပပ်ႉၵျၼ်း
ၸွမ်ႇမတီႇပႃႈပၼ်ႇလႃႇလိုင်ႈတႆး

ၵၼ်ၶိုင်ႈ

ၵၢမ်ႁူမ်း

ၼႂ်းၵႃႈၵၢၼ်ႁူၼ်းႁဵၼ်းတင်းသိၼ်ႇတင်းလၢႆၼႆႉ ပေႃႈႁူပ်ႈတူၺ်းၸိုင်မီး သၢမ်လွင်ႈႁူဝ်း။

ပဵၼ် – ၵၢၼ်ၵဵဝ်၊ ၵၢၼ်သူပ်းၶလႈၵၢၼ်တူဝ်ယဝ်ႉ။

1. ၵၢၼ်ၵဵဝ်ၼႆႉၵေႃႈ တေမီး – လွင်ႈသဵင်ႈၵဵဝ်၊ ဝူၼ်ႉၶႂ်ႈ၊ တိူပ်းတတ်းၶလႈ တိုဝ်းၵမ်။
2. ၵၢၼ်သူပ်းၼႆႉၵေႃႈတေမီး – ၵိၼ်ယိူမ်ႉၶလႈလၢတ်ႈၵႃႈ။
3. ၵၢၼ်တူဝ်ၼႆႉၵေႃႈတေမီး – ၶပ်ႉၶိုင်လွင်ႈယူႇလီ၊ ၼွင်ႈဝႆႉ၊ ယူႇသဝ်း၊ ၵႂႃႇပႆႇ၊ လိူပ်ႈၽၼ်းပိုၼ်ႉႁူႉတၢင်းမေႃ၊ ၽိတ်းၵၢၼ်လိူင်ႉ တွင်ႉၶလႈသိူၵ်ႈသမ်ႉၶဝ်ႈၵွၵ်ႉလိူမ်လိုဝ်းၼႆႉၵႂႃႇ။

ၵၢၼ်ၵဵဝ်ၵၢၼ်ၽူႈၵၢၼ်ႉလိၵ်ႈႁဵၼ်းၶဝ်ထုၵ်ႉလီလႆႈသဵင်ႈၵဵဝ်ဝူၼ်ႉၶႂ်ႈတိူပ်းတတ်း ၼၼ်ႉလႅမ်ႉ – လွင်ႈတၢင်းၵၢၼ်တၢင်ႉလဝ်ႈၶၼႂႃႇၼႂ်းၵႃမ်းၼမ်းၼႆႉ မၼ်း

လိူဝ်ႈလွႆႈၼမ်ၵေႇ ၵူႈၶိူဝ်ႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။
သင်ဝႃႈလိူဝ်ႈလွႆႈၼမ်ယူႇ၊ ၵႂၢမ်းသင်ႇသွၼ်ၽြႃးပဵၼ်လဝ်ႈႁဝ်းၼႆႉတိုၼ်းၶမ်ႇ ၽိတ်းၼႆႉၵေႃႈလီလႆႈတိုဝ်းၵမ်ႇပၢႆးဝူၼ်ႉႁၼ်ၶၼ်ၼႆႉသေၸပ်းသၢင်ႈႁၢင်ႈပွင် ၵၢၼ်သူပ်းၸလႈၵၢၼ်လွၵ်ႈႁဝ်းၵူႈၶွႆႈပေႃးပဵၼ်ပၵ်းပဵၼ်ပိူင်မၼ်ႈၶွႆႈပေႃးပဵၼ်တိုၼ်းမၼ်ႈ ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

* ၶေႃႈထၢမ် *

1. လဝ်ႈၵဝ်ႇႁၼ်ထိုင်ဝႃႈ –
- ပေႃးမီးပၵ်းပိူင်လိူင်တေယၢပ်ႇၵိၼ်းယူႇၸႂ်ႇ?။
- ပေႃးမီးပၵ်းပိူင်လင်ႇတေမီးလွင်ႈထၢင်ႇႁၢင်ႈၸႂ်ႇ?။
- ၶမ်ႇတၢပ်ႈၶၢၼ်ႇလွႆၸိူဝ်ၽြႃးပဵၼ်လဝ်ႈ၊ သွၼ်ႇလွႆဝူၼ်ႉၶႂ်ႈလီလီ သေတွပ်ႇၸၵႈၸႂ်တႃႉ?။

2. လဝ်ႈၵဝ်ႇႁၼ်ထိုင်ဝႃႈၵူႈပဵၼ်ၽိုၼ်ႈထုင်းၵဝ်ႇၼႆႉ –
- လူဝ်ႇၵဵပ်းၶွမ်ထိင်းသိမ်းဝႆႉၸႂ်ႇ?။
- လူဝ်ႇပိၼ်ႉပိၵ်ႈသေၶဝ်ၶၼ်မႂ်ႇလုမ်းလုမ်းၸႂ်ႇ?။
- လူဝ်ႇၵဵပ်းၶွမ်ထိင်းသိမ်းဝႆႉၶၼ်လီသေ ၶဝ်ၸွင်မႂ်ႇၶၼ်လူဝ်ႇ မီး လူဝ်ႇလႆႈ လူဝ်ပဵၼ်လိူဝ်းၼၼ်ႉၸႂ်ႇ? ၸႂ်လွင်ႈတၢင်းသေတွပ်ႇပၼ်တႃႉ။

3. ၵၢၼ်လွၵ်း၊ ၵၢၼ်သူပ်း၊ ၵၢၼ်တူဝ် ၶၼ်ၵူၼ်းမိူင်းတႆးႁဝ်းလူဝ်ႇပူၵ်းပွင် ႁႂ်ႇၼႆႉ ထုၵ်ႇလီပူၵ်းပွင်ၽႂ်ႇလွႆလၢႆလၢႆၸလႈလိူင်ႉၶိူဝ်?

ၵၼ်သွင်

လွင်ႈၵိၼ်ယႅမ်ႉ

ဢေႃႈပွၼ်ႈၵႂ်

ပုၼ်ႈတႃႇတူဝ်လဝ်ႈၵဝ်ႇတေယူႇလီမီးႁႅင်းၶႅၼ်ႇ လွင်ႈၵိၼ်ယႅမ်ႉၼၼ်ႉပဵၼ်မိူၼ်း ၵမ်ႉလွႆးၵၢၼ်ၶိုင်ႈ။

လၢႆးႁဵတ်းလၢႆးသၢင်ႈ

1. သွင်ႇၽႂ်းလူဝ်ႇလႆႈမူတ်းသုၼ်ၶလႈၼမ်ႉလိပ်ႈ၊ ႁႂ်ႈမီးၶမ်ႉၵုမ်ႇလူမ်ႈ တႃႇလူဝ်ႉသွႆ မီးႁႅင်းၶမ်ႉလႆႇၶမ်ႉဝူၺ်ႇလီလီ ယႃႇႁႂ်ႈမီးၵႆႉမဵၼ်ၶဝ်ႈ ပဵၼ်တီႈယုင်းယႂ်ႇၶလႈ တီႈၶၽႄႈလူဝ်ႉတၢင်းပဵၼ်။
2. တေလႆႈမီးတၢင်းၵိၼ်ပိုၼ်ႉၶၢမ်ႇမူၼ်ႇၶင်ႇၶဝ်ႈသၢၼ်၊ ၵူဝ်၊ မၢၵ်ႇ ၽိတ်ႉ၊ ထူဝ်ႇၶဝ်း၊ ၶမ်ႉမၼ်းလူဝ်းၼၼ်ႉၼႂ်းသွင်ႇၽႂ်းၵုမ်ႇ လူမ်ႈတႃႇ သေႇ၊ တေလႆႈမႄႈၵဵပ်းသိမ်းႁႂ်ႈမီးပၵ်းမီးပိူင် ၵဝ်ႈငၢႆႈ၊ ယိပ်းငၢႆႈ၊ ႁၢင်ႈငၢႆႈ။

3. လူဝ်ႇမီးတီႈသိမ်းၽၵ်း ယႃႇႁႂ်ႈမႅင်းမူၼ်းမႃးတွမ်ႉ ၼူမႃးယႃႉလႆႈ၊ ၶဝ်ႈမၼ်ႈၽၵ်းၶဝ်ႈလူဝ်ႇၵဝ်ပိၵ်ႉၵမ်းလႅဝ်။ ၵမ်ႉလီၵဝ်မႃးၵိၼ်။

4. ၵိၼ်ထုၵ်ႇမၢၼ်ႇၸွမ်းၽွင်းယၢမ်း –(လီသေပိူၼ်ႈၼၼ်ႉၵိၼ်မူဝ်ႉၶဝ်ႈ ၽၵ်းတိုၵ်ႉဢုၼ်ႇ)။

5. လဵပ်ႈႁဵၼ်းၽိုၵ်းလၢႆးမိူဝ်ႈၵိၼ်ၵူႈမိုဝ်ႉမိုဝ်ႉ၊ ႁႂ်ႈလီၵိၼ်ၸလႈႁႂ်ႈပၼ်ၽွၼ်း လီတႃႇလွင်ႈယူႇလီ၊ ႁႂ်ႈမေႃႇႁဵတ်းၸလႈၵဵပ်းသိမ်းဝႆႉတၢင်းၵိၼ်ဢၼ် ဝႆႉလႆႈႁိုင်ႁိုင်၊ မိူၼ်ၸင်ႉၽၵ်းသူမ်ႈယၢၼ်း၊ ထူဝ်ႈၶဝ်ႈၼိပ်းလိုဝ်ႉၼၼ်ႉ ၵုမ်ႇလူမ်ႈ။

6. ယႃႈပေႇမၵ်ႉမိူဝ်ႈလိူဝ် ၵိၼ်မိူဝ်ႈလိူဝ်၊ လူဝ်ႇမေႃထတ်းသၢင်ၵိၼ်လေႈ လေႈ၊ လွင်ႉမၼ်းပႃးထၢတ်ႈဢၼ်ႁဵဝ်းလူဝ်ႇမိူၼ်ၼင်ႉထၢတ်ႈၼိူဝ်ႉ၊ ထၢတ်ႈၵိုဝ်၊ ထၢတ်ႈဝိတ်ႉတိူဝ်ႉမိၼ်ႉ လိူမ်လိူဝ်းၼၼ်ႉ၊ ႁွပ်ႈၽၵ်းယိူဝ်ႈ ၸၢင်းၼိုဝ်ၼၼ်ႉ မီးဝိတ်ႉတိူဝ်ႉမိၼ်ႉၸမ်ၸလႈ လီလႆႈၵိၼ်ၸမ်ၸမ်။

7. ၵိၼ်ၸိူဝ်ႉလူဝ်ႇမေႃလိူၵ်ႈသေၵိၼ် ၵမ်ႉလီၵိၼ်လိပ်း ႁွပ်ႈမၼ်းမီး လိူဝ်ႉမႅင်းယူႇႁႂ်ႈ ၸလႈတူဝ်ၵွၼ်ၵိၼ်(PARASITE)။

8. ၵိၼ်ၸမ်ႉဢၼ်မူတ်းသႂ် ပေႃးပိၼ်လႆႈၵိၼ်ၸမ်ႉဢုၼ်ႈၸမ်ႉမႆႈ၊ ၵမ်ႉ ၸၼ်ၸမ်ႉၽူတ်ႉၵတ်းၸမ်ႉဢၼ်ထွင်သႂ်ႉဝႆႉ၊ ပေႃးတေၵိၼ်ၽၵ်း လိပ်းၽၵ်းၼိုင်ႈ ၵဝ်ၸမ်ႉဢုၼ်ႈၵတ်းသုၵ်ႈယဝ်ႉၸင်ႇႁွႆးၵိၼ်၊ မၼ်း ၸၢင်ႈႁဵတ်းႁႂ်ႈ လွင်ႈၸၽႄးတိူၼ်းရေးႁႃႉဢၼ်ၸၢင်ႈၸပ်းၸၽႄးၸၼ်ႉ ယွမ်းဢေႃးၵႃႈ။

9. လူဝ်ႇၵိၼ်မၵ်ႇမႆႉမၢၵ်ႇတွၵ်ႇၼမ်ၼမ် ႁွပ်ႈမၼ်းမီးဝိတ်ႇတိူဝ်ႇမိၼ်ႇ ၸလႈလွႆႈပၼ်ႁႅင်းတွင်ႉသႆႈလၢင်ႈယွႆႈတၢင်းၵိၼ်ငၢႆႈငၢႆႈမျႈၸလႈ ၵမ်ႇ ၵႆႉပဵၼ်တွင်ႉၵဵပ်းတွင်ႉလူမ်းတွင်ႉပိၵ်ႉ။

10. တၢင်းၵိၼ်သင်ၵေႃႈလီ ယႃႇၵိၼ်လူၼ်ႉၵိၼ်လိူဝ်၊ မၼ်းၵၢင်ႈႁဵတ်း ႁႂ်ႈတွင်ႉသႆႈပဵၼ်ၸေႃးၵႃႇ၊ ၵဵဝ်ႉၵိၼ်ယွႆႈယွႆႈႁႂ်ႈသႆႈႁဝ်းပေႃးသိုပ်ႇၶိုတ်း လဵဝ်လႆႈငၢႆႈငၢႆႈလွမ်း။

11. လူဝ်ႇမေႃလဵပ်ႈႁဵၼ်း ၽိူင်ႈၵိၼ်ပူၼ်ႈသေၽိုၵ်းလွင်ႉလၢႆးမိူဝ်း၊ ထူႇ၊ လၢႆးၵေႃႉ၊ ၵေႃႉငမ်ႈၵေႃႉမီးၼိူင်း၊ မိတ်ႈၸလႈလၢႆးလိုၵ်ႈတီႈၼင်ႈ တီႈသုင်တီႈတမ်ႈၵိုဝ်းၼႆႉ ႁႂ်ႈပေႃးၸဝ်ႈပူၼ်ႈ၊ ယႃႇႁႂ်ႈပဵၼ်တီႈၸတ်း တႃႇၸလႈတီႈပူၼ်ႈလီႁၵ်ႈ။

12. ၵိၼ်ႁႂ်ႈသၢင်ႇထုၵ်ႇလွမ်းလွင်ႈမၢၵ်ႈမီးတူဝ်ၵဝ်ႇ။

13. ၵိၼ်ႁႂ်ႈသၢင်ႇထုၵ်ႇလွမ်းပိူင်ၵူၼ်းၸလႈ မႆႈမီးလိုင်ႈမူင်း၊ တေၵမ်ႇလႆႈ တိတ်းယႃႈမဝ်းၵမ်တေၵမ်ႇလႆႈၵိၼ်လဝ်ႈလူၼ်ႉလိူဝ်။

14. သုၵ်ႈလၢင်ႉမိုဝ်း ၵွၼ်တၢင်းတေၵိၼ်ၶဝ်ႈတႃႇသေႇ၊ ၽွင်းယၢမ်းၵိၼ် ၶဝ်ႈယူႇၼၼ်ႉ ၵမ်ႇလီၶႂ်ႈမူဝ်းလီမူဝ်ႇလီႁၵ်ႈ၊ လွင်ႈလီလွင်လိၵ်ႉၶေႃး ၶူမ်၊ ၵမ်ႇလီယဝ်ႉယွၵ်ႇၵၼ်၊ ၵမ်ႇလီထင်ႇမီးမုၵ်ႈ၊ ထူမ်ႇမီႇၶၢၵ်ႇ မီးတူဝ်ႇ၊ ပေႃးၵမ်ႇယူၼ်ႈလႆႈႁႂ်ႈလုၵ်ႉၵူႇထင်ႇၵူႇထူမ်ႇၸွၵ်ႈမူႇၶဝ်ႈ ႁၢမ်ႉၵႆၵႆ။ ပေႃးတေမီးလၢမ်ၵေႃႈၵူမ်ႈႁူဝ်တူမ်းသူပ်းၵိတ်းၸိုင်ႈ၊ ဝႆႉလင်ပၼ်ယိင်ႈၶဵၼ်းလီ။

15။ ၵမ်ႉလီၵဝ်တၢင်းၵိၼ်ၵၼ်ယင်းတိုၵ်ႉမႆႈယူႇၼၼ်ႉ သႂ်ႇမႃးၼႂ်းထူင်ယၢင်(Plastic)ၸလႈလေႈၵၼ်မီးၼမ်ႉမိုၵ်ႉတႅမ်ႈဝႆႉၼၼ်ႉ၊ ႁွပ်ႈဝႃႈမၼ်းလၢင်ႈလိူမ်ႈလူင်းၼႂ်းတၢင်းၵိၼ်ၸလႈ ပဵၼ်ၽေးတႃႇတူဝ်ႁဝ်း။

* ၶေႃႈထၢမ် *

1။ ၵႂၢမ်းၵၼ်ဝႃႈ – "ႁႂ်ႈၵိၼ်တႃႇယူႇ–ယႃႇယူႇတႃႇၵိၼ်"(To eat to live and not to live to eat)ၼႆႉလဝ်ႈၵဝ်ႇပွင်ႇလႆႈလိုင်ႉႁိုဝ်?။ သပ်းလႅင်းၸၼတီႈႁေႉသုတ်းသၢမ်ထႅဝ်?။

2။ ၼင်ႇႁိုဝ်လွင်ႈၵိၼ်ယႅမ်ႉပေႃးတေပဵၼ်ၵၼ်ၵမ်ႉလွႆႈ
- တႃႇႁႂ်ႈမီးၵႅၼ်မီးႁႅင်း
- တႃႇပဵၼ်ၵၢၼ်ပဵၼ်ငၢၼ်းၸလႈ
- တႃႇမိုတ်ႈၵိုဝ်းလမ်လႅၵ်ႈၵၼ်ၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီၸပ်းႁႅၼ်းၸိုင်ပွင်ၼင်ႇႁိုဝ်?။

ၵၼ်သၢမ်

လွင်ႈလၢတ်ႈတေႃ

ၶေႃႈပွၼ်ႈၵႂ်

သုဘာသိတာ စ ယာ ဝါစာ ဧတံ မင်္ဂလမုတ္တမံ

သူပ်းလီသိုင်ဝၢၼ်ၼႆႉ ပဵၼ်မင်ႇၵလႃႇ။

ၵႂၢမ်းၵၼ်ၽြေးပဵၼ်လဵဝ်ႈႁဵဝ်း ၵႂၼ်လၢတ်ႈၼႆႉမီး **2** ပိူင်ၵူၺ်း။

1. ၵႂၢမ်းၵၼ်လိူဝ်ႈၵွႆ၊ မီးၽွၼ်းလီ၊ ပိူၼ်ႈထုၵ်ႇၵွႆ။

2. ၵႂၢမ်းၵၼ်လိူဝ်ႈၵွႆ၊ မီးၽွၼ်းလီ၊ ပိူၼ်ႈၵၢမ်ႇထုၵ်ႇၵွႆ။ တေလႆႈ လၢတ်ႈ **2** ပိူင်ၼႆႉယဝ်ႉ။

တီႈၵၼ်ႁူၼ်းၸဝ်းယူႇၶူင်းၸွပ်ႇ ဝူင်းၸိူင်ႈၵၼ်ၶမ်ႉပေႃးမီးႁူၼ်းသွင်ႁေႃႉႁေႃႈ ႁူႉမီးၵၢၼ်တိတ်းတေႃႇ ၵပ်းသိုပ်ႇ ၵၼ်လူလႆႈသူပ်းၵႂၢမ်းယဝ်ႉ။

ၵွပ်ႈၼၼ်လႄႈ မီးမႄးၵႂၢမ်းၵၼ်ဝႃႈ– "လူမ်ႇတိၼ်လၢင်ႈၵဝ်လႆႈ၊ လူမ်ႇၵႂၢမ်း ၵမ်ႇၵဝ်လႆႈၸိုၼ်း" "မေႃလၢတ်ႈပဵၼ်သေထေး၊ ၵမ်ႇမေႃလၢတ်ႈပဵၼ်ၾေး" "ႁၵ်ႉၵၼ်ႁေႃႈယွၼ်ႉသူပ်းၵွၼ်ႇၼၼ်ႉ၊ ၸင်းၵၼ်ယွၼ်ႉသူပ်းၵွၼ်ႇၼၼ်ႈ" ၵိူဝ်းၼၼ်ႉမီးမႄး၊ လၢင်ႇဝႃႈလွင်ႈလၢတ်ႈလၢၼ်ႉႁူၼ်းမိူင်းတႃႈႁူႈႁေႃႉလီလႆးသႂ်ႇ ၵႂ်ၸႃႉၸႃႉယူႇ။

လၢႆးၽိတ်းလၢႆးသၢင်ႈ

1. မီးလွင်ႈသင်သေၵမ်ႇဝႃႈ လီလႆႈဝႆႉၵႂ်ၵတ်းၵတ်းယဵၼ်ယဵၼ်သေ လၢတ်ႈလၢသိင်လိင်ႈၶေႃႈတိၵ်ႉလိင်း။
2. လၢတ်ႈလၢလွမ်းၵၼ်ထုၵ်ႇမၼ်ႈလူလႆႈတြႃး၊ ႁဝ်းၸင်ႇၵၼ်ၵမ်ႇလီ လႆႈလၢတ်ႈၶႂ်ႈႁေႃႉၸိူင်ႈပေႃးလႆႈလူႉသုမ်းတိၵ်ႉယႃႈ ယွၼ်ႉလူလႆႈ သူပ်းၵႂၢမ်းႁဝ်း။
3. တေလႆႈလၢတ်ႈလၢလွမ်းၽႃင်ႁၢင်ႈၵၼ်ယဵၼ်ႇၶင်ႈၵွမ်ႈပွမ်ႈ၊ သိင် ၵူၼ်ႈၵွၼ်ႇၵမ်ႇထိုင်းၵမ်ႇဝႆးလၢတ်ႈၶႂ်ႈလီမိုတ်ႈလီပိင်း။
4. လၢတ်ႈလၢၶႂ်ႈႁူႉတီႈသုင်တီႈတိမ်ႇၶႂ်ႈတူလႆးႁူၼ်း၊ တူလႆးတီ၊ တူလႆး ၶၢဝ်းယၢမ်း(ၵႃႇလ– တေႇသ– ပုၵ်ႉၵလ)။
5. လၢတ်ႈလၢလွမ်းလိူင်ႈၼၵ်းလိူၵ်ႈမဝ်ၵိုဝ်ႈၵိုဝ်ႈၵႂ်ႈၵႂ်ႈ၊ ၵမ်ႇလူဝ်ႇၸမ ၵႂၢမ်းၶႃႉၵိုဝ်ႈၶၢႆသိင်။
6. လၢတ်ႈလၢၶႂ်ႈမီးၼမ်ႉမီးတူဝ် ၵႂၢမ်းၵမ်ႇမီးၾွၼ်းလီလၢင်ႈပဵၼ်ၾွၼ်း လႃႉၼၼ်ႉဝႆႉသတိသေပိူင်ႉၸဝ်ႈ။
7. ၶႂ်ႈႁူႉၾွၼ်းလီၾွၼ်းလႃႉ မီးလွင်ႈၵဝ်ပုၼ်ႈၾွၼ်းၸိူဝ်ၵႂၢမ်းလဝ်ႈ

ၵဝ်ႇတေလၢတ်ႈ၊ လၢတ်ႈလိတ်ႈႁူႉသေၵၢမ်ႇႁပ်ႉၶိုၼ်းပုၼ်ႈၽွၼ်း
ၼိူဝ်ႁူမ်းၵဝ်ႇၵဝ်ႇၼႆႉ တေၵၢမ်ႇလႆႈမီး။

8. ႁူမ်းၼႆႉလီလႆႈဝူၼ်ႉၶႂ်ႈႁိဝ်ႈၵင်ႈတိူၵ်ႈယင်ႉတူလုၺ်းယဝ်ႉ ၵင်ႉလၢတ်ႈ။

* ၶေႃႈထၢမ် *

1. ယွၼ်ႉၵမ်ႉမေႃလၢတ်ႈၸလႆးပဵၼ်ၽေးၼႆႉ ၵွင်ႉၵဝ်ႇၵဝ်ႇယၢမ်းထုပ်း
ယၢမ်းငိၼ်း?။

2. ယွၼ်ႉမေႃလၢတ်ႈၸလႆးပဵၼ်ၽွၼ်းလီႁူႉၸၼ်ႉ ယၢမ်းထုပ်းယၢမ်းငိၼ်း
ႁူႉႁၼ်ၵိူင်ႉႁိူဝ်?။

3. ၵိဝ်ႇလူလုၺ်းလွင်ႈလၢတ်ႈႁူမ်းၼႆႉ ၵဝ်ႈၵဝ်ႇလႆႈလူၵၢၼ်ႉလိၵ်ႈၶေႃႈ
ၸၼႉၼမ်းလိၵမ်ႈၼိူင်းၼႆႉယဝ်ႉ ႁၼ်ထိုင်ၵိူင်ႉႁိူဝ် တိမ်ႈၸၼတီႈၵေႃႉ
သုတ်းသၢမ်ထိုဝ်တၢႆႉ။

ၵၼ်သိႇ

လွင်ႈယူႇလီ

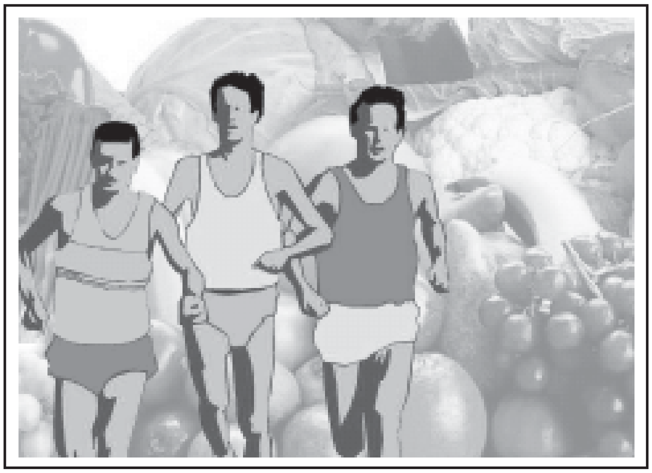

ၶေႃႈပွၼ်ႈၵုၺ်–ပၢႆးဝူၼ်ႉ

ၵီႇလူလုၼ်းလွင်ႈယူႇလီၼၼ်ႉ ၽြႃးပိၼ်ႇၵေႇဢွၼ်းသင်ႇသွၼ်ႇဝႆႉၼႂ်းယိုင်းဢမ်လၢႆးတေႃႇတေႃႇ။ “အာရောဂျံ ပရမံလာဘံ” လွင်ႈယူႇလီပိၼ်လၢဝ်ႈလူင်ၵၢၼ်တွၼ်းၼႆး–ၼႆ ယဝ်ႉ။

ၼင်ႇႁိုဝ်တေယူႇလီၼၼ်ႉ တေတွင်းဝႆႉဝႃႈ –

– ပေႃးၶႂ်ႈၼွၼ်းသိုဝ်းသႂ်ႇ၊ ၶိုၼ်ႈလိုပ်ႈၶႃႈၽိုဝ်ႈမူလ်ႉပိူတ်ႈလႆႈၽဵႆးလမ်ႇ မၢၵ်ႇၸူႇၵ၊ တေႃးသ မေႃးၶ။

– သပ္ပါကာရီ။ ။ၵိၼ်ယိူမ်ႉတၢင်းၵိၼ် ၵၢၼ်ထုၵ်ႇမိူၼ်ႈတူဝ်ၵဝ်ႇ။

– သပ္ပါယောမတ္တံဇာနာတိ။ ။ပီၼ်တၢင်းၵိၼ် ၶၼ်ထုၵ်ႇမီၼ်ႈတူဝ်ၵဝ်ႇ၊ ယဝ်ႉၵေႃႈၵိၼ်တၢင်းၼမ်တၢင်းၵေႇၸွႆႈသၢင်ႇထုၵ်ႇပီင်းပေႃးႁူလႆး။

– ပရိညာဘောဇ[illegible] ။ၵိၼ်ၶၼ်ယွႆႈငၢႆး၊ ၵိဝ်ႉၸွႆႈၶွၼ်ႇ၊ ယႃႇၵိၼ်ၸွႆႈတွင်ႉႁႂ်ႈ။

– ကာလစာရီ။ ။ႁူႉမႄးႁဵတ်းၵၢၼ်မိဝ်းလွင်ႈမိဝ်းၼၼ်ႉ ၸွႆႈသၢင်ႇထုၵ်ႇလွမ်းၶၢဝ်းယၢမ်းမၼ်း။

– ဓမ္မစာရီ။ ။ၸွႆႈတိုဝ်းၵမ်ႇသိၼ်ထမ်း၊ ၸွႆႈမီးတြႃး။

ပႆၢတၢင်းၼႆႉၵေႃႈမီးၽွၼ်းလီ **5** ပိူင် –

1. ႁူႉၶၢဝ်းတၢင်းၵႆႈလႆႈ။

2. မီးႁႅင်းၶႅင်း။

3. ၵျူးၵျႇတၢင်းပိၼ်ၵေႇ။

4. တၢင်းၵိၼ်ယွႆႈငၢႆး။

5. သမျႇထိၶမ်ႇလူႉ။

လိူဝ်သေၼၼ်ႉႁူမ်းပၢႆမူဝ်ႈလိဝ်ၵေႃႈမီးဝၼ်ႈ – "ၸၢၼ်ႉလီလိူဝ်ၸၢႆး" "ၸွႆႉၼႆႉလီလိူဝ်ၸမႃး" ၼႆယဝ်ႉ။

လႆႈႁဵတ်းလႆႈသၢင်ႈ

1. မေႃတူလႆးပုၼ်ႈပိုၼ်ႈပုၼ်ႈၵဝ်းသေ လၢတ်ႈလၢႁဵတ်းသၢင်ႈႁူးလွင်ႈ လွင်ႈ ထိင်းတူဝ်ထိင်းလွင်ႈ၊ လွင်ႈမၼ်ႈလွင်ႈၸိမ်း၊ လွင်ႈၶမ်ႇၽူင်ႉၶမ်ႇပိဝ်

ၵမ်ႉလိူတ်ႉမႆႈတေႃးသယ်ႇ၊ ၵိူဝ်းၼႆႉမေႃယႃလူင်ၶဝ်ဝႆး ပီၼ်ပိုၼ်ႉ ၶၢမ်ႉလွင်ႈယူႇလီၼႆႉယဝ်ႉ။

2. သုတ်ႉလူမ်းလီၵူႈၶၢဝ်းယၢမ်း၊ ပေႃးသုတ်ႉလူမ်းၵမ်ႉလီ၊ လူမ်းတူႇ လူမ်းၸဝ်ႈ လူမ်းၵႂၢၵၢၼ်ႉၵႂၢၽႂ်းၵိူဝ်းၼႆႉတႃႇသေႇၸၼ်ႉလၢင်ႈ ၵွတ်းၸွႆႈလပ်းငေႃးၵႃႇငၢႆႈ။

3. ၸွမ်းၵိမ်ႉၵိမ်ႉၶလႈၸွမ်းလုၵ်ႉမၢၼ်ႈယၢမ်း၊ ပေႃးတၢၸွမ်းၵိမ်ႉ တေၵိၼ်ဝၢၼ်ၶလႈယူႇလီမီးၵွင်း။

4. ၵိၼ်ယႃမ်ႉၸွႆႈမၢၼ်ႈၶၢဝ်းယၢမ်း။

5. ႁိမ်းႁွမ်းႁိူၼ်းႁွတ်းၸွႆႈမူတ်းသႂ်လိူမ်ႈလႆႉ။

6. ၸွႆႈမေႃၸင်ႈမေႃလုၵ်း၊ လုၵ်းသိုဝ်ႈသိုဝ်ႈၸင်ႈသိုဝ်ႈသိုဝ်ႈ၊ ၸွႆႈလၢင်ႈ ထူလၢႆႈလွၵ်ႇလူမ်းၶဝ်ႈၵွၵ်ႉလီ။

7. လုမ်းလႃးတူဝ်ၵဝ်ႉ။ သီၼဵဝ်ႈ၊ သီႁိူၵ်ႉ၊ ၵၢပ်ႉၸမ်ႉ၊ ၵဵတ်းၸဵပ်ႉတိၼ် ၸဵပ်ႉမိုဝ်း၊ ၵဵတ်းၼူၼ်ႁူဝ်ၶွၵ်ႈသီႈႁူၵိူဝ်းၼႆႉ။

8. လုမ်းလႃးလွၵ်ႇၸွႆႈယူႇသိုဝ်းမူၼ်ႈႁၢမ်းယၢၼ်တၢင်းမႆႈလွၵ်ႇ။

9. ပေႃးတွင်ႉလီလိူင်ႁူဝ်ၵမ်ႉၶႆႈတူဝ်ၵမ်ႉမႆႈၶလႈ ၸင်ႇႁိူဝ်တွင်ႉတေလီ ၸၼ်ႉတေလႆႈလုမ်းလႃး၊ ၵိၼ်ၸမ်ႉၸမ်ၸမ်ၸွႆႈတွင်ႉလီ။

10. တူင်ႉၸိုင်ၵွၵ်ႇ,ၵၢၼ်ၵွၵ်ႇ,ၼွင်းၵွၵ်ႇ,ႁူဝ်ႇ, ပေႃးပၼ်ႁူၼ်းလႆႈယူႇ, ႁူမ်ႈၼွၵ်ႈၵၢၼ်ၸၼ်ႉလီလႆႈၽိုၵ်းလၢၼ်ႈၼွင်းတူင်ႉၸိုင်ႁႂ်ႈပႆႇပၼ်။

11. ၶိူဝ်းမီးဝႆႉယၢႆႈယႃႁူဝ်ၶႅၼ်း ယၢႆႈယႃတၢႆးလိပ်းလိူဝ်းၵၢၼ်လၢင်ႈဝႆႉလွမ်း ႁူၼ်းသေယူတ်းယႃလႆႈႁၢင်းႁူၺ်း၊ တိူၵ်ႈ(တူႈ)ယႃၶိူဝ်းဝႆႉသုင်သုင် ယႃႇၶိူဝ်းလုၵ်ႈၵွၼ်ႇ,လၢင်ႈၵၢပ်လိၼ်ႈလႆႈ။

12. တၢင်းပၼ်မိဝ်းၵၢၼ်လၢင်ႈၵီတ်ႇ,ၶၢၶႁႉၵင်ႈ(တတ်းၸႄႈ)လႆႈ မိူၼ် ၸင်ႇ,ၸၢဝ်သၼ်ႇ၊ ပၼ်မၢၵ်ႇ,လိူဝ်းၸႆႉလီလႆႈသုၵ်ႇ,လွၵ်ႇၶိုင်ပွင်ၵီတ်ႇ,ၶၢ ဝႆႉထႃႈ။

13. တၢင်းပၼ်မီးမႃးယဝ်ႉ မိူဝ်ႈၵၢၼ်ပႆႇ,ပၼ်ၸႄႇ,လိူဝ်ၼွင်းၸၼ်ႉလီလႆႈႁႃ မေႃယႃၵွၼ်တၢင်း။ ယႃႇ,သိုဝ်ႉယၢႆႈယႃမႃးႁၢင်းႁူၺ်း၊ ပေႃးလွင်ႉလႆး ယႃၽိတ်းလၢင်ႈပၼ်ၽေးထိုင်တၢႆလႆႈ။ ၵမ်ႇ,ႁူႉလွင်ႈ ၵမ်ႇ,လီယႃ တူဝ်ႁၢင်းႁူၺ်း။

14. ၸင်ႇ,ၵၢၼ်မေႃယႃသင်ႇ,ႁၢမ်းလွင်ႈလႆးၵိၼ်ယၢႆႈယႃ လွင်ႈၵမ်တၢင်း ၵိၼ်တၢင်းႁႃ, လိမ်လိူဝ်းၸႆႉတုင်းထွမ်ႇ,ၼွၵ်ႈလွမ်းၽၼ်ႈၽၼ်ႈ။

15. ၼွၵ်ႈၵၢၼ်သင်ၵမ်ႇ,ဝႃး ၶိူဝ်းမေႃဝႆႉလွၵ်ႇၵတ်းလွၵ်ႇၸိမ်၊ ၽွင်းယၢမ်းလိူဝ်ႈ ၵၢၼ်ၸၼ်ႉၵေႃးၶိူဝ်းမေႃလိူဝ်ႈႁူဝ်ႉၶလႈယွၼ်ႇ,လွၵ်ႇလီလီ၊ ယွၼ်ႇ,ယၢၼ်း ၵၢၼ်တူဝ်ၵၢၼ်လွၵ်ႇၵၢၼ်ၼိုင်ႈယူႇ,တင်းသိုင်ႈ၊ ယႃႇ,ပေႁႃ,ၵိၼ်ယၢႆႈသူႇ, ၽိုၼ်ႇ,တေႃႇ,လွင်ႈၶလႈ ၵိၼ်လဝ်ႈလူၼ်ႉလိူဝ်ၵၢၼ်ပၼ်လႆးလၢင်ႈ လႆႈၽေးသုၵ်ႇ,တူဝ်။ တေလႆႈမေႃလိူၵ်ႈလႆးယွၼ်ႇ,လွၵ်ႇၵၢၼ်သၢင်ႇ,ထုၵ်ႇ, မိူၼ်ၸင်ႇ, လိၼ်ႈၼွင်းၶလ,ထိူၼ်ႇ၊ တမ်ႈႁၢင်ႈ၊ ၼွၵ်ႈႁၢမ်း ၸင်ႈတြႃး လိူဝ်းၸႆႉ ၸင်ႇ,ၵၢၼ်ထုၵ်ႇ,လွၵ်ႇ။

* မေႏၶၢမ် *

1. “လွင်ႏယူႇလီပ်ၼ်လၢပ်ႏလူင်ၵၢၼ်တွၼ်းဢေး” ၼ်ၼၼ်ႉလဝ်ႏၵဝ်ႇ ၵ်ၼ်ထိုင်လိူင်ႉၵိုဝ်?။

2. ၵူၼ်းမီးတေႃးသယ်ႇ၊ ရေူးၵ႞ႇလိူင်ႇ၊ ပ်ၼ်ငၢႏတၢငၢႏ ၼၼ်ႉလွင်ႇလဝ်ႏ ၵဝ်ႇယၢမ်ႏၵူႉယၢမ်ႏၵ်ၼ်?။

3. လဝ်ႏၵဝ်ႇလုၵ်ႉၼွၼ်းၵိၼ်ယီမ်ႉၵူ႞ႇပ်ၵ်တ်းၵၢၼ် လွင်ႇမီးပၵ်းပိူင် လွမ်းၼၢဝ်းယၢမ်း၊ ပေႃးၵၢမ်ႇမီးပိူင်လိုင်လွင်ႇတေယူႇလီယူႇၼၼႇ?။

4. ၼင်ႇၵိုဝ်တူဝ်ၵဝ်ႇၼလႏၼေူႏၵိူၼ်းတူဝ်ၵဝ်ႇတေယူႇလီၼ်ႉ သိင်ႇဝ်တ်ႉ လွမ်ႉၵိမ်းၵွမ်းၵၢၼ်တူဝ်ၵဝ်ႇယူႇသဝ်းၼၼ်ႉ လွင်ႇသၢင်ႇထုၵ်ႇ?။

5. တ႞ႇသၢင်ႇထုၵ်ႇသမ်ႉလူဝ်ႇၵ်တ်းသင်လၢလၢ?။ သပ်းလီင်းၼႏၼၼ ၵိတ်းၼိုင်ႏ။

ၵၶၼ်ႁူႉ

လွင်ႈၶူင်ႈဝႆ

ၼေႃးပွၼ်းၵုံ

ၽြေးပီၼ်လဝ်ႈလၢတ်ႈႁင်းလဝ်ႈသူႇရိပုတ်ႉတရူႇၶလႈပၼ်ၵၢမ်း သင်ႇသွၼ်ဝႆႉဝႃး “ၸုင်ႈဝႆၵႂၢမ်းပွမ်းၸႂ်ႉပၼ်ပိူင်ၵူၼ်းၸိုၼ်ႈယႂ်ႇ” ၸႂ်ယဝ်ႉ။ ၸင်ႇႁိူဝ်ပေႃးတေထုၵ်ႇမၢၼ်ႈၵွမ်းလွင်ႈယူႇလီတူဝ်၊ ၵဝ်ႇသေႇၵူၼ်းတူဝ်ၵဝ်ႇ၊ ၵူၼ်ႇမုၼ်လိုဝ်ႉလၢတ်ႈဝၢၼ်ႈမိူင်းတူဝ်ၵဝ်ႇၸၼ်ႉလွင်ႈၸုင်ႈဝႆပိၼ်ၸိူင်ႈၵမ်ႉလွႆႈ ၵၢၼ်ၸိုင်ႈယဝ်ႉ။

လႆးႁဵၼ်းလႆးသၢင်ႈ

1. ပေႃးတေၸုင်ႈဝႆၵွမ်းမိူင်ႈၸုင်ႈပၢၼ်ႁွၼ်ႉ ၵွမ်းၸင်ႇၽိူင်ႈၵဝ်ႇထုင်း မွၼ်ႉလိုင် ႁူႉတေသၢၼ်ၶတ်းပႃးၵၢပ်ႈဝၢၼ်ႈပၢၼ်မိူင်းယၢမ်းလီဝ်၊ ႁွပ်ႈၸႂ်ႉမူဝ်းၸုင်ႈပၢၼ်ၵဝ်ႇၸၼ်ႉ –

ၵ။ လီႈလႆႈဝႆႉၼႂ်းၶူင်းၸၸူဝ်းၵိုၵ်းပိုၼ်း၊

ၶ။ ဝၼ်းယႂ်ႇ၊ဝၼ်းလူင် ဝၼ်းသၢင်ႇထုၵ်ႇၼၼ်ႉ ၵၢဝ်ၵွၵ်ႇၵၢဝ် ၸုင်ႈႁူမ်ႈ ၵွၵ်ႇၸၸၵူၼ်းမိူင်းၵူႈၸၢဝ်းၶိူဝ်းပေႃးလႆႈႁၼ် ၸလႈႁၵ်ႉသၢပိူင်းၵိုမ်းဝႆႉ။

2\. ၸုင်ႈဝႆႈၸင်ႇႁိုဝ်တေသၢင်ႇထုၵ်ႇၵွမ်းၽိုင်ႈထုင်းၸလႈ ၵမ်ႇသၢၼ် ၶတ်းၵၢပ်ႈပၢၼ်ဝၢၼ်ႈမိူင်း။ တီႈတိၵ်ႈတူဝ်ယၢင်ႇမၼ်း –

ၵ။ ၵူၼ်းထၢႆးၸုင်ႈၵူၼ်ၶၢလီႇယဝ်ႉသႂ်ႇသိုဝ်ႈတိၵ်ႇပုမ်။

ၶ။ ၵူၼ်းယိင်းၸုင်ႈၸူဝ်းတႆးပၢၼ်မႂ်ႇယဝ်ႉသႂ်ႇၵုပ်းယေႃး၊ ထိုဝ်း ၼႆႉလႂ်ႇထၢင်ႈသၢင်ႇထုၵ်ႇယူႇ။

3\. ၵ။ ၵမ်ႇလီပိတ်ႈၸူဝ်းၸုင်ႈၸူဝ်းဝႆႉ ၵၼ်ၵိုၵ်းၶိုဝ်းၽိုင်ႈထုင်းၽႂ်မၼ်း။

ၶ။ ၸုင်ႈဝႆႈႁိူၼ်းပေႃးမိၼ်ႈသၽေႇဝပၢၼ်လႂ်ပၢၼ်ၸၸ်ႉ၊ ႁိူၼ်းမိၼ်ႈသီ မိၼ်ႈၵၢႇယူတူဝ်ၵဝ်ႇ။ ပေႃးၵႂၢႇပွႆးလၢမ်း(ၶိၵ်ႇလီ)ၵမ်ႇလီ ၸုင်ႈၸူဝ်းလမ်မူတ်းမူတ်း၊ ၵွပ်ႈမၼ်းၵွၵ်ႇတီႈပွင်ႇဝႃႈ(သဝ်ႈမွင်) ပေႃးၵႂၢႇပၢင်လႄႉၵမ်ႇလီၸုင်ႈၸူဝ်းသီႁိုဝ်ႈလၢႆးမွၵ်ႇသီလိင် ပွင်ႇ ဝႃႈႁတ်းႁၢၼ်၊ သီၶွင်ႇပွင်ႇဝႃႈႁၵ်ႉပိင်းထိုဝ်းၼႆႉလူဝ်ႇလႆႈဝႆႉ သတိ၊ ၸူဝ်းၸုင်ႈၸွၼ်းၵမ်ႇလီလႆႈၸုင်ႈၵွၵ်ႇၸလႇၼႄးဝၢၼ်ႈ ၼႄးၸူင်ႇ။

င။ ၸုင်ႈဝႆႈႁိူၼ်းပေႃးမိၼ်ႈလွမ်းလွင်ႈယူႇလီတူဝ်ၵဝ်ႇ။

ၸ။ ၸုင်ႈဝႆႈႁိူၼ်းပေႃးမိၼ်ႈၵၢတူၶၢဝ်းၵတ်းၶၢဝ်းမႆႈၶၢဝ်းၽူၼ်။

သ။ ႁိူၼ်းမီးတၢင်းၵိပ်ႈလိပ်ႈလိုမ်ႈလႆႈ။

ၺ။ ၸုင်ႈၸူဝ်းၵၼ်ၵိူင်ႇလိပ်ႈတူဝ်ၵဝ်ႇၸလႈ ၵၼ်ၵိဝ်ႇၶွင်ႈၸႄႈ ၵၢၼ်တူဝ်ၵဝ်ႇ၊ မိူၼ်ၸင်ႇၸူဝ်းသိုၵ်းပလိၵ်ႈ၊ ၸူဝ်းၸုင်ႈၽူႈႁၢပ်ႇ ၼႄးလူင်ပွင်လိုင်ႈၶဝ်လိုဝ်းၸၸ်ႉ ၵမ်ႇလႆႈၵၢဝ်မႄးၸုင်ႈ။ ထၢင်ႈ

ၽိတ်းပိူင်ႈမၢႆမီႈ၊ ဢမ်ႇလီႁူမ်ႈၸူဝ်းၸုင်ႈၵၼ်လႅင်ႈလပ်းတၢင်း ပဵၼ်ၽိဝ်ၸင်ၵၼ်။

4. ၸူဝ်းၸုင်ႈလူဝ်ႇႁႂ်ႈသၵ်ႉ၊ ယႃႇႁႂ်ႈမၼ်းမီးၼမ်ႉၸုၵ်းႁူဝ်ႈ၊ သၵ်ႉသေ တၢၵ်ႇႁႂ်ႈယဝ်ႉတူပ်ႉဝႆႉလီလီ၊ ပေႃးပဵၼ်လႆႈဢဝ်မေႃႈၽႂ်းတၢတ်ႈ ဝႆႉၼိူင်းလီ၊ ၸူဝ်းတၢတ်ႈၼၼ်ႉလီၸုင်ႈဢမ်ႇႁၢႆး ၵိတ်ႇၶၸေႃးႁႃႇၽိဝ် ၸင်ဢမ်ႇႁႂ်ႈလပ်း၊ ပုၼ်ႈတူလႆးၵေႃႈၼဵမ်ႉလဵပ်ႈ၊ မုၼ်ပုၼ်ႈဝႃးႁႂ်ႈႁၢင်ႈ လီပိူဝ်ႈၸုၼ်ႁုၼ်းႁၢင်ႈလီပိူဝ်ႈၸုင်ႈ၊ ပေႃးၸုၼ်ႁႂ်ႈဢမ်ႇလိူမ်ႈ မုၼ်ၸုၵ်ႉ ၼၢဝ်၊ ပေႃးၸူဝ်းဢမ်ႇၼဵမ်ႉလဵပ်ႈၵေႃႈ မုၼ်ႁုၼ်းၶေႃႉယဝ်ႉ။

5. တိူဝ်းၼိူပ်းတိူဝ်းသွၵ်းၶလႃးမူၵ်ႉႁူဝ်ၼၼ်ႉ ႁူဝ်ႈမၼ်းသၢင်ႈထုၵ်ႇလွမ်းတီႈ မၼ်း၊ ႁူဝ်ႈႁူႉတီႈလႆႈလီတိူဝ်းတီႈလႆႈလီထွတ်ႇလီပူတ်း၊ တီႈတိူၵ်းမၼ်း ပေႃးၶဝ်ႈႁုၼ်းလူဝ်ႇပူတ်းမူၵ်ႉႁူဝ်၊ ပေႃးႁႃႇလုမ်းလႆႈတေလႆႈတိူဝ်း သွၵ်းႁႃႇ၊ ပေႃးၶိူၼ်ႈဝတ်ႉၶိူၼ်ႈႁူင်းတေလႆႈသွၵ်းထွတ်ႇၼိူပ်း။

6. ႁိတ်းႁၢင်ႈလုပ်ႈမုၼ်ႈတႃးၽွင်ၵေႃႈ လူဝ်ႇႁူဝ်ႈမိၼ်ႈလွမ်းၽွင်းယၢမ်း ၶလႃႈတီႈယူႇ၊ ဢမ်ႇလီတႃးမုၼ်ႈၶႅႇၽိူဝ်ႉ တႃးသူပ်းလိူင်ၶႅႇၽိူဝ်ႉ၊ တိူမ်ႈၵိဝ်ႉ(ၸူၼ်တႃႇ)ၶႅႇၶႅႇၽိူဝ်ႉ၊ ပေႃးဢမ်ႇသၢင်ႇထုၵ်ႇထၢင်ႇတေ ႁၢင်ႈလီသမ်ႉႁၢင်ႈလႃႉသုမ်းငိုၼ်းၶလႃး ပူၼ်ႈလူမၵ်ႉထၢင်ႇလိူၵ်ႉပႃး ဢမ်ႇလီသုမ်းယၢမ်းသုမ်းငိုၼ်းသေ မိူင်ႉၶၸႃႉၵၼ်ၸုင်ႈၸူဝ်းႁၢင်ႈလီ ၵၼ်၊ တၢင်းႁၢင်ႈလီဢၼ်ဝႃႈၼၼ်ႉမီးတီႈသၢင်ႇထုၵ်ႇတႃႇဢမ်ႇလိူဝ်ႈမီး တီႈၵႃးၸၼ်ႁုၼ်း၊ တၢင်းႁၢင်ႈလီပၢၼ်ၸိူင်ႈၼၼ်ႉလႅင်ႈပဵၼ်တၢင်းႁၢင်ႈ လႃႉတႃႇပၢၼ်ၸိူင်ႈၼၼ်ႉၼၼ်ႉ မီးသၢၵ်ႈသေမႃးၸမ်ယူႇ။

7. ပေႃးတေသွၼ်ႇၸူဝ်းငိုၼ်း ၸူဝ်းသိူင် ၸူဝ်းၶမ်း လူဝ်ႇမေႃႇတူလႆးတီႈမၼ်း၊

ပေႃးသႂ်ႇတိုဝ်းၵၢမ်ႇမိူၼ်ႈတီႈမၼ်း လၢင်ႈပဵၼ်ၽေးသႂ်ႇတူဝ်ၸတႃႉၸတႃႉ၊ ယႃႇပေသႂ်ႇၶူဝ်းၶမ်းပၼ်လုၵ်ႈၵႂၼ်ႇ ၵၢၼ်ပႆႇမေႃၵႂၼ်းပေႉတူဝ်ၶၼ်ႉ လႃးလႃး၊ လၢင်ႈႁဵတ်းႁႂ်ႈတၢင်းယၢမ်ႈၶဝ်လူႉၸလႈပဵၼ်ၽေးတေႃႇၶဝ်။

....

* ၶေႃႈထၢမ် *

1. ၼင်ႇႁိူဝ်လွင်ႈၼုင်ႈဝႆႉတႆးၼႆႉ
   - ၵၢပ်ႈပၢၼ်ၵေႃႈၶွႆႈမိၼ်ႈ၊
   - တင်းၽိူင်ႈတႆးၵေႃႈၶွႆႈထုၵ်ႇၼၼ်ႉ ႁၼ်ထိုင်ဝႃႈ ယိင်း/ၸႆး ထုၵ်ႇလီၼုင်ႈဝႆႉၸိူင်ႉႁိူဝ်?။

2. ၸႆးတႆးၼႆႉၸွင်ႇထုၵ်ႇလီၼုင်ႈၽႄႈတူင်ႇတၢႆႇသေႇၼၼႉ?။
   ပေႃးၼုင်ႈတေလႆႈၼုင်ႈယၢမ်းလႂ်၊ တီႈလႂ်ႁူလႆး ႁွပ်ႈသင်?။

3. သိူဝ်ႈတိၵ်းပုမ်ၵၢၼ်မၢၼ်ႈ/တႆးၶဝ်ၼုင်ႈယူႇၼႆႉ လႆႈႁူႉဝႃႈပဵၼ်ၶူဝ်းၽႅဝ်
   ၼတႉၼတႉ၊ ဝႃႈလၢႈပဵၼ်ၶူဝ်းၵၢၼ်တႆး–မၢၼ်ႈႁူမ်ႈၵၼ်ၼၼ်ႉၼၼႉ?။
   သပ်းလႅင်းၼၼတႃႉ။

4. ၵိဝ်ႇလူလႆႈလွင်ႈၼုင်ႈဝႆႉတႆးႁဝ်းပၢၼ်မိူဝ်ႈလိဝ်ၼႆႉ ၸဝ်ႈၵဝ်ႇႁၼ်ထိုင်
   လွင်ႈလီ/ၸႃႉၸိူင်ႉႁိူဝ်?၊ လီမူၼ်ႉၼမ်းပူၵ်းပွင်ၸိူင်ႉႁိူဝ်?။

ၵၼ်ႁိူၼ်း

လွင်ႈယူႇသဝ်း

ၶေႃႈပွၼ်းၵႂ်ႈ

ၵဵဝ်ႇလူလၢႆးလွင်ႈယူႇသဝ်းၼႆႉၵၢမ်းသၢင်ႈသွၼ်ၽြႃးပဵၼ်လဝ်ႈၶေႃးဝႆႉဝႆႈ “ပတိ ရူပဒေသဝါသောစ တော် မဂ်လမုတ္တမံ–ယူႇတီႈၵၼ်ၶပ်ႉၶိုင်သၢင်ႈထုၵ်ႇၼႆႉ ပဵၼ်မင်ႇၵလႃႇလူင်ပိူင်ၼိုင်ႈ” ၼႆယဝ်ႉ။

ပဵၼ်ႁူၼ်းမၢႆးဢိူင်ႈၶေႃႉၼႆႉပုၼ်ႈတႃႇတေသိုပ်ႇသၢင်ႈၵႂ်ႈႁႃၼၼ်ႉ လူဝ်ႇမီးတၢင်း ႁၼ် ၶူဝ်းၶွင်ႈ ၵိုင်ႈယၢၵ်ႇလႅၵ်ႈပၢႆးလွင်ႈတီႈယူႇတီႈသဝ်းလွင်ႇပဵၼ်ယဝ်ႉ။ ပုၼ်ႈတႃႇလွင်ႈယူႇသဝ်းပေႃးတေသၢင်ႇထုၵ်ႇပုၼ်ႈတူဝ်ၵဝ်ႈႁဝ်ႇလႅၵ်ႇပၢႆးလိူဝ်ႉလႃတ်ႈ ဝၢၼ်ႈမိူင်းတူဝ်ႁဝ်ႇၼၼ်ႉ ပဵၼ်တီႈၵၼ်လူဝ်ႇလွင်ႈႁၼ် သႂ်ႇၸႂ်ၸွမ်းၸွမ်း။

လၢႆးႁဵတ်းလၢႆးသၢင်ႈ

1. ႁိူၼ်းၸႆႉလူဝ်ႇမီးႁူးလိၵ်ႈၶႃႈလႆႈလူမ်း(ၵၢၼ်ၵၢတ်ႇ)လီ၊ လူဝ်ႇမေႃ ၵွၵ်ႇပၵ်းၽႅၼ်ႁိူၼ်း(PLAN) ႁႂ်ႈမၼ်ႈလွမ်းသေႈၵၢၼ်ႁူးဝၼ်းဝၼ်း၊ ႁႂ်ႈလၢင်းၶဝ်ႈငၢႆႈၵွၵ်ႇငၢႆႈ၊ ပေႃးမီးႁူၼ်းထဝ်ႈႁူၼ်းၵွၼ်ႇၵေႈလူဝ်ႇ မေႃပူၼ်ႉပုၼ်ႈတႃႇၶဝ်လၢင်းၶဝ်ႈၵွၵ်ႇငၢႆႈၶႃႈ ၵမ်ႇလၢင်းမီးၽေး လူမ်ႉတူၵ်းတမ်ႇလႃး လူဝ်ႇမေႃၸတ်းႁႂ်ႈသၢင်ႇထုၵ်ႇဝႃႈတီႈလႂ်ပဵၼ်တီႈ ႁပ်ႉၶၵ်ႇ၊ တီႈလႂ်ပဵၼ်တီႈသွၼ်း၊ ႁွင်ႈလႂ်ႁွင်ႈသၼ်ႉၸူဝ်းၸွင်ၵၼ်ဝၢင်း ၶႃႈၵႂႃႉ ႁႂ်ႈသၢင်ႇထုၵ်ႇၶမ်ႉလီပ်ႈမၼ်ႈတႃႇ ဝၢင်းတီႈလႂ်တီႈသၼ်ႈ ႁႂ်ႈမီးပၵ်းပိူင်မၼ်းတွၼ်ႈတႃႇၵဝ်ငၢႆႈၶႃႈယိပ်းၵႂႃႉငၢႆႈ။

2. ပေႃးမီးဝၢင်းႁိူၼ်းလူဝ်ႇမေႁဵတ်းၸွၵ်ႈမႄး ၸွၵ်ႈမူလဝ်ႉၵႂႃႇ၊ ႁႂ်ႈပေႃးမၼ်ႈ တီႈၶႃႈလူမ်းလႃးငၢႆႈ၊ ယႃႇပေႁႂ်ႈၵၢမ်ႈမၼ်မၼ်းသုၵ်ႉသၵ်ႉႁူၼ်း ႁူၼ်းၶႃႈသတ်းၵမ်ႇလီယူႇလမ်ၵၼ်သေႇၽိဝ်၊ မၼ်းလၢင်းႁဵတ်းႁႂ်ႈ တၢင်းပႅၼ်သတ်းလပ်းမႄးတီႈႁူၼ်း၊ တီႈလႂ်ပႅၼ်တီႈလၼ်ႈတီႈႁဵတ်း ၵၢၼ်ႁႂ်ႈလၵ်းၶၽဝ်ႉသၢင်ႇထုၵ်ႇ၊ ပေႃးမီးတီႈၽုၵ်ႇမွၵ်ႇလိူင် လၢင်း ႁဵတ်းႁႂ်ႈလီတူလႆးၶႃႈလီမူၼ်ႈၵွႆႈ ပုၼ်ႈတႃႇလဝ်ႈႁိူၼ်းၵိၵ်ႇပႃးၶၵ်ႇ ႁဵတ်းႁႂ်ႈလဝ်ႈႁိူၼ်းမီးသေႈမီးတႃႇ။

3. ပေႃးမီးႁိူၼ်းလူဝ်ႇမီးထၢင်ၽၢႆႇႁူးႁိူၼ်း၊ လူဝ်ႇမေႁဵတ်းထၢင်ၵၢၼ် မိူင်းမူၼ်းၵမ်ႇလၢင်းၶဝ်ႈငၢႆႈ မူၼ်ၸင်ႇထၢင်ၽၢႆႇၵွႆႉသမ်ႉၶႃႈ ထၢင် ၽၢႆႇမီးၽေႁႂ်မ်ႇ ၵိူဝ်းၸႆႉ။

4. ပေႃးမီးသမ်ႉမေႃႇၸိုင်ႈဝၢင်းႁိူၼ်း လူဝ်ႇတူလိုၼ်းယႃႇႁႂ်ႈလမ်ထၢင်ၽၢႆႈ ၶႃႈယႃႇႁႂ်ႈမီးသမ်ႉဝူလိုဝ်ႇလႆႈလူင်းႁဵ၊ ယႃႇပေႁႂ်ႈမူမ်ႉတူၵ်းလူင်းႁဵ၊ သဝ်ႈၽင်ႉၸိုင်းသမ်ႉမေႃႇမၼ်းလၢင်းႁဵတ်းႁႂ်ႈသမ်ႉသဝ်ႈလွမ်း။

5. လူဝ်ႇၸုတ်းဝႆႉႁွင်ႈၼမ်ႉလႆႈ၊ ႁိုဝ်ႈၼမ်ႉၶၢင်ႈလႆႈႁဵၵ်ႇလီလီ၊ ၵမ်ႇၸွတ်းႁိုဝ်ႈ ပိၼ်ၵုင်၊ မီးတီႈၼမ်ႉၸင်ဝႆႉသေၼဝ်ႈမိၼ်ၸလႈ ပိၼ်တီႈယုင်းၶၢင်ႈ ႁူႇၶႂ်ႇၶၢင်ႈၸၽေး၊ ၵုမ်ၼမ်ႉထၢင်ၼမ်ႉလူဝ်ႇမီးၽေႃႈႁူမ်ႇ ႁူဝ်ယုင်း ၶၢင်ႈႁူႇၶႂ်ႇ၊ မွၵ်ႇမေႃႈၼမ်ႉၼႆႉလူဝ်ႇၵႂ်ႉလႆႈၼမ်ႉပၼ်၊ ႁွၵ်းယွၵ်း တဝ်ႈၼမ်ႉတိၵ်ႇလိူဝ်းၼႆႉလူဝ်ႇမေႃႁၢတီႈပိတ်း၊ ႁူဝ်ႁူႇယိပ်ႇလၢႆး ၸလႈပိၼ်ၽေး။

6. လူဝ်ႇမီးထၢင်ယုၵ်းယၵ်းၵမ်ႇၼၼ်ႁူးပိတ်းယုၵ်းယၵ်း လူဝ်ႇၵႂ်ႉၽဝ် ၽုႆႈပိတ်းယႃႇႁိုဝ်ႈမၼ်းၼဝ်ႈမိၼ်ၵဝ်မိင်းမူၼ်းတွမ် ၵမ်ႇၼၼ်ၵႂ်ႉ ထူမ်ယဝ်ႉၸုတ်းတီႈမွႆႇ၊ တီႈထူမ်ၼႆႉပေႃးႁိုင်မႃးၶၢင်ႈယိၼ်းပိၼ် ၽုၼ်ႉ၊ ၵဝ်သွႆႇသူၼ်တေမီးၽွၼ်းလီၼမ်ယူႇ ဝၢင်းႁိုၼ်းလူဝ်ႇမူတ်း သွႆသေႇသေႇ။

7. ပေႃးပိၼ်လႆႈလီမီးတီႈၵၢပ်ႇၼမ်ႉမီးတီႈၸႂ်ႉၵင်ႈၸမ်ႉလိပ်ႈ၊ ႁိုဝ်ႈပေႃး ၶၢင်ႈၵၢပ်ႇၼမ်ႉလီလီ၊ ၶၢင်ႈသၵ်ႉၸူဝ်းလီလီ၊ ႁိုဝ်ႈမီးႁွင်ႈၼမ်ႉလႆႈ၊ လီလီယႃႇႁိုဝ်ႈမီးၵုင်၊ လူဝ်ႇမီးႁၢဝ်းတၢၵ်ႇၽေႃႈၸူဝ်းတီႈၵၼ်သၢင်ႇ ထုၵ်ႇ၊ တေၵမ်ႇလႆႈၵဝ်ႁူဝ်ႉႁိုၼ်းပိၼ်တီႈတၢၵ်ႇၸူဝ်း။

8. သႂ်ႈလိတ်ႇၶၢင်ႈၶႃးၸွမ်လႆႈမူင်ႈမိင်းမျေႃးၵႃႇမၢင်မဝ်းၸလႈ ၸွတ်းႁိုဝ်ႈ ၽေႃႈၸူဝ်းၸိင်ႈလီ၊ လူဝ်ႇမေႃၵႂ်ႉၵဝ်ၽေႃႈႁူမ်ႇၸူဝ်းၼွၼ်းၵွၵ်ႇမျေးတၢၵ်ႇ လိတ်ႇပေႃႉၽုၼ်ႉမုၵ်ႉ၊ ၸူဝ်းၼုင်ႈၸူဝ်းၼွၼ်းလိုမ်းမိုၵ်းၼၼ်ႉ ၶၢင်ႈ ၸွတ်းႁိုဝ်ႈမီးမျေႃးၵႃႇၽိဝ်ၼင်ၸလႈၸၼ်ႈႁဝ်ႈ။

9. ၼင်ႇႁိုဝ်ႁိုၼ်းယေးတေလီယူႇၸလႈၶမ်ႇႁိုင်ၼၼ်ႉ လူဝ်ႇမေႃသတိ ဝိရိယ ယႃႇႁိုဝ်ႈမီးမွတ်ႈပူၵ်ႇမတ်းႁိုတ်ႈ မိင်းသၢပ်ႇ မိၼ်းလိူဝ်းၼႆႉ၊

ပေႃးမီးၵေႃႈလူဝ်ႇမေႃႁႃယႃႈယႃမႃးႁူတ်း၊ ၵဝ်ၼမ်ႉမႂ်ႈတူမ်ႈသူဝ်း လီင်း။

10. လိူဝ်သေၼၼ်ႉ လူဝ်ႇမေႃလိူၵ်ႈတီႈယူႇတီႈသဝ်းႁဝ်း

- ႁိူၼ်းမီးပီႈၼွင်ႉႁိမ်းႁိူၼ်းၵူမ်ႈၶၢင်း ဢၼ်လၢင်ႈမိုတ်ႈၵိုဝ်းလမ်ၵွႆ ၶဝ်ႈၵွၵ်ႉပိုင်ႈၵိင်ႇႁၼ်။
- ႁိူၼ်းမီးသၽေႃႉဝတူၼ်ႈမႆႉတူၼ်ႈမွၵ်ႇႁိမ်းႁွမ်းဢၼ်မီးယူႇၸလႈၵူၼ်း ႁိူၼ်းယူႇလွမ်းႁၼ်လႆႈ။ ဢမ်ႇလႆႈၸလႈဝႃႈမီးၵူၼ်းယဝ်ႉသၽေႃႉဝ ႁၢင်ႈလီႁၢင်ႈငၢမ်းလိူဝ်ၼၼ်ႉႁႂ်ႈလႆႈပဵတ်ႈ။

....

* ၶေႃႈထၢမ် *

1. “ပတိရူပ ဒေသဝါသော စ”ၼႆႉပွင်ႇဝႃႈၵူၼ်းႁဝ်းၵိူတ်ႇမႃးတေလႆႈ ႁႃလိူၵ်ႈတီႈယူႇတီႈသဝ်းတီႈလွၵ်ႈလိူဝ်ႇႁိုဝ်၊ တေလႆႈပိူင်ႉၸဝ်ႈလိူဝ်းလွၵ်ႈ ဢၼ်ဝႃႈၼၼ်ႉႁူႉပွင်ႇၵႃႈႁိူဝ်တီႈမ်ႈတွပ်ႇၵႃႈၼၼ်ႉ၊ ဢမ်ႇႁူႉၵေႃႈ လွပ်ႇထၢမ်တီႈၵေႃႉဢၼ်ႁူႉၼၼ်ႉသေသပ်းလႅင်းၸၼ်တေႃႇ။

2. ငဝ်ႈၶၢမ်ႇပိုၼ်ႉတၢင်းလူဝ်ႇၵူၼ်း 4 ပိူင်ၼႆႉပဵၼ်သင်လႄႈလႃႇ?။

3. ၼင်ႇႁိုဝ်သေၸႂ်ႇ တၢင်းၵူၼ်းယူႇလွမ်ႈၵၼ်လႆႈၸလႈမီးပီႈၼွင်ႉႁိမ်း ႁိူၼ်းၵိူမ်ႈၶၢင်းဢၼ်လမ်ႇလွၵ်ႈၵၼ်လႆႈၼၼ်ႉ လဝ်ႈၵဝ်ႇတေၸိုင်ပွင် လိူင်ႉႁိုဝ်?။

....

ၵၼ်လီတ်း

လွင်ႈလိၵ်ႈႁၼ်း

ၸေႃႈပွၼ်ႈၵဵဝ်

“ဗာဟုသစ္စည္စ၊ သိပ္ပ□ဝိနယောစ သုသိက္ခိတော”ႁူႉလွတ်ႇၸၢင်ႁၢင်ႈ မေႃ သၢင်ႈမေႃပွင်ႁွမ်းသွင်ပၵ်းပိူင်လႆႈၼႆႉ၊ ပဵၼ်ဝႆႉမင်ႇၵလႃႇလူင်ယဝ်ႉ။

တွၼ်ႈတႃႇႁူၼ်းဢိုင်ႈၶေႃႉပေႃးတေလႆႈယူႇၵတ်းယဵၼ်ၶိုၼ်ႈယဵ်ႇႁႃႇၶိူဝ်းၶွပ်ႇဝူင်း ႁူၼ်းၵၢၼ်ဢိုင်ႈၼႆႉ ပႆႇဝူၼ်ႉပႆးလၢတ်ႈပႆႇၵႂ်တ်းႁူႈလွင်ႈလွင်ႈၵၢၼ်ၶွပ်ႇဝူင်း ႁူၼ်းယိပ်းတိုဝ်းယူႇၶလႈလီယိပ်းတိုဝ်းႁႃႇၼၼ်ႉႁူႉလႆႈလၢတ်ႈၶၼၵ်တ်းၶၼ ႁႃႇလိမ်မူဝ်ႈလီၵ်ႉမူဝ်ႈလီင်။ မၼ်းလၢင်ႈတေမီးတၢင်းလပ်းယၢမ်ႈသေယိပ်း တိုဝ်းႁႃႇလႆႈၶလႈပဵၼ်ၽွၼ်းလီတႃႇတူဝ်မၼ်းၵိၵ်ႇၶွပ်ႇဝူင်းႁူၼ်းၵၢၼ်မၼ်း ယူႇသဝ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

လၢႆးႁဵတ်းလၢႆးသၢင်ႈ

1. ပေႈၸမ်ႈၸလႈၽူႈယိပ်းထိင်းလုၵ်ႈၶွၼ်ႇၼၼ်ႉ တေလႆႈပဵၼ်ၽူႈသွၼ် ၶွၼ်တၢင်းသုတ်းသေ ၵေႃႈပေႈမီးလွင်ႈသိုဝ်ႈလွင်ႈၽေ ႁၢင်ဝၢင်းၶိုင်ႈ၊ လွင်ႈ ႁၵ်ႉလိူဝ်ႉလၢတ်ႈၽၢၼ်ႇလီၼ်ၽေႇသႃႇ ၽိုင်ႈၸငႈၸလႈသႃႇသၼေႇ တီႈၵိူဝ်းလီတူဝ်ၵဝ်ႇ ၶိၵ်ႇပႃးလွင်ႈႁတ်းႁၢၼ်။ လိူဝ်ၼၼ်ႉလွမ်မိူဝ်ႈ လႅၵ်ႉလႆႈၽိူၵ်းပၼ်ႁႃႇ ၵေႃႈပေႈမေႃၵိၼ် မေႃယူႇ မေႃၸုင်ႈ မေႃလွႆႈ ႁဵတ်းၵၢၼ်ၶိူၼ်း မေႃလၢတ်ႈမေႃသိုၵ်ႈသမ်ႇမီးလွင်ႈၶိုၼ်ႈလႅပ်ႈႁၼ်းတၢင်း ႁူႉတၢင်းႁၢၼ်ႁႃႇ။

2. ပေႈထိုင်လူဝ်ႇၸူပ်ႇတေႃႇယွႆႇယဝ်ႉ လီလႆႈသူင်ႇႁူင်းႁဵၼ်းၶမ်ႇၼၼ်ႇ ဝတ်ႉႁၢင်းမုၼ်လဝ်ႈၵေႃႈပေႈႁူႉမေႃလိၵ်ႈလၢႆးႁူလ်းၶမ်ႇႁႃး ၵေႃႈမီး လွင်ႈပိုင်ႈၶိင်တူဝ်ၵဝ်ႇပဵၼ်ႁူၼ်းလီ ႁူၼ်းမီးလွင်ႈၽေ ႁၢင်ဝၢင်းၶိုင်ႈမီး ပၵ်းပိူင်ႁႃႇ။ ၼင်ႇၶၼ်ၶင်ႇႁႃႇၶိူင်ႈပိူင်ၶၼ်ၸၼေႃးတီႈၶေႃး (1) ၼၼ်ႉၵေႃႈပေႈလႆႈသိူပ်ႇၸၽေႈတူၼ်းႁႃႇၼႆႈႁူင်းႁဵၼ်း။

3. ထိုင်မႃးၶႃႇယူႇသိူၼ်းႁၢတ်ႈႁၢႆးယဝ်ႉ ပေႈလႆႈသိူပ်ႇလႅပ်ႈႁဵၼ်းၼေႃးႁၢၼ် လိင်ႉတွင်ႉၶဝ်ႁႃႇ။

4. ပၼ်ႇလႃႇၶၼ်ဝႃႈၼၼ်ႉ ၶမ်ႇလၢင်ႈသုတ်းတိူၵ်ႈၸလႈတီႈလမ်ႇလွင်ႈ သုတ်းသုတ်းၼၼ်ႉ ၶေႃးယိူင်းမၢႆၶွင်ႁၢၼ်လႅပ်ႈႁဵၼ်းၼၼ်ႉၶမ်ႇလွင်ႈတႃႇ ပေႈႁူႉဝႆႉမေႃဝႆႉလၢႆလၢႆ။ လူဝ်ႇလႆႈလွင်ႉတိုဝ်းႁႃႇၸလႈပိုတ်ႇဝႆႉတူဝ်ႁဝ်း လွင်ႈႁဝ်း ၼင်ႇႁိုဝ်ပေႈတေလႆႈမႃးထိုင်ႈ တၢင်းႁူႉတၢင်းမေႃၶၼ်တေ သၢင်ႇထုၵ်ႇတႃႇတူဝ်ၵဝ်ႇ ၶိၵ်ႇလိူဝ်ႉလၢတ်ႈဝၢၼ်ႈမိူင်းတူဝ်ၵဝ်ႇသေႇ သေႇၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

5. ၶၼ်ၽြေးပဵၼ်လဝ်ႈသင်ႇသွၼ်ဝႆႉၼၼ်ႉ ပၵ်းပိူင်(သီႇလ)ပဵၼ်ငဝ်ႈငေႇ

မူႇလႄယဝ်ႉ။ မီးပၵ်းပိူင်လင်ႇမီးၵွႆႈၼိမ်သဝ်း(သမ့်ထီ)လႆႈ။ မီးၵွႆႈ ၼိမ်သဝ်းယဝ်ႉလင်ႇမီးၼမ်ႉၵတ်ႉ(ပၼ်ႇလၢႆႇ)လႆႈၼၼ်ႉၶႄႈ ၽိုၵ်း သွၼ်လီပ်ႈႁဵၼ်းတီႈလွင်ႈၵေႈ တိုၼ်းၶၢမ်ႇလူဝ်ႇလႆႈမဝ်မၢင်ႇ လွင်ႈ "ပၵ်းပိူင်" လႂ်းလႂ်း။

6. ၵၢပ်ႈပၢၼ်မိူဝ်ႈလဵဝ်တႂ်ႇလူၵ်ႈႁဵၼ်းၸိုင်ႈယႂ်ႇၵူႂ်ႇမိူဝ်းၼႄႈၼၼ်ႉ ပေႃႈ ၶမႈၶလႈၸူႈသွၼ် တိုၼ်းလူဝ်ႇသႂ်ႇၵွႆသွၼ်ပၼ်လိၵ်ႈၵႂၢမ်းၵႅတ်ႈ ၶလႈၸွမ်ႇၽဵဝ်ႇတိူဝ်ႇၶတႉၶတႉ။

....

* ၶေႃႈထၢမ် *

1. တႂ်ႇတေလီပ်ႈႁဵၼ်းႁူႉမေႃၶလႈ ၵပ်းယၢမ်းၵူႂ်ႇ ၼွင်းလၢတ်ႈပၢၼ် တူဝ်ၵဝ်ႇၼႆႉ –
– လိၵ်ႈလၢႆးပႆၢၵမ်လူဝ်ႇႁဵၼ်းမိူဝ်းလီၵ်ႉ။
– ၸႃႉလူဝ်ႇႁဵၼ်းမိူဝ်းၶၵႇၼႆၼၼ်ႉ ၵဝ်းၵဝ်ႇႁၼ်ထိုင်လိူင်ႉႁိူဝ်?။ သပ်းလီင်းၶၼတႃႉ?။

2. ငဝ်ႈႁၢၵ်ႈပိုၼ်ႉထၢၼ်ၶွင်ၵၢၼ်လီပ်ႈႁဵၼ်းႁူႉႁၼ်ၼမ်ႉၵတ်ႉၼႆႉ ပီၼ် သင်?။

3. ပေႃႇမီးပၵ်းပိူင်လိူင် ၶိူၼ်းၵေႃႇတေပိၼ်ၶူင်းၵ်ၼ်း၊ ပေႃးၵမ်ႇမီးပၵ်း ပိူင်လိူင်ၶူင်းၵ်ၼ်းၵေႃႇၵမ်ႇပိၼ်ၶူင်းၵ်ၼ်းၼ်ၼၼ်ႉ လဝ်ႈၵဝ်ႇမၼ် ထိူင်လိူင်ႉၶိူဝ်?။

4. ၼွၵ်ႈသေပၵ်းပိူင်ၼၼ်ႉ တႃႇတေလိၵ်ႈၵ်ၼ်းၶူႉမေႃလူဝ်ႇမီးငဝ်ႈငေႃႇ ပိၼ်ႉထၢၼ်သင်?။

5. ၵမ်ႇသုၼ်ႇလုၼ်သုၼ်ႇၼေႃးၼ်ုၵ်းၵၢၼ်လိၵ်ႈၵ်ၼ်းသေၶူႉမေႃၼၼ်ႉ လွင်ႇပိၼ် လႆႈ?။

6. လွင်ႈၶူႉမေႃၼ်ႉလွင်ႇယဝ်ႉတီႈၼ်ုၵ်းၶူင်းၵ်ၼ်းလႆႈ?။

7. ၵၢပ်ႈပၢၼ်တေႃႇလိၵ် ၼင်ႇၶိူဝ်ပေႃးတေလိူမ်းလုၵ်ၵမ်ၼႃႇၵတ်ႈမိူဝ်းၼႃႈ ၼွင်တူဝ်ၵဝ်ႇၵူႃႇလႆႈၼၼ်ႉလူဝ်ႇၶူႉမေႃသင်လႆၢလႆၢ?။

....

ၵၼ်ပိတ်ႇ

လွင်ႈၶီႇ

ၶေႃးပွၼ်းၵွ်

ႁူၼ်းႁွင်းတေတိတ်းတေႃႉၵပ်းသိူပ်ႉၵၼ်ၼႄးသၢင် ႁိူတ်းသၢင်ႈၵၢၼ်ငၢၼ်း ၼႄးသၢင်၊ ယူႉတီႈၵဝ်ႉတီႈလဵဝ်ၵမ်ႉလႆႈ၊ လူဝ်ႉလႆႈႁူႉလႆႈပႆ။ ႁူႉပႆၵၼ်ဝႃး ၼႆႉၵမ်ႉၵွႆႈလိူင်ႈလီၵ်ႉ။ "ၵိၼ်ၵမ်ႉထူၵ်ႉၸိူင်ႈၵမ်းႁူႉၵမ်ႉထူၵ်ႉ ၸိူင်ႈယၢင်ႈ"ၼႆၼၼ်ႉၼႄးလွင်ႈႁူႉပႆၼႆႉႁူၼ်းႁွင်းၵမ်ႉလီဝ်ႉမဝ်မၢင်။

လႆးႁဵတ်းလႆးသၢင်ႈ

1. ၵိူင်ႈၵၼ်ႁူၼ်းႁွင်းၵွႆႉတိုဝ်း တႃႉႁူႉတႃႈပႆတၢင်းၼၼ်ႉမီးလႃႉ၊ ႁိုဝ်းမိၼ်၊ သတ်းၶီႉသတ်းတၢင်ႉၵိုဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ။ တေၵွႆႉမိဝ်းလွႆၵေႃးလူဝ်ႉ

ၽၢင်ႇသတိတႃႇလွတ်ႈၽေးၶွၼ်တၢင်း။ ႁွပ်ႈၼႆႉႁဝ်းတႃႇပႆတၢင်းၼႆႉၵမ်ႈဝႃႈ ပႆလိၼ်မီးၵႃး လူဝ်ႇႁူႉပၵ်းပိူင်သီၼႂ်းတႃႇသႆႇတၢင်း၊ တွၼ်ႈလႂ်တႃႇပႆလိၼ် တွၼ်ႈလႂ်တႃႇၵႂႃႇမိူင်းလူတ်ႉ။ တီႈလႂ်လူဝ်ႇၵျေႃးဝႆႉၵျေႃးထိုင်း ၸူဝ်တၢင်းၶေႃး ၼၢမ်ႇလႆႈၶမ်ႉၶၵ်းၵႃးႁိုဝ်?။ တင်းၵဝ်ၸႅမ်ၸိုဝ်းၼႆႉႁဝ်း။

ပေႃးပႆတၢင်းတေလႆႈပႆယဵၼ်ႈၶေႃးလီငၢမ်း၊ ၶၢင်းယိင်းပေႃးတေၵိပ်းၸူဝ်းၸွင် ၵၼ်တူၵ်းၶိူဝ်ပိုၼ်ႉလိၼ်ၶၼ်ႉၵမ်ႈလီလုၵ်းသေႁူမ်းၵိပ်း၊ ႁႂ်ႈၶႅင်း လူင်းသေၵိပ်း။

ပႆလွမ်းတၢင်းၶလႈၶၵႈႁူၼ်းၶမ်ၵမ်ႈလီလုတ်ႈလဵၼ်းယႃး၊ ၸၢင်ႈၵျတ်းႁႂ်ႈ ပိူၼ်ႈမိၼ်ၶလႈၵႃႈႁႃၼ်းလဵၼ်းယႃးလပ်းပိူၼ်ႈလႆႈတၢင်းပဵၼ်၊ ၸၢင်ႈပဵၼ် ၽေးတေႃႇပိူၼ်ႈႁူၼ်းၵျမ်းၵွမ်း။
သင်ဝႃႈၵျဝ်းလႆႈၶႅင်ႈႁဝ်းၶိူဝ်လူတ်ႉသေမီးၶၢင်းယိင်းလုၵ်ႈၵႂၼ်ႇႁူၼ်းထဝ်ႈ ၸဝ်လႆႈလုၵ်းယူႇလိုင်ၵျဝ်းထုၵ်ႇလီလႆႈလုၵ်ႉပၼ် ႁႂ်ႈပိူၼ်ႈလႆႈၶႅင်ႈ။

2. ၶင်ႇႁိုဝ်ပေႃးတေႁူႉၸိူင်ႈမႃ သီၼႂ်းတႃႇသႆႇတၢင်းသေၵျတ်းလွမ်းလႆႈ ၽဵၼ်ႈၽဵၼ်ႈၶၼ်ႉ တေလႆႈသွၼ်တီႈႁူင်းၵျၼ်းႁူလ်းၵမ်ႈဝႃႈ လီပိုတ်ႇပၢင် သွၼ်ပၼ်တႃႇၼၵ်းပွၵ်ႉၼၵ်းဝၢၼ်ႈ။

3. သီၼႂ်းတႃႇသႆႇတၢင်းႁူၼ်းႁဝ်းပႆၶၼ်ႉ ႁူၼ်းႁူးၵေႃႉမီးပုၼ်ႈၽွၼ်း တႃႇတေၵျၼ်းႁႂ်ႈမၼ်းပဵၼ်သီၼႂ်းတၢင်းလီလွတ်ႈၶၽေး။ ပေႃးမီးတေႃႇလူဝ်ႇ ၸုတ်းပိတ်ႈ။ မီးလုၵ်းလူဝ်ႇထူမ်ပိတ်ႈ။ ႁူႈၵေႃႉလီၵႂၢၼ်ၵၼ်လွႆႈလုမ်းလႃး ၶလႈၸၢၵ်ႈယႂ်ႇႁႂ်ႈတၢင်းလီသေၵဝ်ႇ။

ပေႃးမီးၵျွင်ႈၶမ်ႉၵျမ်းတၢင်းၵေႃး လူဝ်ႇမေႃလုမ်းလႃးႁႂ်ႈၶမ်ႉလၢင်ႈလႆႈႁဝ်းလီ

လီ၊ ယႃႇၶိုၼ်ႈထူမ်ႈတၢင်းယႃႉတၢင်း။ ပေႃးမီးဢမ်ႇလႆႇလွမ်းတၢင်းၵေႃႈလူဝ်ႇလွႆႈ ႁဵတ်းၼူဝ်ပၼ်။ ပိၼ်ႇၵၢၼ်ႁူၼ်းတင်းဢမ်လူဝ်ႇလႆႈၽွမ်ႉၵၼ်ၶၼ်ဢမ်ႇလွၵ်ႇယဝ်ႉ။

....

* ၶေႃႈထၢမ် *

1. ၵိဝ်ႇလူလ်ႈလွင်ႈၵူႊပႆႇၶၼ်ႉမီးလႆႈၵူႊပႆႇလိူင်ႉႁိူဝ်လွၼ်ႉလွၼ်ႉ?။ (ပႆႇတၢင်း ၶိူ,ၶေႃႉၵမ်ႇလိူဝ်းၶၼ်ႉၵူႊ)။

2. ၶိူင်းၵႃႈလႆႈၵူႊပႆႇလိူဝ်းဢၼ်ႉလဝ်ႈၵဝ်ႇမေႃဝ်ႉၵၼ်လိူဝ်?၊ ၵၼ်မေႃ ထိူင်ႈမိူဝ်းလိူဝ်လႆႈလႆႈ?။

3. ပိၵ်ႉသမ်ႉဝႃႈတမ်းဝႆႇပၵ်းပိူင်ၵေႃႈ လွင်ႈၵႃးလူတ်ႉၽေႃ,ၵူၼ်းတႆႈၶိူင်း ၼူးယိူဝ်,ဝိူင်းလူင်ၼဝ်ၶၼ်ႉမီးယူ,ၵူႈမိူဝ်ႉၵူႈဝၼ်း၊ လွင်ႈၶၼ်ႉပိၼ်ယွၼ်ႉ သင်?။ လွင်ႈၶၼ်ႉတေၵိူတ်,ၶၶၶႁႉၵင်ႈလႆႈလိူင်ႉႁိူဝ်?။

ၵၼ်ၵဝ်ႈ

လွင်ႈၼိုတ်းၵၢၼ်လိူင်ႇတွင်ႇ

ၶေႃႈပွင်ႇၸႂ်

ၵီဝ်ႉလူလ်ႈလွင်ႈၼိုတ်းၵၢၼ်ႁၢလိူင်ႇတွင်ႇၶၼ်ႇၿႃးပီၼ်လဝ်ႈႁႂ်းဝ်ႇၶမ်ယူႇ။ ၶိုၼ်း"မၢၵ်ႈၵၢင်ႇ 8 ပိူင်သီၼ်ႈတၢင်းႁူႇၶိပ်ႇပၢၼ်ႇ"ၶၼ်ႇယင်းသို့ဝ်ႇဝႆႈ– "သမ္မာအာဇီဝ"လွင်ႈလိူင်ႇတွင်ႇလူလ်ႈလႆႈသၢင်ႇထုၵ်ႇ။

လႆႈမၢၵ်ႈမီး 4 ယိူင်ႈ(ဝဂ္ဂပၸ္စသုတ်)ၶၼ်ႇ –

1. ဥ□သမ္မာဒါ– ၵဝ်လႆႈၵၢၼ်တြႃးသေၶတ်းၸႂ်ၼိုတ်းႁႃ။

2. အာရက္ခသမ္မာဒါ– ၵီပ်းၵွမ်တွမ်ပိင်းၶူဝ်းၶွင်ၵၢၼ်လႆႈမၢႆး။

3. ကလျာဏမိတ္တာ– ၵႅတ်းၶေႃႉႁူၼ်းလီ ပိူင်ႈၶိုင်ၽူႈမုၼ်။

4. သမဓိဝိကတ္တာ–ၸပ်ႉသွၼ်ႇသေ လွင်ႉလႆႈ။ လႆးၸပ်ႉသွၼ်ႇၸၼ်ႉ မၼ်းၵဝ်ႈလိၵ်ႈဝႆႉတီႈၸိုင်ႈဝႆႈ –

ၸိုင်ႈပုၼ်ႈ – လွင်ႉတႃႇၵၢၼ်လူဝ်ႇႁူႈဝၼ်း၊
ၸိုင်ႈပုၼ်ႈ – ၵိပ်းၶွမ်ၸလႈတူဝ်းၸွၵ်ႈလွင်ႈမၢၵ်ႈမီး၊
ၸိုင်ႈပုၼ်ႈ – ဝႆႉတႃႇယၢမ်းၸိုၵ်ႉၸႂ်းလမ်ႇလွင်ႈ။

ၸွင်ႇၸွပ်ႇဝူင်းႁူၼ်းၸႆႉလၼ်ႉႁူၼ်းၸိုၼ်းယွင်ႇၵမ်ႇၸၼ်တူၵ်းတိမ်ႇၵၢၼ်ဝႆႈၸႆႉ ပိူၼ်ႈၵၢဝ်လွင်ႈယူႇလီလွင်ႈၵိၼ်ယႅမ်ႉလွင်ႈၸုင်ႈဝႆႉလွင်ႈၶွတ်းလွင်ႈသၢင်ႈ၊ လွင်ႈမၢၵ်ႈမီးၸႄႈႁိုၼ်းၸၼ်ႉတိပ်းတတ်းယဝ်ႉ။ လွင်ႈမၢၵ်ႈမီးၸႆႉၶေႃႈလူဝ်ႇ ၸတႃႇတီႈသွင်ႇၽွၼ်း၊ ပေႃးသွင်ႇၽွၼ်းမၢၵ်ႈမီးလင်ႇႁူၼ်းႁိုၼ်းမီးတၢင်းၵိၼ်ၵုမ်ႇ လူမ်ႈၵမ်ႇလႆႈမႆႈလွင်ႇ၊ လွင်ႈႁူၼ်းၵိုပ်းႁူၼ်းယၢၵ်ႈၸၼ်ႉတေယူပ်ႈလူင်းႁူႇ၊ ပေႃးသွင်ႇၽွၼ်းမၢၵ်ႈမီးယဝ်ႉႁူၼ်းႁိုၼ်းလူဝ်ႇမၢၵ်ႈမီး၊ မီးၸူဝ်းၸုင်ႈတၢင်းမႆႈ ၸူဝ်းလွင်ႉသုၼ်ႇတူဝ်ပိုင်းပေႃးလွမ်းၸင်ႇငဝ်းလႆးတီႈယူႇၵႃႇတုၸလႈၽွင်းယၢမ်း၊ ပေႃးႁူၼ်းႁိုၼ်းႁူႈၶေႃႉမၢၵ်ႈမီးယဝ်ႉတၢင်းႁိုၼ်းၶွႆႈမၢၵ်ႈမီး၊ ပေႃးႁူႈႁိုၼ်းပိၼ် လိူင်ႉၸႆႉလင်ႇတေလၢင်ႈဝႆႈတင်းဝၢၼ်ႈတင်းၵိူင်ႇတင်းမိူင်းမၢၵ်ႈမီးယဝ်ႉ။

ပေႃးသွင်ႇၽွၼ်းမၢၵ်ႈမီးၶေႃႈ တေမီးတၢင်းၵိၼ်လီ မီးၵၢရသႃႇတီႈသူပ်း– လူင်းႁူႇၸွင်းတွင်ႉသႂ်ႈလွတ်ႇလိူမ်းႁူႇၸွင်းလိူတ်ႈသေယိၼ်းပိၼ်ၵိၼ်ၶိူင်း၊ ၶွတ်းႁူဝ်ႈမီးၵိၼ်ၶိူင်းၶွတ်းၵၢၼ်ၶေႃပိုၼ်းၸမ်းၸူဝ်းၸွင်ၸလႈၵိၼ်ၶိူင်းတႃႇလိူဝ်ႉ လၢတ်ႈဝၢၼ်ႈမိူင်းၸၶႉၵင်ႈၽေးဝၢၼ်ႈၽေးမိူင်းလႆႈတိမ်တိမ်ထူၼ်ႈထူၼ်ႈ။

လၢႆးႁဵတ်းလၢႆးသၢင်ႈ

1. လွင်ႈမၢၵ်ႈမီးၼႆႉလိူဝ်သေႁဵတ်းၵၢၼ်ႁႆႈၵၢၼ်ၼႃးၵႃႉၶႃၼၼ်ႉ ၵၢၼ်လိူင်ႉၼႃႈႁိူၼ်းၵေႃႈ ပိၼ်ၵၢၼ်မၢၵ်ႈမီးၶၢၼ်ၵမ်ႉထိမ်သွင်ႇၽွၼ်းၼႃႈႁိူၼ်းယူႇ။

2. ပေႃးဝၢင်းႁိူၼ်းႁၢင်ႈၽူၵ်ႇတူၼ်ႈမၢၵ်ႇဝႆႉပၼ်ႁူၼ်းႁိူၼ်းၵိၼ်၊ ၽူၵ်ႇ ၽၵ်းၽူၵ်ႇမၢၵ်ႇၽိတ်ႉဝႆႉၵိၼ် ပေႃးၶွၵ်ႇၼမ်ၵေႃႈလၢင်ႈၼႃပႃး၊ ယႃႇ ပေႁိူဝ်ႈမီးတီႈပဵတ်ႈလႆႈ။ ၼင်ႇႁိူဝ်မၢၵ်ႇမႆႉၽၵ်းၼဵဝ်ႁဝ်းပေႃးတေၶွၵ်ႇ ၼမ်ၼၼ်ႉႁႃၽူၼ်ႇမၼ်းသႂ်ႇပၼ်၊ သူၼ်ၼိူင်းဝၢင်းႁိူၼ်းၼႆႉၵမ်ႉပၼ် သွင်ႇၽွၼ်းႁူလ်းၶမ်ႇၵႃး မၼ်းလၢင်ႈလၢတ်ႈၸၼတၢင်းယၢမ်ႈၼမ်ႉ ၵိုၵ်လဝ်ႈႁိူၼ်းၸလႈလူဝ်ႇမေသွၵ်ႇၵိုလီလီသေလုမ်းလႃးႁူႇ၊ ဝႆးပၢတ်ႇ ၸဝ်ႈၼိူင်းၼေႃးယဝ်ႉၵေႃႈ လီၽူၵ်ႇၽၵ်းတၢင်ႇမိဝ်းထိင်ႈမူၼ်ၼင်ႇၽၵ်း မီႇၽၵ်းႁေႃထူဝ်ႇပူၵ်းထူဝ်ႇၸၢမ်း ထူဝ်ႇလိူင်ၸလႈမွၵ်ႇယႃႈလုတ်ႇၵိူဝ်း ၼႆႉ၊ မၼ်းလၢင်ႈၵမ်ႉထိမ်လွင်ႈၵိၼ်ယိမ်ႉႁဝ်းထိင်ႈ၊ လိူဝ်ၼၼ်ႉ လူဝ်ႇမေၽူၵ်ႇၽၵ်းၶၼ်လၢင်ႈၸိုၼ်ႈႁူဝ်ႉၸိုၼ်ႈသၢင်ႉ။

3. ၼွႆႉၸွပ်ႇဝူင်းမုၵ်ႉလုမ်းၶမ်ႇၼၼ် ဝၢၼ်ႈၸူင်ႇၵဝ်ႈၵဝ်ႇၼၼ်ႉ ပေႃး ပိၼ်လႆႈ ႁႃႁူၼ်းမီးတၢင်းႁူႉမေႃးပိုတ်ႇသွၼ်ပၼ်ၵၢၼ်လိူင်ႉလူသတ်း ၸလႈၵၢၼ်မေႃတိၼ်မေႃမိူဝ်း တႃႇႁႂ်ႈႁူၼ်းၼွႆႉႁိူၼ်းမေႃႁၢင်ႈငိုၼ်း မိူဝ်ႈ မီးယၢမ်းတူဝ်ႈတၼ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

4. ပေႃးတေလိူင်ႉသတ်းၵိူင် လိူပ်ႈႁဵၼ်းလၢႆးလိူင်ႉၸိုတ်းၵၢပ်ႈၸလႈလၢႆး ယူတ်းယႃႇလူဝ်ႇၽွၼ်ႉသတိယႃႇႁႂ်ႈၵၢၼ်လိူင်ႉသတ်းၵဝ်းၼၼ်ႉ ႁဵတ်း ႁႂ်ႈႁူၼ်းယူႇၵူမ်ႈမီးၶမ်ၸဝ်သုၵ်ႉယူင်ႈၵိုၵ်ႇလွမ်း၊ ႁႂ်ႈမီးၸွၵ်ႈမီးလဝ်ႉ လီလီ။

5. ၵႆႉလုၵ်ႉလဝ်ႉလဝ်ႉ ပတ်းၽဵဝ်ႈလိူမ်ႈလႆႇလွမ်းႁိူၼ်းၶလႈဝၢင်းႁိူၼ်း ပေႃးယဝ်ႉလဵင်ႉၵႆႇမူဝ်ႁႃႈမႃႉႁူတ်းၸမ်ႉသူၼ်ၽၢၵ်း၊ ငဝ်ႈႁၢၵ်ႈၽေႃၼ် ၵွတ်းၼႆႉပဵၼ်လွင်ႈၶၢၼ်ႉတူင်ႉၶၢၼ်ႉၸိုင်ယဝ်ႉ။

6. ၸူဝ်းလွႆႉသွႆႈၵူႈဝၼ်းၼႆႉ မၼ်းလုၵ်ႉတီႈၵႆႉႁဵတ်းၵႆႉသၢင်ႈၸၼ်ႉသေလႆႈ မႃး၊ လွင်ႈမၢၵ်ႈမီးၸၼ်ႉၵိုင်ၸိူဝ်လွင်ႈမေႃၽိတ်ႉပိူင်းၸၼ်ႉပဵၼ်မႃး၊ ၸိုင်ႈဝၼ်းႁွမ်လႆႈၸိုင်ႈၵိတ်း ထိုင်ၸိုင်ႈပီတေလၢင်းမီးမႃးပဵၼ်ႁႅင် ပဵၼ်မိုၼ်ႈ၊ ၼႆႉလၢင်းႁဵတ်းႁႂ်ႈမီးႁႅင်းသိုဝ်ႉၸူဝ်းယိပ်းၸူဝ်းသွႆႈၶလႈ ဢဝ်ႁဵတ်းငိုၼ်းတိုၼ်းၵႃႉၶၢႆသေ ပဵၼ်လၢႆးလႆႈငိုၼ်းတူဝ်းတွၼ်းမႃး၊ ၽဝႃႉတူဝ်ၵဝ်ႇၵေႃးတေလူမ်လွႆႉႁၢင်ႈလီမႃး။

7. ၸပ်ႉသွၼ်ႇတူၺ်းဢၼ်ႁဝ်းလူဝ်ႇလွႆႉလၢႆႇၸၼ်ႉ ႁဵတ်းပဵၼ်ၶွပ်ႇပိူင် မၼ်းၵွၼ်တၢင်း၊ ပေႃးယဝ်ႉၵိုင်ၸိူဝ်ၼႆႉသေဝၢင်းၽႅၼ်ၸင်ႇႁိုဝ် ပေႃးတေႁႃလႆႈငိုၼ်းၸမ်လိူဝ်ဢၼ်ႁဝ်းၸပ်ႉသွၼ်ႇဝႆႉ တႃႇလွႆႉလၢႆႇ ၵူႈလိူၼ်ဢမ်ႇၸၼ်ၵူႈပီၸၼ်ႉသွင်ပုၼ်ႈ၊ တီႈတႅၵ်ႈမၼ်းဢၼ်ႁဝ်း လူဝ်ႇလွႆႉလၢႆႇၸိုင်ႈလိူၼ်ၼႆႉ တူၵ်းယူႇ **2,000** ၼႆလိုင်ဢၼ်ႁဝ်း လူဝ်ႇႁဵတ်းႁႃလၢႆးလႆႈမၼ်းၸၼ်ႉဝၢင်းၽႅၼ်ဝႆႉသေ **6,000** ႁူၵ်း ႁႅင်ၸၼ်ႉယဝ်ႉ။

ႁႃလႆႈမႃးယဝ်ႉ –

(ၵ) တႃႇပုၼ်ႈၸိုင်ႈဝႆႉတႃႇႁဝ်းၵိၼ်ႁဝ်းလူႇ။

(ၶ) တႃႇပုၼ်ႈၸိုင်ႈၽႃင်ႉဝႆႉတႃႇမူဝ်ႈႁဝ်းသိုၵ်ႉၶၵ်ႉလမ်ပဵၼ်။

(င) တႃႇထႅင်ႈပုၼ်ႈၸိုင်ႈသမ်ႉ ႁႂ်ႈမၼ်းပဵၼ်တႃႇမၢၵ်ႈမီးလဝ်ႈ ၵဝ်ႇၶလႈ ပဵၼ်သရေႇၸေႃးတႃတူဝ်ၵဝ်ႇၵိၵ်ႇပႃးလိုဝ်ႉလၢတ်ႈ ဝၢၼ်ႈမိူင်း။

ပေႉႁဵတ်းၼႂ်းပုၼ်ႈတႃႇၵူၼ်းမိူင်းတႆး ၵူႈလၢဝ်းၶိူဝ်းတၵ်းတေပဵၼ်ငဝ်ႈၸၢမ်ႈ ပိုၼ်ႉဢၼ်တေမၢၵ်ႈမီးၶိုၼ်ႈသၢင်ႈၶိုၼ်ႈသုင်ၵႂႃႇ။

8. တႃႇတေႁဵၼ်းမၢၵ်ႈမီးလီပဵၼ်ၵႂႃႇထိုင်ၼၼ်ႉ ၵၢပ်ႈပၢၼ်ယၢမ်းလဵဝ်ၼႆႉ ပိူၼ်ႈပူၵ်းတင်ႈၸွမ်ႇပၼီႇ(COMPANY)ၸလႈ ၶိူဝ်းၼႃႇ,ၸိူင်ႈၵၢၼ် (NET WORK)ၵူဝ်းၼႆႉ။ လီလိူဝ်ႈႁဵၼ်းသေယဝ်ႉပူၵ်းတင်ႈႁဵင်း ႁဝ်း တေၵၢင်ႈမီးၽွၼ်းလီသုၼ်ႇတူဝ်ၽွၼ်းလီၵူၼ်းၼမ်ၸလႈၽွၼ်း လီၵူႈၽဝ်ႇ,ၽဝ်ႇ၊ တိုၼ်း(ဢလၢင်း)ပိူင်လူင်မၼ်းၼႆႉဢမ်ႇ,ၵိုဝ်ႈငိုၼ်း၊ ပဵၼ်တၢင်းႁူႉ(KNOWLEDGE)ဢၼ်ၶိုတ်းၵၢပ်ႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

9. ၼႂ်းလွင်ႈႁဵတ်းၵၢၼ်ၼႆႉဢၼ်လမ်ႇလွင်ႈမီးယူႇ 5ပိူင်။(ဢၼ်ပဵၼ်လွၵ်း ပိူင်–ၽႅၼ်–လတ်း–ထတ်း–ၸမႃး)။

– ႁဵတ်းသင်ၵေႃႈႁႂ်ႈတမ်းလွၵ်းပိူင်သေႁဵတ်း(BE SYSTEMATIC)။

– ႁဵတ်းသင်ၵေႃႈႁႂ်ႈဝၢင်းၽႅၼ်ၵၢၼ်(PLAN)ႁွၼ်ႇ၊ တီႈဝၢင်းၽႅၼ်ၵၢၼ်ၼၼ်ႉႁႂ်ႈပူၼ်ႉသွၼ်ႇၼပ်ႉပႃး **5W 1H** တႃႇသေႇ။

WHAT	တေႁဵတ်းသင်?။
WHO	ၽႂ်တေႁဵတ်းသင်?။
WHEN	တေႁဵတ်းမိူဝ်ႈလႂ်?၊ ႁႂ်ႈယဝ်ႉမိူဝ်ႈလႂ်?။
WHERE	တေႁဵတ်းတီႈလႂ်?
WHY	ႁွပ်ႈသင်ၸင်ႇလႆႈႁဵတ်း?။
HOW	တေႁဵတ်းၸိူင်ႉႁိုဝ်?၊ လူဝ်ႇသင်လၢႆလၢႆ။

– ဝၢင်းၽႅၼ်ယဝ်ႉ ႁႂ်ႈၵုမ်ႇၵုမ်းသႅင်းလိူင်းလီငၢမ်းတေႃႇၵၼ်သေ လတ်းၵၢၼ်လႅၵ်ႈၸၽေပုၼ်ႈၽွၼ်းပၼ်ၵၼ်(**MANAGE**)။

– လတ်းၵၢၼ်ယဝ်ႉ ႁႂ်ႈထတ်းသၢင်ႈလွမ်းလွင်ႈလီလွင်ႈၵျႃႉၶိုတ်း

ၶိုတ်းလႅမ်လႅမ်(**INSPECT**)။

– ပေႃးမီးလွင်ႈၵႃႉၵေႃႈ မူၼ်ႉၸမ်းၶိုတ်းၶိုတ်းလႅမ်လႅမ် (**CORRECT**)။

10။ ၼႂ်းလွင်ႈၵၢၼ်လိူင်ႉတွင်ႉၼႆႉ သမ်ႉၵမ်ႇ,လီလူင်လိူမ်းၶေႃႈၶိုၵ်ႉယႂ်ႇ, ပႃႈတႂ်ႈလူဝ်းၼႆႉ –

ၵ။ ၸိူင်ႈၸိူတ်းသၢင်ႇ,ထုၵ်ႇ,မၢၼ်ႈလွမ်းတြႃး။

ၶ။ ၸိူင်ႈမေႃၵိၵ်ႉ,ၸၽၸွင်သုၼ်ႇ,တူဝ်ၸလႈၸွင်သုၼ်ႇ,ၸူမ်ႈ။

င။ ၸိူင်ႈမီးၵၢမ်းမၼ်ႈၵၢမ်းၵိုမ်း၊ ၵၢမ်းၸဝ်ႈၸိူင်ႈပူၼ်ႈယုမ်ႇ,ယမ်တမ်း ၵွၼ်လႆႈ။

ၸ။ ၸိူင်ႈမီးလွင်ႈၸတ်းၸၢၼ်။

....

* ၶေႃႈထၢမ် *

1. ၵိဝ်ႇလူလုၺ်ႈလွင်ႈမၢၵ်ႈမီးၼၼ်ႉ လွင်ႇၽြေးပဵၼ်လဵဝ်ႈသွၼ်ဝႆႉဝႃႈၵမ်ႇ တၢပ်ႈမၢၵ်ႈမီးလီပဵၼ်သင်?၊ မီးလၵ်းထၢၼ်သၢၵ်ႈသေႇၼင်ႇႁိုဝ်?။

2. ႁွပ်ႈသင်ၶလႈၽြေးပဵၼ်လဵဝ်ႈၼၼ်ႉ ၽႃႇၸိုင်ႈၶသႉ“လေႈၽေ”ယဝ်ႉ ၽႃႇၸိုင်ႈသမ်ႉသွၼ်လွင်ႈ“လႆၢးမၢၵ်ႈမီး” လႃႇ?။

3. ႁူးပွၵ်ႈၽႃႇၸိုဝ်ႈၸဝ်သူၼ်ၵွၺ်လွင်ႈၸွမ်ႇပၼီႇ၊ ၽႃႇသႆၢႉၸဝ်သမ်ႉသူၼ်ၵွၺ်လွင်ႈသိမ်းပဵၼ်ၸွင်လိူဝ်ႉၵၢတ်ႈ(**NATIONALISATION**) သေႁွင်ႉဝႃႈပဵၼ်ၸွင်ႁူၼ်းမိူင်းလွၼ်ႉလွၼ်ႉ၊ ဝၼ်းမိူဝ်ႈၼၼ်ႉမေပႆၢးမၢၵ်ႈမီး ၸဝ်လဵဝ်ႈဝႃႈ ၵၢပ်ႈပၢၼ်တေႃႈလီဝ်ၽႃႇသႆၢႉၽႃႇၸိုဝ်ႈတင်းသိင်ႈဝႆႇမႃး သူၼ်ၵွၺ်လႆၢးႁူၼ်းမိူင်းပဵၼ်လဵဝ်ႈၸွင်ၶတႉၶတႉ (**PRIVATIZA-TION**)ၼၼ်ႉၼၼ်ႉလွင်ႇလဵဝ်ႈၵဝ်ႇပႃႈႁႃႉ?။ ပေႃးပဵၼ်ႇႁႃႉလိူင်တွင်ႈထၢမ် ၵေႃႉႁႃႉၸဝ်သေလၢတ်ႈၶၼတၢင်းႁၼ်ထိူင်လဵဝ်ႈၵဝ်ႇဝႃႈ တႆႈႁဝ်းထုၵ်ႇ ႁဵတ်းလိူင်ႉႁိုဝ်?။

4. ႁူဝ်းရိူးယိူဝ်းၼၼ်ႉ ပႆၢးမၢၵ်ႈမီးၸဝ်ၸိူၼ်ႈဝႆႈလိူဝ်ၵိင်းၵလီတ်ႈ၊ ႁွပ်ႈၸဝ် လူင်းတိူၼ်းၼၼ်ႉၵၢၼ်ပႆၢးပၼ်ႇလႃႇၼမ်လိူဝ် ၵိင်းၵလီတ်ႈၼၼ်ၼၼ်ႉ လွင်ႇပႃႈႁႃႉ?။ လွင်ႈၼၼ်ႉႁၼ်ထိူင်ဝႃႈတၢင်းတႆႈထုၵ်ႇႁဵတ်းႁိုဝ်?။

ၵၢၼ်သိပ်း

လွင်ႈၵပ်းသိုပ်ႇတိတ်းတေႃႉ □ တွၼ်ႈၼိုင်ႈ

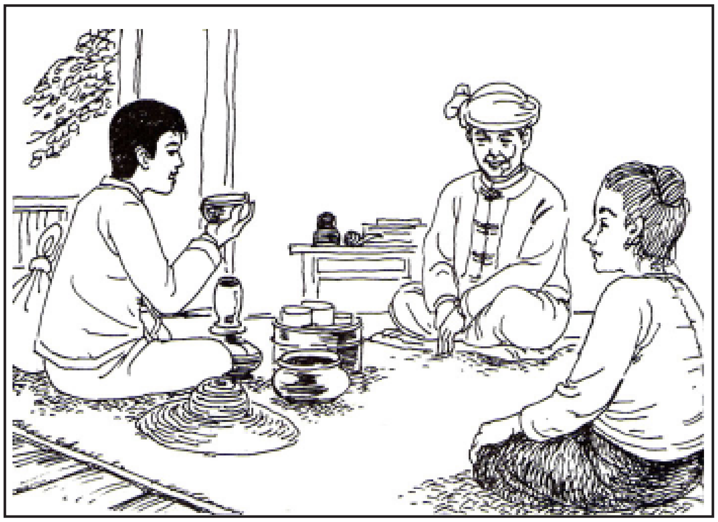

ၶေႃႈပွင်ႇလွင်ႈ

ဂါရဝေါစ –(ၶၸလွင်ႈၶပ်ႉထိုဝ်တီႈၵၼ်)။

နိဝါတောစ –(ဝႆႉၵွင်ယွၼ်ႇ,ယၢၼ်ႈႁူမ်ႈႁွမ်းလူးၵၼ်)။

ခန္တီစ –(ယိူၼ်ႉၵၼ်ႈတေႃႉၵၼ်)။

သောဝစဿတာ –(ထွမ်သူပ်းၶၢဝ်ႁၢမ်းၵၼ်)။

တေံမင်္ဂလမုတ္တမံ –(ၸႂ်ႉပဵၼ်မင်ႇၵႃႉလူင်ၼိုၵ်ႉတွၼ်းယဝ်ႉ။

ႁၢမ်းပြေႃးပဵၼ်လဝ်ႈသင်သွၼ်ဝႆႉ ၸိူဝ်းမင်ႇၵလႃႇသုတ်ႈတွၼ်ႈၸႂ်ႉပဵၼ်တီႈၼိုၵ်ႉ ၶမ်ႇၸိူဝ်းလွင်ႈၵပ်းသိုပ်ႇတိတ်းတေႃႉၵၼ်ယဝ်ႉ။ ပေႃးမီးႁူၼ်ႈသွင်ၶေႃႉၼိုင်ႈၼိူင်ႈ

ၼႆႉလွင်ႈ ၵပ်းသိုပ်ႇတိတ်းတေႃႇၵေႃႈမီးမႃးၵွမ်း၊ ယွၼ်ႉၼၼ်ႉသေပိၼ်မႃး ၵူၼ်းၸိုင်ႈၵေႃႉၼႆႉ ပၵ်းပိူင်တႃႇတေလႆႈတိုဝ်းၸႂ်ႉၵၢၼ်ၵပ်းသိုပ်ႇတိတ်းတေႃႇ ၼၼ်ႉမီးမႃးၼမ်၊ ပၵ်းပိူင်ၼႆႉ ၵေႃႈတူၵ်းပိၼ်ပုၼ်ႈၽွၼ်းၵူၼ်းၵူႈၵေႃႉယဝ်ႉ။

ၸဝ်ႈသြႃႇဝေႇပုင်ႇလ ၸင်ႇဝႃႈ "ပိၼ်ၵူၼ်းမႃးၼႆႉလူဝ်ႇႁဵတ်းဝတ်ႈတြႃး(ပုၼ်ႈၽွၼ်း)" ပုၼ်ႈၽွၼ်းဢၼ်ဝႃႈၼႆႉယူႇၼႂ်းၶွပ်ႇတူင်ႇသီႇလ၊ ပေႃးဢမ်ႇ ယွမ်းႁဵတ်းၵွမ်းပုၼ်ႈၽွၼ်းတူဝ်ၵဝ်ႇ ၵေႃႈသီႇလဢမ်ႇတဵမ်ထူၼ်ႈ၊ ပေႃးသီႇ လဢမ်ႇတဵမ်ထူၼ်ႈႁိုဝ်တေလႆႈသမႃႇထိ၊ ပေႃးသမႃႇထိဢမ်ႇလႆႈ–သမ်ႉတေ ႁဵတ်းႁိုဝ်မီးပၼ်ႇၺႃႇ။ ပေႃးဢမ်ႇမီးပၼ်ႇၺႃႇတေႁဵတ်းႁိုဝ်လႆႈၼိပ်ႉပၢၼ်ႇ ၼႆယဝ်ႉ။

ၵ။ ပုၼ်ႈၽွၼ်းၵူၼ်းၸိုင်ႈၵေႃႉတေႃႇၵူၼ်းတင်းသဵင်ႈတင်းလၢႆ။

1. ယႃႇၶႃႈတိၵ်းပေႉၵိၼ်ၵၼ်ဢဝ်တၢႆၵၼ်။
2. ယႃႇလၵ်ႉယႃႇလူၼ်ႉၵၼ်။
3. ယႃႇၵူတ်ႉလုၵ်ႈထုၵ်ႇမေးၵၼ်။
4. ယႃႇပိူတ်ႉၵိၼ်လိူၼ်ၵိၼ်ၵၼ်။
5. ၸွင်မဝ်းမိင်းၼႆႉ လၢင်ႈႁဵတ်းၸွႆႈလိုမ်းတူဝ်လိုမ်းၶိင်းသေပူၼ်ႉ တၢင်းၽိတ်းလူင် 4ပိူင် ပႃးၸိူဝ်ႉၼႆႉၶလႈငိူင်ႉၶဝႈလင်ႇလီ တီႈသုတ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

လင်ႇၵႃႇၽၢႆႇတႆးမီးဝႆႉဝႃႈ –

လွင်ႈၶႃႈႁိမ်ပိူၼ်ႈတၢႆ – လွင်ႈလၵ်ႉလၢႆၶူဝ်းပိူၼ်ႈ
လွင်ႈၶလႈသူၼ်ႈၽိတ်းၶၢင်း – လွင်ႈလိူၼ်ၽေႃင်းလၢတ်ႈပိူၼ်ႈ
တၢင်းၵႃႉၼႆႉသီႇယိူင်ႈ – ပိၼ်ၸိူင်ႈၵိလေႇသႃႇလမ်းဝဝ်းၶတႉယဝ်ႉ။
(သိင်ႇၵႃႇလေႃးဝႃႇတသုတ်ႈ)

ၶ။ ပိၼ်ၵူၼ်းယဝ်ႉပေႃးလႆႈပိၼ်လုၵ်ႈလၢင်းပိူၼ်ႈမၢႆးၵေႃႈ ႁူႉမီးပုၼ်ႈ

ၽွၼ်းလုၵ်ႈမိူၼ်ၼင်ႇလင်ႇၵႂႇတီႈတွင်ႈၼႆႉလိလမ်ႈၶၼဝ်ႉယဝ်ႉ။

* လိၼ်ႉလႂ်ၶၽႄးႁုင်ႇႁၢင်ႈ – ၶတ်းသၢင်ႈၸႂ်ႈၵၢၼ်ပွင်

ၸွႆႈၵိုင်ႇပုတ်ႈၶိူၼ်းၶယႃး – လူႇပၼ်ၶေႃးၶၽႄႉၶွတ်ႈ

တူလုၵ်းလူလိူဝ်ႉၸိူဝ်းႁူႇ – ဝၢတ်ႈတႃႇလုၵ်ႈလၢင်းၶိုတ်း

ၶႃႈယူိင်ႈ ၼႆႉယဝ်ႉ။

(သိင်ႇၵျႇလေးဝျႇတသုတ်ႈ)

* "မာတာပိတုဥပ□ၶန့်" ၵၢၼ်လိၼ်ႉလူပေႃးၶမႈၼႆႉပိၼ်

မၢင်ႇၵလႂ်ႇပိူင်ၸိူင်ႈယဝ်ႉ။

င။ ၼွၵ်ႈသေပိၼ်လုၵ်ႈပိူၼ်ႈယဝ်ႉ ၵေႃႉၵၼ်လႆႈပိၼ်မႃးပေႃးၶမႈပိူၼ်ႈ ထိုင်ႈၼၼ်ႉၵေႃႈ ၶူႉတၵ်းလႆႈၶၢပ်ႇပုၼ်ႈၽွၼ်းပေႃးၶမႈၼင်ႇတီႈ တွင်ႈၼႆႉ။

* ၶၶႃႉၵင်ႈလွင်ႈတၢင်းၶိ – ၸိူင်ႈၵၢၼ်လီၵွႆႉသၢင်ႈ။

ၵွႆႉတိုၵ်ႈၶိုၼ်းပၼ်ႇလႂ်ႇ – ၶၽေႃၵ်ႇၵႂ်ႇပၼ်တိုၼ်း

ပွင်မိုင်ႇၸႂ်ႈၶိူၼ်းသဝ်း – ဝတ်ႈၶဝ်းပေႃးၶမႈမီးၶႃႈယူိင်ႈ။

(သိင်ႇၵျႇလေးဝျႇတသုတ်ႈ)

* ပုတ္တဒါရသသဂ်ဟော လိၼ်ႉလူယုၵ်ႉယွင်ႈလုၵ်ႈလၢင်း

ၼႆႉပိၼ်မၢင်ႇၵလႂ်ႇပိူင်ၸိူင်ႈယဝ်ႉ။

ၸ။ လိူဝ်ၼၼ်ႉၵေႃႈ ၵူၼ်းၵူႈၵေႃႉလႆႈႁူႇၶႂ်ပိူၼ်ႉၶူႉတၢင်းမေႃတီႈပိူၼ်ႈ။ လႆႈပိၼ်လုၵ်ႈၶိုၼ်းပိူၼ်ႈၼႆႉၵေႃႈ ၶူႉၵျႇလႆႈၶပ်ႉပုၼ်ႈၽွၼ်းလုၵ်ႈၶိုၼ်း မိူၼ်ၼင်ႇတီႈတွင်ႈၼႆႉ။

* ၵႆႉလိၵ်ႈမဝ်ယႂ်ႇလိုဝ်ႈ – ထွမ်ႇၸေႃႈလိုဝ်ႈႁၢမ်းသွၼ်

ၵွၵ်ႇၶပ်ႉတၵ်ႉၶူဝ်တၢင်း – ယူႇၵိုင်ၶၢင်းလိၼ်ႉလူမ်ႈ

*ၶတ်းၵႂ်ႁၢမ်းပၼ်ႇလႃႇ– ဝတ်ႉတႃႇလုၵ်ႉႁၢမ်း ႁၢတ်းႁႃး
ယိူင်ႉ။*
(သိင်ႇၵႃႇလေႃးဝႃႇတသုတ်ႉ)

သႉ ပေႃးပိၼ်ၵေႃႉၵၼ်လႄႈသင်ႇသၢၼ်ပွၼ်ႈမိူင်ႇ, ပိုၼ်ႉႁူႉတၢင်းမေႃပၼ် ပိူၼ်ႈၵေႃႈလႄႈႁၢပ်ႇပုၼ်ႈၽွၼ်းၶူးသၢၼ်မိူၼ်တီႈတွၼ်ႈၼၼ်ႉ။

* *သၢၼ်မိူင်ႇလွင်ႈႁူႉႁၼ် – လၢတ်ႈပၢၼ်လွင်ႈလီၵႃႉ*
တၢင်းမေႃယႃႇသိူင်ႇလွင်ႈ – ၶိူင်ႈၵိတ်ႇၶွင်ႈၸႃႉၶိၼ်
သူင်ႇႁွတ်ႈတီႈလီသဝ်း – ဝၢတ်ႈႁဝ်းၶူးဝႃးမီးႁႃးယိူင်ႉ။
(သိင်ႇၵႃႇလေႃးဝႃႇသုတ်ႉ)

လႃႉ ပိၼ်ၵူၼ်းမႃးၵေႃႈႁူႉမီးၵူလိုၼ်းၵေႃႉၵူလိုၼ်းၶသႄႈ၊ ပုၼ်ႈၽွၼ်းႁဝ်း လူဝ်ႇႁၢတ်းပၼ်ၶဝ်တွပ်ႇပၼ်ၶဝ်ၵေႃႈႁူႉမီးလွမ်းယဝ်ႉ။

1. *ယိုၼ်ႈယေႃးပၼ်မိူင်ႇၶိုင်ႈ – ဝႆႉၼင်ႇယိူင်ႈတူဝ်ႁဝ်း*
လွႆႈလွင်ႈမၢၵ်ႈမီးၵၼ် – လၢတ်ႈၵႂၢမ်းဝၢၼ်ၶေႃးလိုၼ်ႈ
တင်ႈၵႂ်လွမ်းသတ်ႉၵႃႇ – ဝတ်ႉတႃႇၵေႃႉလီႁူလုၺ်ႈႁႃးယိူင်ႉ။

2. *ပွႆႉလူမိူဝ်ႈလိုမ်းၵႂႃႇ – ပွႆႉတႃႇၶိူင်ႈၶူဝ်းလီင်း*
ၶႁႉလွႆႈလွင်ႈတၢင်းၵူဝ် – ၽေးလႃးတူဝ်ၵမ်ႇၽေႃႈ
ယွင်ႈၶိူဝ်းလုၵ်ႉလၢၼ်ၵႂႃႇ – ဝတ်ႉတႃႇၵေႃႉလီႁၢတ်း
ႁႃးယိူင်ႉ။

တႉ ထိုင်ၶၢဝ်းမွၵ်ႇၶၢဝ်းမၢၵ်ႇသေ လႄႈပိၼ်ၸေႃႈႁူၼ်းတၢႆယေးမႃးၵေႃႈပုၼ်ႈ ၽွၼ်းၽူဝ်မေးၼၼ်ႉမီးမႃးလွမ်းၵမ်းလီဝ်ယဝ်ႉ။

1. *ၶွၼ်ႈပိၼ်ၽူဝ်မေးၵၼ်ၵႂႃႇတေႃႇလူဝ်ႈလိုင် တီႈၵေႇသုတ်း*
တေလႄႈမီး –

သီလ (ၸၢပ်ႈပုၼ်ႈၽွၼ်းၽူဝ်ပုၼ်ႈၽွၼ်းမေးတီႈၵၼ်)။

သဒ္ဓါ (လွင်ႈယုမ်ႇယမ်ၵၼ်ၼလႄႈ ၶမ်ႉၸွၵ်ႈၸွႆႈတေႃႇၵၼ်)။

ၼႂ်းပိူၼ်ၽူဝ်ၸမ်းၵၼ်ၵူႈလၢတ်ႈၸေႈပၢၼ်လိူၼ်းၵေႃႈ တေလႆႈမီးပႃး ထႅင်ႈ –

ဒါၼ (လွင်ႈယိုၼ်ႈမိူင်ႉ)။

ပညာ (လွင်ႈႁူႉတၢင်းႁၼ်)မိူၼ်ၵၼ်။

2. မေးမီး 7 မဵဝ်း

ယႃႇၵိုၼ်းလႆႈပိူၼ်မေးၽူႈလၵ်ႉ၊ မေးၸုၼ်၊ မေးႁၢႆတၢင်းတႃႇသွင်ႉ ၽူဝ်။

ၵိုၼ်းလႆႈပိူၼ် မေးမိူၼ်ၸမ်း၊ မိူၼ်ၸွင်ႉ၊ မိူၼ်ၵူလိုၼ်းၵေႃႉ၊ မိူၼ်ၸၢႆးႁၢႆး။

3. ပုၼ်ႈၽွၼ်းၽူဝ်

ၼွင်ႉလိုဝ်ႈလီႁၵ်ႉၸေႃႈ – ယႃႇလၢတ်ႈၵူႈၵၢမ်းမဝ်

ယႃႇၸလႈၵူတ်ႉၽိတ်းၸေႃင်း – ၸိူင်ႈၸွင်ဝၢင်းၸွပ်ႈယိုၼ်ႈ

ႁၢပၼ်ၸူဝ်းလိပ်ႈၸေႃႈ – ဝတ်ႈတႃႇလဝ်ႈၽူဝ်ၵွတ်းႁႃးယိူင်ႈ။

(သိင်ႈၵႃႇလေႃးဝႃႇတသုတ်ႈ)

4. ပုၼ်ႈၽွၼ်းမေး

ၸိူင်ပွင်လွင်ႈႁူၼ်းယေး – လႆႈပတ်ႉလေးၵွမ်ၵီႈ

ယႃႇလၢဝ်းၽိတ်းၵႃႇမေႈ – ၸွႆႈႁၵ်ႉသေႈပိူင်းၸိုဝ်း

ယႃႇၸၢၼ်ႉၸေႃႈၵူၼ်ၶၢၼ် – မီးၵၢၼ်တႃႇၸေႃင်းမေး ႁႃးယိူင်ႈ။

(သိင်ႈၵႃႇလေႃးဝႃႇတသုတ်ႈ)

ထ။ ပေႃးဝႃႈႁူၼ်းသွင်ၵေႃႉမိုၼ်ႈၸိုဝ်ယူႇႁူမ်ႈၵၼ်ၵေႃႈ၊ ၵေႃႉၼိုင်ႈမူႉတေ ပဵၼ်ႁူၼ်းၵွၼ်ၸလႈၵေႃႉၼိုင်ႈတၵ်းပဵၼ်ႁူၼ်းလွမ်းယဝ်ႉ။

1. ဝတ်ႈတြႃးၵေႃႉၵွၼ်

လိၵ်ႉတိမ်ၶေႃးၵိမ်ႇၼိၼ်ႈ – ၶပ်းမိူင်ႇမိၼ်ႈၵၢၼ်ငၢၼ်း

မူဝ်ႈလိပ်းသိပ်ႇယႃၵၼ် – တၢင်းၵိၼ်ပၼ်ၽိူင်ႇသိင်ႈ

ထိုင်ယၢမ်းၶွႆႈပွႆႇႁူႇ – ဝတ်ႈတႃႇၵေႃႉၵွၼ်မီး ႁႃႈယိူင်ႈ။

(သိင်ႇၵႃႇလေႃးဝႃႇတသုတ်ႈ)

2. ဝတ်ႈတြႃးၵေႃႉလွမ်း

ၼွၼ်းတူၵ်းလိုၼ်းလင်ယဝ်ႉ – လုၵ်ႉထႃႈလဝ်ႈၵွၼ်တၢင်း

ပၼ်ယဝ်ႉလင်ႇၵွႆႈၵၢဝ် – ႁွတ်းၵၢၼ်ၶဝ်ႁုမ်ႇထူၼ်ႈ

ယွင်ႈၵၢမ်းလဝ်ႈလီၼႄႇ – ဝတ်ႈတႃႇၵေႃႉလွမ်းမီး ႁႃႈယိူင်ႈ။

ၽူႈၵွၼ်ႁူဝ်ၵၼ်ဝႃႈၼႆႉမီးပုၼ်ႈၽွၼ်းၼၵ်းၼႃ၊ ဝၢၼ်ႈမိူင်းၵမ်ႇလီၵေႃႈ ပိူၼ်ႈၶၼ်းၶုၼ်မိူင်းၶုၼ်ႁူၼ်းလင်ႇဝႃႈၽြႃးပဵၼ်လဝ်ႈၵၢဝ်လႆႈသင်ႇသွၼ် ပွၼ်ႈဝႆႉမီးၼမ်။

1. ႁုင်ႇၽူႈၼမ်းၼႃႈ **6** ယိူင်ႈ။

ယိူၼ်ႉ–တိုၼ်ႇ–လုၵ်ႉ–ၶၽေ–ပၼ်–ပူၼ်ႉႁၼ်–ၶေႃးလူ ၼႄႇ။

ႁုင်ႇၵင်ႇၵႃႇႁူၼ်းလူင် **6** ယိူင်ႈ

(သိင်ႇၵႃႇလေႃးဝႃႇတသုတ်ႈ)

ၼႄႇယၵ **6** ပိူင် (SIX PRINCIPLES FOR LEADERS)

1. *ၵႂ်ႉၶၼ် (DILIGENCE)*

2. *တိုၼ်ႇတူဝ် (ALERTNESS)*

3. ၵေႃးလူ (*GUARD OVER SUBJECTS*)

4. ယိူၼ်ႉၵၼ်ႈ (*TOLERANCE*)

5. လိူၵ်ႈၸၽေၶူဝ်းၶွင်ၸလႈၵုင်ႈမုၼ် (*DISTRIBUTION*)

6. ၶႂ်ႈၵႂ်ထတ်းသၢင်လီ (*CONSIDERATION*)

2. ဢၵတိ **4** ပိူင်ဢၼ်ၽူႈဢွၼ်ႁူဝ်လူဝ်ႇငိူင်ႉၸဝ်ႈ ႁၵ်ႉ–ၶၢင်း–ၵူဝ်–ငၢင်မိူင်၊ ပေႃးၽိုၵ်ႇမိုင်ႁဵတ်းၵွမ်း၊ ယူပ်ႈယွမ်းၸၢင်ႈ လိူၼ်လွင်ႈ။

ဢမ်ႇၵွမ်းဢၵတိတြႃး **4** ပိူင် (PARTIALITY, BIAS)

1. ဆၼ္ဒႃၵတိ (ႁၵ်ႉ) ႁၵ်ႉမိူတ်ႈသေၸလႈၵွမ်းၵႂ်ႁဵတ်းၵွမ်း။

2. ဒေႃသႃၵတိ(ၶၢင်း) ၶၢင်း၊ ၵႂ်လမ်သေၸလႈဢၢဝ်ၵႂ်ႁဵတ်း ၵွမ်း။

3. ၻယႃၵတိ(ၵူဝ်) ၵူဝ်ထုၵ်ႉၽေးသႂ်ႉတူဝ်သေၸလႈၵွမ်း ၵႂ်ႁဵတ်းၵွမ်း။

4. မေႃႁႃၵတိ(ငၢင်) ဢမ်ႇႁူႉဢမ်ႇၵႂ်ႉလၢၼ်ႉသတိပၼ်ႉ၊ လၢႆႉသေႁဵတ်းႁွတ်းငၢႆႉ။

3. တြႃးၸုၼ်တိုဝ်းၵမ် **10** ပိူင်

ၸုၼ်တိုဝ်းၵမ် **10** ဢေႃႈ (TEN GUIDING PRINCIPLES FOR ADMINISTRATORS)

1. ဒါန(*GIVING*)ဢမ်ႇလီၼ်တေႃႉၵူၼ်းမိူင်း။

2. သီလ(*SELF CONDUCT*)မီးတင်းဢူၼ်ႈဢွၼ်ႉသေ ၽွင်းငမ်း။

3. ပရိစ္စာၵ(*GIVING UP,SACRIICE*)ပုၼ်ႈတေႃႉၽွၼ်းလီ တင်းဢမ်ၶၢမ်ႇလုၼ်ႉၵူႈမိဝ်း။

4။ *အၸ္ၹဝ(HONESTY)ၶမ်ႈလီၼ်တေႃႇၵူၼ်းမိူင်း။*

5။ *မဒ္ဒဝ(GENTLENESS) မီးတၢင်းၵူၼ်ႈၵွၼ်ႉသေၽွင်း ငမ်း။*

6။ *တပ(PERSEVERANCE) မီးတၢင်းၵႃႉၸၼ်(လွမ်း ထမ်ႈမတြႃး)။*

7။ *အၵ္ကောဓ(NON-ANGER)ၶမ်ႈၵိုဝ်လမ်တေႃႇၵူၼ်း မိူင်း။*

8။ *အဝိဟိံသ(NOT CAUSING INJURY)ၶမ်ႈၸီႉတီႈၵႂ်း ပေႉၵိၼ်ၵူၼ်းမိူင်း။*

9။ *ၶန္တီ (ENDURANCE OR PATIENCE)ယိူၼ်ႉၵၼ်ႈ တေႃႇၵူၼ်းမိူင်း/လွင်ႈယၢပ်ႇ။*

10။ *အဝိရောဓန (NOT OPPOSING PEOPLE'S - WISH) ၶမ်ႈသၢၼ်ၸတ်းတေႃႇၵၢင်ၵိုဝ်ၵူၼ်းမိူင်း။*

(ၼဝ်ႈဝေႇသၼ်ႉႁဵတ်းတၢင်းလီၵူၼ်းမိူင်းၶမ်ႈထုၵ်ႇ ၵိုဝ်လုၵ်ႉမေးယင်းလႆႈလူင်းႁေႃပၼ်)။

ၼ။ ပေႃးမီးဝၢၼ်ႈၸိုင်ႈလုၵ်ႈၵေႃး ၵမ်ႈပုႆႈၼမ်ႁူႉတေမီးဝတ်ႉႁွင်းမုၼ် ၼဝ်ႈလွမ်း၊ ႁွပ်ႈၼၼ်ပုၼ်ႈၽွၼ်းသြႃႇၸလႈတၵ်ႈၵႃႇ ႁူႉလႆႈမီးမေႃး လွမ်း။

1။ ပုၼ်ႈၽွၼ်းသြႃႇၼဝ်ႈ(တူၼ်ၸူး)

* *ၸႁႃႉၸၸၵၢၼ်မိူၵ်ႈမၢပ်ႈ – ၵိုဝ်ႉယွင်ႈႁၢပ်ႇၵၢၼ်လီ ၵိုဝ်မိတ်ႉတႃႇသွၼ်းတမ်း – ႁေႃးၸၼထမ်းမွ်ႇထိင်ႈ ငၼ်းယဝ်ႉႁွၵ်ႈလိင်းပွင်ႇ – ပၢၵ်ႈၸၼဝွင်ႇမိူင်းၽီ ဝတ်ႈတႃႇၼဝ်ႈမုၼ်လီ ႁူးယိူင်ႈ။*

(သိင်ႇၵႃႇလေႃးဝႃႇတသုတ်ႈ)

2။ ပုၼ်ႈၽွၼ်းတၵ်ႉၵႃႈ

***** *ၸႂ်ႁၵ်ႉမီးမႅတ်ႉတႃႈ – တူဝ်ႁၵ်ႉၵူႈၸူမ်းႁႅတ်း*
သူပ်းပၢၵ်ႇႁၵ်ႉၸူမ်းယေႃး – ၼင်ႈၸႂ်ၶႄးမွၵ်ႇၽိတ်ႈ
ၵႃႈႁႅင်းမီးလူႇၵူႈ – ဝၢတ်ႈတၵႃႈလီႁႅတ်းႁႃးယူင်ႈ။
(သိင်ႇၵႃႈလေႃးဝႃႈတသုတ်ႈ)

ပ။ ပေႃးဝႃႈမီးၼွင်းဝၢၼ်ႈၸိုင်ႈလုၵ်ႈ၊ မိူင်းၸိုင်ႈယၢၼ်ႈ၊ မုၵ်ႉၸုမ်း ၸိုင်ႈၵူဝ်းၵေႃႈ ၵိင်ၸူဝ်လႆႈပဵၼ်လုၵ်ႈဝၢၼ်ႈ၊ လုၵ်ႈမိူင်း၊ လုၵ်ႈၸုမ်းၼၼ်ႉ မီးပုၼ်ႈၽွၼ်းၵူႈၵေႃႉ။ ၽြႃးပဵၼ်လဝ်ႈလင်ႇ သွၼ်ဝႆႉလႆႈပိူင်ယဝ်ႉ။

ၽ။ ၵူၼ်းႁဝ်းၼႆႉ လႆႈယူႇပဵၼ်မုၵ်ႉပဵၼ်ၽုင်ပဵၼ်ၸုမ်းပဵၼ်ၵူဝ်းၶလႈ တႃႇႁႂ်ႈမုၵ်ႉၸုမ်းၵၼ်ၸိုင်ႈမၼ်ႈၵိုမ်းၼၼ်ႉ

1။ မီးမႅတ်ႉတႃႈတေႃႇၵၼ် တင်းၸႂ်သူပ်းတူဝ်။
2။ ၵဝ်ၵၢင်ၸႂ်တင်းၼမ်ဝႃႈ။
3။ တူဝ်ယၢၼ်ၵေႃႈၸႂ်လမ်ၵၼ်။
4။ ၵမ်ႇၵုပ်ႇၵုမ်ၵၢၼ်လွင်ႈလီၵ်ႉယွႆႈ။
5။ မိူဝ်ႈသၢင်ႇထုၵ်ႇၼႆႉၵုပ်ႇၵုမ်ၵၼ်လွင်ႈလီႁႅတ်းလီပွင် ၵူဝ်း ၼႆႉယူႇယဝ်ႉ။

မ။ ၵပရိႁႃႇၼီယတြႃး 7 ပိူင် (တြႃးၽွမ်ႉၶူမ်ႈၶိုၼ်ႈယႂ်ႇ)
(SEVEN PRINCIPLES FOR UNITY AND PROSPERITY)

1။ ၵႆႉတုမ်ၵၼ်။
2။ ၽွမ်ႉၵၼ်တႅပ်းတတ်း။
3။ ယိပ်းတိုဝ်းလွမ်းပၵ်းပိူင်ၶေႃႈတႅပ်းတတ်း။

4. ၼပ်ႉထိုဝ်ၽူႈၵႃႈယူႇၵူင်ႈမုၼ်ယွႆႈၸၵႈ။
5. ၵမ်ႈၶီႈၼႅၵ်းတႅၵ်းပေႉၼၢင်းယိင်း။
6. ၵွၼ်ၵၼ်လုမ်းလႃးပူႈၵေႃႈ   ထၢတ်ႈၵေႈတီႈလဝ်ႈမိူင်း
ၼႂ်းၵူႈဝူင်ႈသိၼ်။
7. လုမ်းလႃးသင်ႈၶႃႈလူလၢႆႈလွင်ႈမုင်ႈမွင်းဝႃႈၽူႈလဝ်ႈပၼ်ႈလႃႈ
ႁႂ်ႈလႆႈယူႈၵတ်းယဵၼ် လိူဝ်းပႆႈမႃးၼၼ်ႉၵေႃႈႁႂ်ႈမႃးယူႈၵွမ်းႁဝ်း။

လွင်ႈၵုမ်းၵိူဝ်းလူႉလႅဝ် 6 ပိူင်
1. ၵႂ်ႇပွတ်းၵႂ်ႇၵႃႉငၢႆး။
2. မူမ်ႈလီတ်းပႅင်းလၢင်းတေႃႈၵၼ်။
3. လီၸၼ်းၵၼ်တႃႈသေႈ။
4. ၸၢႉၸိူင်ႈၵၼ်တၢင်းမၢၵ်ႈတၢင်းမီး။
5. ၼိင်ႈၵိူၼ်ႉၶီႈၵေႉၵၼ်။
6. ၶိူၼ်ၵၼ်။

ၵိင်ၼိူဝ်လိူဝ်းၼႂ်ႉသေႁဝ်းတေသိုပ်ႈလိၵ်ႈႁၼ်းႁူႈတွၼ်ႈၵၼ်ၼႄႈထိုင်ႈယူႈယဝ်ႉ။

* ၶေႃႈထၢမ် *

1. ၵိူတ်ႇမႃးပဵၼ်ၵူၼ်းယဝ်ႉမီးပုၼ်ႈၽွၼ်းသင်လႆႈလႆႈ ?။

2. ၵၢၼ်ႁူမ်ႇပိူင်ႉၸဝ်ႈပုၼ်ႈၽွၼ်းယူႇလိူဝ်းၼၼ်ႉ လွင်ႈတေႁိူင်ႇတင်းဝႃႈ တူဝ်ႁဝ်ႇပဵၼ် လၢဝ်းပုတ်ႉထၽေႃႇသႃႇ ?။

3. ပုၼ်ႈၽွၼ်းလုၵ်ႈလၢင်းၵၢၼ်ဝႃႈ "တူလၢႆးလူလိူဝ်ႉၶိူဝ်းႁႃႇ" ၼႆ ၼၼ်ႉၸဝ်ႈႁဝ်ႉႁၼ်ထိုင်ဝႃႈထုၵ်ႇလီတူလၢႆးလူလိူင်ႉၸိူဝ် ?။ လိူဝ်ႉၶိူဝ်းၵၢၼ်ဝႃႈၼၼ်ႉၸဝ်ႈႁဝ်ႉပွင်ႇလႆႈလိူင်ႉၸိူဝ် ?။

4. ၶႆႈၸၼလွင်ႈပုၼ်ႈၽွၼ်း ၵူၼ်းၵၢၼ်လႆႈၵၢၼ်ၼၼ်ႉၵိတ်းၸိုင်ႈလၢတ်ႈ ပႃးတၢင်းႁၼ်ထိုင်လဝ်ႈႁဝ်ႉၽွင်ႈတႃႉ။

ၵၢၼ်သိပ်းၵႅတ်း

လွင်ႈၵပ်းသိုပ်ႇတိတ်းတေႃႇ □ တွၼ်ႈသွင်

ၶေႃႈပွၼ်ႈၵႂ်

ပေႃးမီးႁူၼ်းသွင်ၵေႃႉၵေႃႈ လွင်ႈၵပ်းသိုပ်ႇတိတ်းတေႃႇ ၶၢၼ်ဝႃႈၼႆႉ မီးမႃးယဝ်ႉ၊ လွင်ႈၵပ်းသိုပ်ႇတိတ်းတေႃႇၶၢၼ်ဝႃႈၼႆႉၶၢမ်ႇႁွမ်ႉလူလႆႈသူပ်းႁၢမ်း၊ ယင်းမီးၽႄၢင် ၶၢင်ႈၼႄႈတၢတူဝ်ၶိင်း လႆႈၾိတ်းသၢင်ႈတေႃႇၵၼ် ႁႂ်ႈပေႃး လၢင်ႈယူႇႁွမ်းလွမ်း ၵၼ်လႆႈၵတ်းယဵၼ်မၼ်ႈၵိုမ်းႁူႉတၢင်းၼႄႈလူးႁွၼ်ႉ။

ပိူင်တိတ်းတေႃႇၵၼ်ၼၼ်ႉၶွပ်ႇဝူင်းႁူၼ်းၼိုင်ႈၶၢၼ်ၼၼ်ႉ မီးႁၢမ်းႁွင်ႉဝႃႈ “ယဵၼ်ႇၶႄႈ” (ETIQUETTE)။

ယဵၼ်ႉၶင်ႈလၢဝ်းမိူဝ်းၼိူင်ႈၶလႆႈလၢဝ်းမိူဝ်းၼိူင်ႈ တီႈၼိူင်ႈၶလႆႈတီႈၼိူင်ႈ၊ မိူင်းၼိူင်ႈၶလႆႈမိူင်းၼိူင်ႈၼၼ်ႉၵမ်ႉမိူၼ်ၵၼ်၊ မီးၵႂၢမ်းထုင်းတႅၼ်းလၢတ်ႈဝႃႈ "ၽဵဝ်မိူင်းလွၵ်ၵဝ်မႂ်ႇမိူင်းၼၼ်ႉၶိုတ်းတွၵ်ႇ" ပွင်ႇဝႃႈၽဵဝ်မိူင်းလွၵ်ၵေႃႈလူဝ်ႇလီပ်ႈၶိုၼ်းတူၺ်းလွင်ႈယဵၼ်ႉၶင်ႈပိုၼ်ႈသေတိုဝ်းၵမ်လွမ်း မၢင်ပွၵ်ႈယဵၼ်ႉၶင်ႈၶဝ်း သၢင်ႇထုၵ်ႇတႃႇၸွပ်ႇဝူင်းၶဝ်းၵေႃႈ ၵမ်ႇသၢင်ႇထုၵ်ႇတႃႇၸွပ်ႇဝူင်းပိုၼ်ႈၵေႃႈမီး။ တီႈတိၵ်ႈမၼ်းၵူၼ်းၶႄႈၽိူၵ်ႇၼၼ်ႉၵမ်ႇထွတ်ႇၸိပ်းသေၶဝ်ႈၶိုၼ်းပိုၼ်ႈလႆႈ။ ၵူလိုၼ်းၵႃႈၵူၼ်းမိူင်းတႅၼ်းၵမ်ႈပႃႈၼမ် သမ်ႉလူဝ်ႇလႆႈထွတ်ႇ၊ ပေႃးၵူၼ်းမိူင်းတႅၼ်း ၶဝ်းၶူပ်ႉၵၼ်တူင်ႉတၵ်ႉထၢမ်တူလိုၼ်းၵႃႇယူလူဝ်ႈၸုပ်ႇၵၼ်ၼၼ်ႉပွင်ႇဝႃႈမီးလွင်ႈ သွၼ်ႇလွၵ်ၵၼ်၊ ၵူၼ်းၶႄႈၽိူၵ်ႇၸဝ်သမ်ႉပေႃးထၢမ်ၵၼ်ၶင်ႇၼၼ်ႉၶွၼ်ႈဝႃႈလိူင်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ယဵၼ်ႉၶင်ႈၼၼ်ႉၶိုတ်းၶွႆႈၵူၼ်းတေႃႇၵူၼ်းယူႇလွမ်းၵၼ်လႆႈ၊ ၶိုတ်းၶွႆႈၸွပ်ႇဝူင်း ၵူၼ်းမူၼ်းလိုၼ်ႈလီ၊ ၶိုတ်းၶွႆႈလွင်ႈထၢင်ႇထူမ်ၸဝ်ႈလွၵ်ၽိတ်းၵၼ်ၼၼ်ႉမွတ်ႇ ၶၢၼ်ႇၵူႇ၊ မၼ်းၵမ်ႇပွင်ႇဝႃႈၶဝ်းၼၼ်ႉၵွၼ်ႇၶၵႃးတူၵ်းတိမ်ႇ၊ မၼ်းၶိုတ်းၶွႆႈပိုၼ်ႈ တၢင်ႇလိူဝ်းယူမ်ႇယမ်ၼပ်ႉထိုဝ်ၶဝ်းမႃး၊ ၵွပ်ႈဝႃႈထုင်းၵူၼ်းၼၼ်ႉပေႃးၶဝ်းၶွႆႈ ၶွႆႈပိုၼ်ႈၼပ်ႉထိုဝ်ၶဝ်းၶဝ်းလူဝ်ႇၼပ်ႉထိုဝ်ပိုၼ်ႈၵွၼ်တၢင်း၊ ၼၼ်ႉပိၼ်လွင်ႈ တူင်ႉတွပ်ႇပိၼ်ႇပႃႇၵၼ်ဝူင်းၵၢင်ၵူၼ်း။

(ၵ) လိၵ်ႈၶိုတ်းလိၵ်ႈသၢင်ႈပတ်းပိူင်ႉ

1. တိတ်းတေႃႇၵူၼ်းထၢၼ်ႈပၢၼ်လွၵ်ၵမ်ႇဝႃႈ –
  ၵ. လူဝ်ႇမီးၽႃၵ်ၶၢင်ႈၶႄႈတႃႇၵူၼ်းၵွၼ်ႉ ယဵၼ်ႉၶင်ႈသွၼ်ႇၸုဝ်းၶိုင်ႈ ၶိမ်ႉလီပ်ႈမူတ်းသွၼ်ႇ။
  ၶ. ၵႂၢမ်းၵုပ်ႇၵႂၢမ်းလၢတ်ႈၶွႆႈမီးတီႈယိပ်းတီႈၵမ် တီႈလမ်ႇလွင်ႈ မၼ်းၶွႆႈမီးလွၵ်းပိူင်၊ ယႃႇၽူႉလူမ်းၶမႃႇၵႂၢမ်း။
  င. ယႃႇၵဝ်ၶေႃႈၵႂၢမ်း လၢင်ႈတမ်တိင်းၶိတ်ႈပၢႆႇ(SATIRIZE)

ၸလႈၵိၸၼ်းႁႃတၢင်းၽိတ်းသုၺ်ႇပိူၼ်ႈ(ACCUSE)။

ၸ. ထၢၼ်ႈႁၼ်းၶၢဝ်းၼိူဝ်း၊ ၽေႈသႃႈ၊ သႃႈသၼေႈ၊ ၵမ်ႇလိူၵ်ႈ လူဝ်ႇႁၵ်ႉႁူမ်ၸူမ်းတွၼ်ႈယႃႈၶႂ်ႈမီးလွင်ႈၵတ်းသႃး (COLD RECEPTION) ၼႂ်းၵၢၼ် ႁပ်ႉတွၼ်ႈၵၼ်။

ယႃႈၶႂ်ႈၵိူမ်ႈလိူမ်ႈလုပ်ႈႁၼ်ႈ(FLATTER)ၵၼ်လူၼ်ႉလိူဝ်။

သ. လူဝ်ႇမေႃၵဝ်တီႈယူႇတီႈၼင်ႈ ၵၼ်ထုၵ်ႇမၼ်ႈၵွမ်းၶၼ်ႉ ထၢၼ်ႈတူဝ်ၵဝ်ႇ၊ ယႃႈမိူင်ႉၼွႆႈလႆႈတၢင်းၶမ်ၵွႆၸလႈလႃႈ လီႈၼဝ်ႈႁႃၵူးႁၼ်းၶၼ်ႉသုင်လိူဝ်ႁဝ်း။

2. လူဝ်ႇမေႃၶၵ်းၸၽသေတိတ်းတေႃႈၵွမ်းလႆး 4ပိူင် –

ၵ. ယွမ်းတူဝ်သေၸလႈတိတ်းတေႃႈ။

ၶ. ယူႇၽဵင်ႇပဵင်းၵၼ်သေၸလႈတိတ်းတေႃႈ။

င. ယူႇၼႂ်းၼေႈၵၢၼ်ပုၼ်ႈၽွၼ်းသေတိတ်းတေႃႈ။

ၸ. ႁႃလႆးၵွင်ႇၸပႉ(ပေႉပုၼ်ႈ)သေၸလႈတိတ်းတေႃႈ။

3. ၵၼ်လူဝ်ႇယွမ်းတူဝ်သေၸလႈတိတ်းတေႃႈၼႆႉ –

ၵ. ပေႃႈၸမႈတူဝ်ၵဝ်ႇ။

ၶ. သႃႈၼူးဝႃးၶဝ်ႈၵဝ်ႇ။

င. သင်ႇၼႃႈၺႁႃၼ်းၶဝ်ႈၵဝ်ႇ။

ၸ. ၽူႈၵေႃႉၵႃႈယုယွႆႇလိူဝ်ၶဝ်ႈၵဝ်ႇ။

သ. ၽူႈမီးၶၼ်ႉၵၢၼ်ပုၼ်ႈၽွၼ်း(တၼ်းၸွမ်း) ယွႆႇလိူဝ်ၶဝ်ႈ ၵဝ်ႇ။

ၺ. ပေႃႈၼေႉလုင်းၵၢဝ် ပီႈၵႂၢႆႈပီႈၼၢင်းၶဝ်ႈၵဝ်ႇၶႅမ်လိူင်း ၼႆႉၵူႈ။

4. ၵၢၼ်လူဝ်ႇယူႇၽဵင်ႇပိင်းၵၢၼ်သေၶလႆႈတိတ်းတေႃႇၼႆႉ –

ၵ. လုၵ်ႈမေးလဝ်ႈၵဝ်ႇ။

ၶ. လုၵ်ႈၼွင်ႉပွင်ႈပႃႇလဝ်ႈၵဝ်ႇ။

င. ၵူၼ်းၵေႃႉၵူၼ်းၶသႈလဝ်ႈၵဝ်ႇ။

ၸ. ၽူႈၵေႃႉၵၢၼ်လၼ်ႉၵၢၼ်(တၼ်းၸိူင်း) ပိင်းၵၢၼ်တင်းလဝ်ႈ ၵဝ်ႇ။

သ. ၽူႈၵေႃႉၵၢၼ်ၵႃႇယူပိင်းၵၢၼ်တင်းလဝ်ႈၵဝ်ႇ လီမ်ႈလိူဝ်းၼႆႉ။

5. ၵၢၼ်လူဝ်ႇလႆႈယူႇၼၼ်းလၼ်ႉၵၢၼ်ပုၼ်ႈၽွၼ်း(တၼ်းၸိူင်း) သေ တိတ်းတေႃႇ –

ၵ. လွမ်းလူၼ်ႈၼေႈၵၢၼ်လဝ်ႈၵဝ်ႇမီးဝႆႉ ပၼ်လွင်ႈလီလွင်ႈလႄႉ ပၼ်လိူင်ႈလိပ်းလိူင်ႈတႃႇသေၶလႈ လႆႈတိတ်းတေႃႇၼၼ်ႉလမ်ႉ ၵၢၼ်ထုၵ်ႇဝၼ်ႉဝႆႉၼႆႉ မီးပေႈၶမႈၵိၵ်ႇပႈရႁၢၼ်းသင်ႇၶႃႇ ၶဝ်လဝ်ႈၵူၼ်းယဝ်ႉ။

ၶ. လိူဝ်သေပူၵ်ႉၵူဝ်ႇ ၵၢၼ်ၵုင်ႇၽုင်းမုၼ်ငဝ်းယွႆႇလိူဝ်လဝ်ႈၵဝ်ႇ သွင်မီဝ်းၼႆႉ တေလႆႈဝႆႉၼမ်ႉၼၵ်းၼိူဝ်ၼေႈၵၢၼ်တၼ်းၸိူင်း လဝ်ႈၵဝ်ႇသေၶလႈတိတ်းတေႃႇၵူႇ။

င. ၵၢၼ်ၵမ်ႇလူဝ်ႇလူင်လိုမ်းလႃးလႃးၼႆႉ ၽႃင်ႁၢင်ႈတူဝ်လွၵ်ႇ သူပ်းၵၢမ်းတေလႆႈမီးတၢင်းယိၼ်ႇၶငႈသေ တိတ်းတေႃႇလွမ်း မၼ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

6. ၵၢၼ်လူဝ်ႇႁၢလႆႈၵွင်ႇပေႉ(ပေႉပုၼ်ႈ)သေတိတ်းတေႃႇၼၼ်ႉ ပၼ် ယၢၼ်ႇသူႇၽူႈၼိၼ်၊ ၽူႈၼိၼ်ၵၢၼ်ဝႃႈၼႆႉမီးဝႆႉလၵ်းၶၼေႇၵွင်ႇပေႉ ၵမ်ႇၼၼ်သုမ်းၵၢၼ်ႉၵူၼ်းၵမ်ႇၵႈ တေႃႇထိုင်မီးဖေးလိပ်းဖေးတႃႇ

ၸလႈတီႈၵၼ်တိတ်းတေႃႇၶဝ်ၼႆႉ တေလႆႈမီးသတိဝိရိယယႂ်ႇလူင် တႃႇသေႇသေ ၶတ်းၸႂ်လွင်ႈလၢႆးတႃႇတေၵွင်ႉပေႉၽိူဝ်မၼ်းၼၼ်ႉ ႁူႉယဝ်ႉ။

ၵဵဝ်ႇလူႉပိူင်တိတ်းတေႃႇၼႆႉ မၼ်းပဵၼ်ၼိူင်ႈတိုပ်ႉတတ်းၵႃႈၸၼ် ႁူၼ်းၸလႈတေသိုပ်ႇသပ်းလႅင်းႁူႉၸွမ်ယႂ်ႇမၼ်းထႅင်ႈ။

(ၶ) လွင်ႈၵပ်းသိုပ်ႇတိတ်းတေႃႇပေႃႈမႄႈ – လုၵ်ႈလၢင်း

ၶေႃႈပွၼ်ႈၸႂ်

ၵေႃႉပိၼ်လုၵ်ႈလၢင်းလူဝ်ႇလႆႈႁူႉပွင်ႇၸၼ်ထိုင်လွင်ႈပေႃႈမႄႈလႆႈယၢပ်ႇတူဝ် ယၢပ်ႇၸႂ်သေလႅင်ႉလူၺ်ႈၸဝ်ႈလူဝ်မီးၸႂ်တႃႇတေတွပ်ႇတၢၼ်းၵုင်ႇမုၼ်ၶၵႃးလူးၵၼ် ၼၼ်ႉသေ လုမ်းလႃးလႅင်ႉလူၺ်းၽိုၼ်းပေႃးမႄႈ။

ၵေႃႉပိၼ်ပေႃႈမႄႈၵေႃႈ ယႃႇႁဵတ်းမီးၸႂ်ဝႃႈ "လႅင်ႉလုၵ်ႈတႃႇပိၼ်ၽိူင်ႈၵပ်ႉႁႂ်း (ၵႃႇမၶၢမ်ႇ) မိူဝ်ႈထဝ်ႈ" ၼၼ်ႉသေလူဝ်ႇပၼ်ၵိူင်းလုၵ်ႈလၢင်းလဝ်ႈၵဝ်ႇ ႁဵတ်းပိၼ်ႁူၼ်းပွင်သၢင်ႈၽွၼ်းလီ တႃႇၵိူဝ်ႉၸၢတ်ႈဝၢၼ်ႈမိူင်း။

လၢႆးႁဵတ်းလၢႆးသၢင်ႈ

လုၵ်ႈတေႃႇပေႃႈမႄႈ

1. လူဝ်ႇသိုဝ်ႇၸႂ်လွင်ႈယူႇသဝ်းတႃႇပေႃႈမႄႈႁူႈဝၼ်း။

ၵ။ လုၵ်ႉလဵၵ်ႉမေးလူဝ်ႇတူၺ်းၶႅမ်ႉသုၵ်ႈၶႃႈ၊ ၶႅမ်ႉၵၢပ်ႇပၼ်၊ ပေႃးႁဵတ်းလၢင်ႈလူဝ်ႇၸွတ်းၶႅမ်ႉၵုၼ်ႇပၼ် လဵမ်ႈလိူဝ်းၼႆႉ ၵႂႃႇ။

ၶ။ ပေႃးပေႃႈၸမ်ႈလုၵ်ႉၼွၵ်ႈတီႈၸွမ်းယဝ်ႉ လူဝ်ႇတူပ်ႉၽႄႈ ၽဵဝ်ႈတီႈၸွမ်း၊ ၵဵပ်းႁွၵ်းမၢၵ်ႇ၊ ၽဵဝ်ႈႁွၵ်းယဵဝ်ႈလိူဝ်းၼႆႉ။

င။ တူၺ်းသူဝ်းၶိုင်ႈပေႃႈၸမ်ႈတၢင်းၶေႃတၢင်းမၢင် ၶူႈသၢင်ႇထုၵ်ႇ ၼွမ်းၵုတူယႃႇသီႇၽွင်းယၢမ်း၊ ပေႃးသူဝ်းၸႂ်းၵဝ်ၵႂႃႇသၵ်ႉ တၢၵ်ႇၸိူင်ႈ၊ ပေႃးပိၼ်လႆႈၵဝ်ၽၢင်တၢတ်ႈ မေႃတၢတ်ႈပၼ် ပႃးၶူႈၸိူင်ႈ။

ၸ။ ထိုင်ယၢမ်းႁိၼ်ယႃႇၶူႈလုတ်ႈ၊ ၼွမ်းၶိင်ႇတၢင်းႁိၼ် ႁၢင်ၶႅၼ်ႇ ၸဝ်ႈဝၼ်းၸဝ်ႈၸမ်ႈ လူဝ်ႇတူၺ်းၼွမ်းၶူႈပေႃႈၸမ်ႈႁိၼ်ႁုမ်ႇ။

သ။ သႂ်ႇလွႆႉၶႅမ်ႉၶၢဝ်းတူၺ်းလွင်ႈယူႇလီပေႃႈၸမ်ႈ၊ ပေႃးမူႉမၼ်း မီးလွင်ႈၵမ်ႇယူႇလီၶၼ်ႉ လူဝ်ႇႁႃၵီႈယႃၵမ်ႇၶၼ်ႁႃ မေႃယႃပၼ်ႁမ်းလဵဝ်။

ၺ။ မိူဝ်ႈပေႃႈၸမ်ႈၸွမ်းၸလႈသၢင် လိုဝ်ႈမူဝ်ႉၸလႈသၢင်ယႃႇပေ ၵူၼ်ၵၢၼ်ၸွတ်းသိင်မေႃးၸမ်း၊ ၵမ်ႇၶၼ်ယႃႇၵဝ်လွင်ႈ ယႃႉယုင်ႈလႆႈမေးလၢတ်ႈၸၶႄ၊ ၸွတ်းၸၶႄ။

တ။ လူဝ်ႇမေႃပတ်းၽဵဝ်ႈတီႈၶိင်ႈတီႈၸွမ်းတီႈပႆၸဝ်ၶူႈမူတ်းသႂ်၊

ယႃႇၶႂ်ႈမီးၸူဝ်းၸွင်ၵၢၼ်ၸၢင်ႈႁွင်ႉတမ် ၶႂ်ႈၶဝ်လူမ်ႉသေလႆႈတၢင်း လီပ်ႈသိပ်ႇ၊ လူဝ်ႇၶႂ်ႈၶဝ်ၸၢင်ႈၶဝ်ႈၵွၵ်ႇႁႃႇပၼ်ႁႅၼ်းၶူမ်းငၢႆႈလူမ် သေလွတ်ႈၶေႃး၊ မိူၼ်ၼင်ႇၸူဝ်လႆႈသုင်ၼေႃႇၽၵ်းတူလီၵ်ႉၼေႃႇ လပ်းသိင်ႇၼေႃႇ ၸိူဝ်းၼၼ်ႉလူဝ်ႇသႂ်ႇၸႂ်ၶမ်းပၼ်ၸွမ်း။

2. ၸွႆႈထိမ်ပေႃးၶမ်းၶပ်းသၢင်ႈလွင်ႈမၢၵ်ႈမီးၼေႃႈၶူၼ်း လုၵ်ႈလၢင်းလူဝ်ႇ ႁူႉၵၢၼ်ၵၢၼ်ပေႃးၶမ်းၵွတ်းယူႇ၊ ပေႃးပေႃးၶမ်းၵွတ်းၼေႃႈၵဝ်းလူဝ်ႇ မေႃၸွႆႈလီင်ႉဝူဝ်းႁူဝ်းထႆၼေႃးၽုၵ်ႇသွမ်ႈၵႃၽိုၼ်းၵႃၽုၼ်ႇ ၵမ်ႇၵႃး လူဝ်ႇမေႃၸွႆႈၶၢၶဝ်ႈၶႂ်ႈပေႃးလႆႈၵႃးယႂ်ႇ တေၶၢပၼ်ၵေႃႈလွင်ႈတီႈၽွင်ႈမိူဝ်ႈလွင်ႈ လီမ်လိူဝ်းၼၼ်ႉလူးႁွၼ်ႇ၊ ၼင်ႇၶိုဝ်ၶဝ်ႈၶူင်ႈၶဝ်ႈၵႃတေၵမ်ႇပေႃးမီး ၼၼ်ႉလူဝ်ႇၸွႆႈတူလုပ်းပၼ်၊ ၸွႆႈၶၵႃႉလိုပ်ႈၼူၵ်ႉၼူၵၢၼ်မၢႆးဢိၼ်မၢႆး ယႃႉ။

3. တေလႆႈၶဝ်ႈၵႃပ်ႇၵိုတ်ႉလွင်ႈငိုၼ်းၶဝ်ႈၼေႃႈၶူၼ်း

ၵ. ၸွႆႈၽုၵ်ႇၽၵ်းယိူဝ်ႈၼၢင်းၶိဝ်၊ လီင်ႉၵႆႇလီင်ႉမူ၊ သၢၼ်ပီတ်ႈ သၢၼ်သွင်းလီမ်လိူဝ်းၼၼ်ႉ တႃႇလႂ်ႉတိုဝ်းၼႂ်းၶူၼ်းၶလႈသင် ၵဝ်ၶၢၶလႈသင် ၵႃငိုၼ်းမၢႆးလႂ်ႉလၢႆႇပုၼ်ႈတႃႇၼေႃႈၶူၼ်း။

ၶ. ပေႃးမီးၵၢၼ်ၼွၵ်ႈၶူၼ်းသေလႆႈငိုၼ်းလိူၼ်ၶလႈသင်၊ ၵႃႉၶၢ တၢင်းၼွၵ်ႈသေလႆႈၼမ်ႉတွၼ်းမၢႆးၶလႈသင် လူဝ်ႇၸွႆႈထိမ် ပေႃးၶမ်း၊ ၵမ်ႇလႂ်ႈဝႃႈတူဝ်ၵဝ်ႇၵႃလႆႈ ၵဝ်လႂ်ႉတိုဝ်းမူတ်း မူတ်း။

င. ငိုၼ်းၵႃမၢႆးလႆႈၼၼ်ႉလီမွမ်ႈၵၢပ်ႈပၼ်ပေႃးၶမ်းသေ ၶႂ်ႈပေႃး ၶမ်းတိပ်းတတ်းလႂ်ႉလၢႆႇႁႃႇ။

ၸ. လွင်ႈၼပ်ႉထိုဝ်ပေႃးၶမ်း။

– ၵမ်ႇဝႃးတီးလႂ်ယၢမ်းလႂ် လူဝ်ႇမေႃၵွၼ်ႇၼွမ်းႁူမ်ႈႁွမ်းၼပ်ႉထိုဝ်

ၵူဝ်ယမ်ပေႃးၸမႈ မိူၼ်ၼင်ႇပၼ်ပေႃးၸမႈၼင်ႈ တီႈသုင်တၢင်း ၼိူဝ်ၸလႈသင်၊ လူဝ်ႇမေႃလူလွမ်လုမ်းလႃး၊ ၵႃမ်းလၢတ်ႈတေႃႇ ပေႃးၸမႈ လူဝ်ႇၵူၼ်းၵွၼ်ႇယႅၼ်ႇၸင်ႈ ၵမ်ႇလီၵွၵ်ႇၽႃင်ၶၢင်ႈ ၵွႆးလမ်သႂ်ႈၵမ်ႇ။

– ပေႃးပေႃးၸမႈသင်ႇသွၼ်လူဝ်ႇထွမ်ႇလီလီ၊ ပၼ်ပေႃးၸမႈလၢတ်ႈ ၵႃမ်းၶွႆးပေႃးယဝ်ႉ၊ ယႃႇပေၸသႉၵႃမ်း ၶတ်းၵႃမ်း၊ ၶၢင်ႈၽႃင် ၶွႆးၵွၼ်ႇၼွမ်းၵူမ်ႈၵွမ်း၊ ၵႃမ်းလၢတ်ႈၶွႆးၵူၼ်းၵွၼ်ႇ၊ ပေႃး ၶၼ်ထိုင်ၵမ်ႇသၢင်ႇထုၵ်ႇၵေႃး ၶွႆးမေႃတူလုၼ်းၽွင်းယၢမ်းသေ ဝႆႉၵွႆးၼိမ်ၼိမ်၊ ဝႆႉၼေႃႈလိုၼ်းသွႆးသေသပ်းလႅင်းၸၼ်ၶွႆးပွင်ႇၵွႆးမႃး၊ ယႃႇပေပွင်ႉပေလႃႇပေႃးၸမႈ။

တေႃႇလုၵ်ႈလၢင်း

လူဝ်ႇမေႃႇၶၵ်ႉလုၵ်ႈလၢင်းၽိင်ႇပိင်းမိူၼ်ၵၼ်၊ ၵမ်ႇလီလိူၵ်ႈၼေႃႈသေၶၵ်ႉ ၵေႃႉလိၵ်ႉၵေႃႉယွႆႇၼမ်ၵေႃႇ၊ ၼင်ႇႁိုဝ်လုၵ်ႈလၢင်းတေပဵၼ်ၵူၼ်းၶိင်ႇၶိင်း ယူႇလီ လႅတ်းၽၢဝ်ႈပၢႆးတူၼ်ႈၵွႆးၵိၵ်ႇပႃးတူဝ်ၶိင်းၼၼ်ႉ လူဝ်ႇမေႃလိၵ်ႉလူသင်ႇသွၼ်။

1. ၵမ်ႇလီလႆႈၽိတ်းထိင်ၵၼ်ၶွႆးလုၵ်ႈလၢင်းၶၼ်၊ ပႃႈၼေႃႈလုၵ်ႈလၢင်းၼႆႉ လီလၢတ်ႈတေႃႇၵပ်းသိုပ်ႇၵၼ်လူလုၼ်ႈလွင်ႈယႅၼ်ႇၸင်ႈ တၢင်းၶၵ်ႉတၢင်းပိင်းၵၼ်၊ လူဝ်ၶိတ်းၶွႆးႁိူၼ်းယေးပိၼ်တီႈ သိူဝ်းၵွႆးၵူၼ်ႇၵွႆးၸွင်လုၵ်ႈလၢင်း။

2. ယႃႇပေပိူတ်ႉလိူၼ်ယွၵ်ႈႁႂ်ႈလုၵ်ႈလၢင်း၊ ပေႃးလုၵ်ႈယုမ်ႇယမ်ပေႃးၸမ်ႈ လင်ႇတေလၢင်းသင်ႇသွၼ်ၸဝ်၊ ပေႃးပိူတ်ႉလိူၼ်ၸဝ်လိုင်ဝႆႉၼၼ်ႉတေ ၵၢမ်ႇလၢင်းသင်ႇသွၼ်ၸဝ်၊ ပေႃးလွၵ်ႈၸဝ်ၸဝ်တေၵၢမ်ႇႁူႉ ၵၼ်လွႆ ထုၵ်ႇၵၼ်လွႆၽိတ်း၊ ႁဵတ်းၸၼ်သေတေ “ၵူဝ်ၵၢမ်ႇမီးလွင်ႈ ႁတ်း ၵၢမ်ႇမီးလွင်ႈ” မႃး။

3. လူဝ်ႇမေႃတမ်းပိူင်ၵိၼ် ပိူင်ၼွၼ်း ပိူင်လဵၼ်ႈ ပိူင်ႁဵတ်းၵၢၼ်လိူဝ်းၼၼ်ႉ ပၼ်ၸဝ်။ ပေႃးပေႃႈၵေႃႉဝၢင်းၸမ်ႈၵေႃႉယႃႉ၊ ၵေႃႉၸိုင်ႈလၼ်တၢင်း ၼေႃႈၵေႃႉၸိုင်ႈတိုတ်ႉတၢင်းလင်လိုင် ၼၢင်ႈႁဵတ်းႁႂ်းလုၵ်ႈလၢင်းၵူင် ယူႇၸၵႈၵၢင်သေ ၵၢမ်ႇႁူႉၵၼ်လွႆထုၵ်ႇၵၼ်လွႆၽိတ်း။

4. လူဝ်ႇမေႃပၼ်သူးပၼ်တၢမ်ႇလုၵ်ႈလၢင်း တီႈပၼ်ၼၼ်ႉၼၼ်ႈၵေႃး ႁႂ်း မၼ်းၵိုင်ႇၵၼ်တင်းလွင်ႈလီလွင်ႈၼႃႉ။

5. လူဝ်ႇမေႃသွၼ်ပၼ်လုၵ်ႈလၢင်း ႁႂ်းပေႃးမီးလွင်ႈႁၵ်ႉလိူဝ်ႉၼၢတ်ႈဝၢၼ်ႈ မိူင်း၊ ႁႂ်းမေႃသုင်ႇလွင်ႈၽွၼ်းလီတင်းၸမ်လိူဝ်သေတူဝ်ၵဝ်ႇ။ ႁႂ်းမီးလွင်ႈ ႁတ်းႁၢၼ်လုၼ်ႉၽွၼ်းလီသုၼ်ႇတူဝ်တႃႇၵူၼ်းတင်းၸမ်သေ မေႃ ၵဝ်ၵုင်ႇၵၼ်လႆႈႁဵတ်းၽွၼ်းလီသုၼ်ႇႁူမ်ႈၸလႈ လိူဝ်ႉၼၢတ်ႈဝၢၼ်ႈ မိူင်း။

6. လူဝ်ႇမေႃႁပၼ်တၢင်းၵိၼ်ၵၼ်မီးၽွၼ်းလီတႃႇတူဝ်ၶိုင်းသေ သွၼ် ပၼ်လႆးၵိၼ်ၸလႈပၼ်ႁိူင်းၵိၼ်။ လူဝ်ႇမေႃႁၢမ်းၸလႈၸႁႉၵင်ႈယႃႇ ႁႂ်းၵိၼ်ၵၼ်ၵၢမ်ႇမီးၽွၼ်းလီတႃႇတူဝ်ၵူၼ်း၊ သွၼ်ပၼ်ႁႂ်းႁူႉဝႃး ၵၼ်ၵိၼ်ၸၼ်ႉတႃႇတူဝ်ၶိုင်းႁိူင်းၼၢင်းႁဵတ်းၵၢၼ်ၸမ်ၸလႈ မီးၵႃႇ ယုယိုၼ်းယၢဝ်း။ မီးၵုင်ႇမုၼ်တႃႇလိူဝ်ႉၼၢတ်ႈဝၢၼ်ႈမိူင်းၸလႈပိၼ်

ႁူၼ်းမိူင်းလီၵေႃႉၸိုင်ႈ။

7. လူဝ်ႇသုၼ်ႇၵုၼ်ၸၵ်းၸေလွင်ႈပၼ်ႇလႃႇလိၵ်ႈလၢႆးၶဝ်၊ ပေႃးယင်းယူႇၸွင်ႈ ၶႃႇယုသၢင်ႇထုၵ်ႇတႃႇႁဵၼ်းလိၵ်ႈၸၼ်ႉ ႁူႈၶဝ်လႆႈႁဵၼ်းလိၵ်ႈသေ၊ ယွၼ်ႉလူလႆႈၵၢၼ်ၸေႈႁူၼ်းၶလႈ ယႃႇႁူႈတုမ်ႉတိုဝ်ႉလွင်ႈၶဝ်ႁႃပၼ်ႇ လႃႇ။ ဝၢၼ်ႈမိူင်းလုၵ်ႈၸိုင်ႈတေၶိုၼ်ႈယွၼ်ႇတူၵ်းတဵမ်ႇၸၼ်ႉမၼ်းၶိုင် ၸိူဝ်လုၵ်ႈႁွၼ်ႇၵၢပ်ႈပၢၼ်မိူဝ်ႈလိူဝ်ၶတႉၶတႉ။ ပေႃးဝၢၼ်ႈမိူင်းၶိုၼ်ႈ ယွၼ်ႇၼူဝ်းၼွင်ၵိူၵ်ႇၶိူဝ်ဝိတ်ႉတသႆၵုၼ်ႁဵၼ်းၵေႃႈ တေၵၢင်ႈမီးလွင်ႈႁႃပ်ႉ ႁႅင်း(ၶႃႇမၼၢမ်ႇ)မႃး။

8. မူဝ်ႈၶၢၼ်လုၵ်ႈလၢင်းၽိတ်းပိူင်ႈမႃးၸၼ်ႉ ယႃႇပေလႃႈလီပေႃႉႁဵမ် ၶဝ် လူဝ်မေႃၵိၵမ်ႈၵဵၵ်ႇၶၽလွင်ႈၽိတ်းလွင်ႈထုၵ်ႇသေပၼ်ႁဵင်း ၶဝ်ႁူႈမူၼ်ႉၶမႃးႁူႇ၊ ႁူႈၶဝ်ႁူႉဝႃႈတၢင်းၽိတ်းၸၼ်ႉပေႃးမူၼ်ႉၶမႃး ယဝ်ႉတေၽိတ်းပွၵ်ႈလိဝ်၊ ပေႃးၶမ်ႇမူၼ်ႉၶမႃးတေၽိတ်းႁူႇတင်း ၵူဝ်ႈယႃႇပေလၢတ်းယွႆႈ ထႃႉယွႆႈ၊ ပေႃႉယွႆႈ၊ မၼ်းလၢင်းႁဵတ်းႁူႈ လုၵ်ႈလၢင်းၶၢၼ်ႉထွမ်ႇၶလႈၶမ်ႇယုမ်ႇယမ်။

9. ယႃႇပေသမ်ႉႁုင်ႇမုၼ်ပေႃႈၶမႈယွႆႈယွႆႈယဵမ်းယဵမ်း၊ လူဝ်ႇႁဵတ်းႁူႈၶဝ် ႁူႉဝႃႈလိင်ႉလူၶဝ်သင်ႇသွၼ်ၶဝ်ၸၼ်ႉ တႃႇႁူႈၶဝ်ပဵၼ်ႁူၼ်းမိူင်းလီ၊ ႁူၼ်းမိူင်းမီးၽွၼ်းလီတႃႇဝၢၼ်ႈမိူင်းၵေႃႉၸိုင်ႈ ၶမ်ႇလိုဝ်ႈၶလႈဝႃႈ တႃႇလိင်ႉလူပေႃႈၶမႈပိူင်လိဝ်၊ ပေႃးၶဝ်ပဵၼ်ႁူၼ်းမိူင်းလီၶဝ်ၵေႃႈ တေႁူႉႁုင်ႇမုၼ်ပေႃႈၶမႈမႃးယဝ်ႉ။

10. လူဝ်ႇလႆႈမီးလွင်ႈၵမ်ၵုၼ်ႁၼ်တင်းလုၵ်ႈလၢင်းတႃႇသေႇ၊ ယႃႇမိုင်ႉ ႁဵတ်းၵၢၼ်ပိူင်လိဝ်၊ ဝူၼ်ႉဝႃႈလူဝ်ႇႁႃငိုၼ်းၸမ်ၸမ်၊ လုၵ်ႈမေႃးၵင်ႇ

တေတူဝ်ၵွႆႈသိူဝ်းသႃႇၼၼ်သေ ဢမ်ႇမီးၽွင်းယၢမ်းတႃႇသင်ႇသွၼ်လုၵ်ႈလၢင်းလိူဝ် တေပဵၼ်လွင်ႈယၢၼ်ႇၵႂၢမ်တင်းလုၵ်ႈလၢင်းပဵတ်ႈ၊ လုၵ်ႈလၢင်းတေဢမ်ႇမီးလွင်ႈဢုၼ်ႇၼၼ်ႉ ၵွၼ်ႊၼေႈၶိုၼ်း၊ လုၵ်ႈလၢင်းတေဢမ်ႇၼွႆႈယူႇၶိုၼ်း တေလိူင်းပဵတ်ႈသေၵူဝ်းၵၼ်တင်းတေႃႉလၢင်းၶူလ်းၵၼ်ၸိူဝ်းလွင်ႈဢမ်ႇလီ။

11. လူဝ်ႇလႆႈပဵၼ်တူဝ်ယၢင်ႇၽၢင်ႇၸၢင်ႈလီယိူင်း၊ ႁွပ်ႈဝႃႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၼၼ်ႉ သူင်ယိူင်ႈၵွမ်းပေႃႈမႄႈ၊ ပေႃႈမႄႈၸိူဝ်းၼၼ်လွင်ႈလီႁႃႈၶိုဝ်ၵေႃႈ ၶူႉလုၵ်ႈလၢင်းတေယိူင်ႈၸိူဝ်းၵွမ်းလွင်ႈလီႁႃႈၼၼ်ႉ၊ ပေႃႈမႄႈၸိူဝ်းၼၼ်လွင်ႈဢမ်ႇလီႁႃႈၶိုဝ်ၵေႃႈ လုၵ်ႈလၢင်းတေၸိူဝ်းၵွမ်းလွင်ႈဢမ်ႇလီႁႃႈၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

12. လူဝ်ႇလႆႈၸုတ်ႇၵၢင်ႉၶူႉသုမ်ႇတူဝ်တႃႇသေ ႁွပ်ႈလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၼၼ်ႉ မေႃထွမ်ႇ မေႃတူလ်ႈၸုလ် ပႆႇမေႃထတ်းသၢင်ၶႄႈတိၵ်ႉလိၵ်ႈၸုင်းၸုလ်းၸလႈ လူဝ်ႇၶိုၼ်ႈၶဝ်ႈၵႂႃႇတွင်ႈထၢမ်ယူႇတႃႇသေ၊ ပေႃးလုၵ်ႈဢွၼ်ႇဢမ်ႇမီးလွင်ႈပွင်ႇၵႂၢမ်းသေတွင်ႈထၢမ်ၼၼ်ႉ တေလႆႈမေႃသပ်းလိၵ်ႈပၼ်ၽိူၼ်ႈၽိူၼ်ႈ ပေႃးပေႃႈမႄႈလၢႆႈလီးသပ်းလိၵ်ႈၸၼၵိုင်လူဝ်သေၵၢင်ႈၸိူဝ်းၶိုၼ်ႈ လုၵ်ႈလၢင်းပွင်ႇၵႂၢမ်းၽိတ်းပိူင်ႈၵႂႃႇယဝ်ႉ ပေႃးၶဝ်ႈၶူႉၶိုၼ်းလွင်ႈထုၵ်ႇမိၼ်ႈၵမ်းလိုၼ်း လုၵ်ႈလၢင်းတေၵၢင်ႈလူမ်ႇထၢင်ႇလိၵ်ႉပေႃႈမႄႈလူးႁွၼ်ႉ။

ပေႃးၸုပ်းထၢင်ႇထိူမ်ႇဝႃႈ – ၵူဝ်ဢမ်ႇထုၵ်ႇမိၼ်ႈၼၼ်ႉ လူဝ်ႇလႆႈၵႃႇတွင်ႈထၢမ်ၽူႈၶူႉၶဝ်၊ ဢမ်ႇၼၼ်ၸၼႉၼမ်းပၼ်လုၵ်ႈလၢင်းၶိုၼ်ႈၵႃႇထၢမ်ၽူႈၶူႉၸုင်းၸုလ်း။

13. လူဝ်ႇပွင်ႇၵႂ်ႈဝႆႉလုၵ်ႈဢွၼ်ႇၸုမ်ႇၸႄႉ ၶဝ်သူင်မီးတႃႇၵေႃႇၸမ်သေ ယူႇႁူမ်ႈၵၼ်ယူႇပဵၼ်ၸုမ်းပဵၼ်ၵိူဝ်း၊ ၸင်ႇႁႂ်ႈၶဝ်တေဢမ်ႇႁူႉလႆႈၵၼ် ႁူႉၸၵ်းလွင်ႈဢမ်ႇလီၸိူဝ်း။ လူဝ်ႇလႆႈမေႃၵၼ်ၵႂ်ႈၶဝ်ၸႂ်လႆႈပၼ် ၶိုင်းၶဝ်လႆႈလွင်ႈလႆႈၽႆ၊ လူဝ်ႇသေၵၢၼ်ပႆးပိုင်ႇလႃႇယဝ်ႉ။ ယင်းလူဝ်ႇ လႆႈၵၼ်ၵႂ်ႈပၼ်ၶိုင်းၶဝ် ႁူႈပေႃးသူင်လိူၼ်ႈ –

႑။ လွင်ႈလိူၼ်ႈၶိုင်းမိဝ်းဢၼ်ထုၵ်ႇၵႂ်ႈၶဝ်၊ လူဝ်ႇသေမီးၽွၼ်းလီတႃႇ ပႆးယူႇလီယဝ်ႉ။ ယင်းၶိုတ်းႁူႈၶဝ်မေႃၽွမ်ႉၵၼ်ၶိုတ်းၵၢၼ်ၸလႈ သွၼ်ႁူႈၶဝ်ႁူႉလွင်ႈပေႉ/လွင်ႈၵၢၼ်ႉ/လွင်ႈပွႆႇဝၢင်း ပၼ်ၵၼ် ၸၼ်ႉယဝ်ႉ။ ၵၢၼ်လိူၼ်ႈၶိုင်းၸႄႉယင်းၽိုၵ်းႁူႈၶဝ်မေႃတိူပ်း တတ်းၵႂ်ႈလိူတ်းသိူဝ်း ႁူႈၶိုတ်းလမ်ၽွင်းယၢမ်းထိူင်ႈလူးႁွၼ်ႉ။

႒။ ၵၢၼ်တွႆႇၵႆႇတိုင်ႈ/ၵႃႈဝိူၼ် ဢၼ်ပဵၼ်လွင်ႈၽိုၵ်းႁူႈမီးၵႂ်ႈဢူၼ်ႈ ဢွၼ်ႉလိုၼ်းသုၵ်ႈယဝ်ႉ။ ယင်းပဵၼ်လွင်ႈဢွမ်ပိူင်းၽိုင်ႈၶင်ႈ ဢၼ် ပူႉမွၼ်ႉၵဝ်းၶိုတ်းဝႆႉၸၼ်ႉထိူင်ႈ။

႓။ လူဝ်ႇသေလွင်ႈလိူၼ်ႈၶိုင်းၶလႈလွင်ႈၵႆႇတိုင်ႈ/ၵႃႈဝိူၼ်ယဝ်ႉယင်း မီးထိူင်ႈတၢင်ႇပိူင်ဢၼ်လၢင်ႈလၼ်ၵႂ်ႈၶလႈ ပၼ်ၶိုင်းလုၵ်ႈလၢင်း ၽွင်းယၢမ်းၶဝ်ယူႇလႆႈၸၼ်ႉ။ ႁူႈၵႂ်ႈပိူၼ်ၽွၼ်းလီတႃႇတူဝ်ၶဝ်၊ ၵဝ်းလူဝ်ႇလႆႈမေႃတူၺ်းမေႃလူလွမ် လၢမ်းၶၢတ်ႈဝႆႈၶဝ်သူင်ၽိူဝ်ႈ ၵႂ်၊ ပေႃးဢမ်ႇၽိတ်းပိူင်လွၵ်းလႆႈသိူၼ်ႈတၢင်းၶလႈၶိုတ်းႁူႈ လုၵ်ႈဢွၼ်ႇလႆႈလီလိုင်ထုၵ်ႇလီပၼ်ၶိုင်းၶဝ်ၶတႃႇၶတႃႇ။

(၄) ၸူးၼလေႈလုၵ်ႈၺီၶၼ်း

ႁူၼ်းသိၼ်းႁွၼ်ႈၼလႄးႁူၼ်းၼႆမ်ႇ

မေႃးပွၼ်းႁဵ

ၸူးၼလႄးႁူၼ်းသိၼ်းႁွၼ်ႈလူဝ်ႈလႆးၵဝ်ႁဵၵ်ႈလုၵ်ႈၸိုဝ်ႈယူဝ်းသေ လိင်ႉလူယုၵ်ႉ ၵၼ်လုၵ်ႈၺီၼ်းၼလႄး ႁူၼ်းၼူမ်ႈၵေႃး လူဝ်ႈၼပ်ႉထိုဝ်ႁူဝ်ယမ် ၵေႃႉပီၼ်ၸူး၊ ႁူၼ်းသိၼ်းႁွၼ်ႈၼလႄးႁူၼ်းထဝ်ႈ လူလိုႈၼမ်ႉႁဵၵၼ်ၸိုဝ်ႈယူဝ်းၼလႄး လိတ်ႈၵၢင်ႈ။

လႆးၺီတ်းလႆးသၢင်ႈ

တေႃႇၸူးၼလႄးႁူၼ်းသိၼ်းႁွၼ်ႈ

သြႃႇ၊ၸူးဝႃးၼလႄးႁူၼ်းႁူၼ်းၵွၼ်သိၼ်းႁွၼ်ႈ၊ၼႆႉပီၼ်ႁူၼ်းမီးတၢင်းႁူႉၼမ် တူဝ်ထူပ်းတႃႇႁၼ်ၼမ်ၼလႄး ပီၼ်ႁူၼ်းၵိူဝ်းၵၼ်ႁဝ်းလီၶဝ်ႈႁႃတွင်ႈထၢမ် ၺီၼ်းႁူႉႁႃႁူမ်ၵဝ်တၢင်းႁူႉႁၼ်၊ လွင်ႈလၢတ်ႈၵႃတေႃႇၶဝ်ၵဝ်ႈၼႆႉလူဝ်ႈမီး တၢင်းၵူၼ်းၵွၼ်ႈယိၼ်ႈၼင်ႈ၊ မီးၼႄးတႃၼပ်ႉထိုဝ်ႁူဝ်ယမ်ၶဝ်ၵဝ်ႈ၊ မိူဝ်ႈၶဝ် ၵဝ်ႈသင်ႇသွၼ်ၼၼ်ႉလူဝ်ႈဝႆႉႁဵၼ်မ်သေ တိုင်းထွမ်ႇၵဝ်လီလီ၊ ပိၵ်ႉသမ်ႉ မီးၵၼ်ၵမ်ႇမိၼ်းႁဵၵမ်ႇႁၼ်လီသေတႃႉၵေႃး ၵမ်ႇလႆးတွပ်ႇထိင်ပွင်ႉလႃႇ ၶိုၼ်း၊ လူဝ်ႈမေပၼ်သရေႇၼႄးတႃၸူးဝႃးၼလႄးႁူၼ်းသိၼ်းႁွၼ်ႈၶဝ်။ ပေႃးမီးတၢင်းႁၼ်ထိုင်ၵၼ်ပိၵ်ႇပိူင်ႈၵၼ်ၵေႃး တၵ်းလႆးၼၼလွင်ႈၼၼတၢင်း သေလၢတ်ႈလီလီ။

ၵေႃႉလုၵ်ႈၸၢႆးလႄႈႁူၼ်းၶုမ်ႇ

လုၵ်ႈၸၢႆးလႄႈႁူၼ်းၶုမ်ႇၶႄႉ ပိၼ်ၵၢမ်ၸိူင်းတူင်ႉၶိူင်ၵိူဝ်ႉလၢတ်ႈဝၢၼ်ႈ
မိူင်း၊ ပေႃးႁူၼ်းၶုမ်ႇပိၼ်ႁူၼ်းလီမီးတၢင်းၶူႉၵိူင် ၵေႃႈတိုၵ်ႉၶိူဝ်ႈဝၢၼ်ႈမိူင်း
ၼိူင်ႈယွႆႇမႆႇသူင်လီတေႃးႁႂ်ႈ။ ၶင်ႇၶိူဝ်လုၵ်ႈၸၢႆးလႄႈႁူၼ်းၶုမ်ႇၵေႃႈလီ
ၵေႃးၼိူင်ႈယွႆႇၶၼ်ႉ ပိၼ်ပုၼ်ႈၽွၼ်းၼူးဝႃႈလႄႈႁူၼ်းသိူဝ်းႁွင်ႉၼႂ်ယဝ်ႉ။
ၵေႃလႆႈဝႆႉၼႂ်ၶိမ်းၼႂ်ယၢဝ်းမီးၼႂ်ၵေႃႉတၢင်ႇလီသေသင်ႇသွၼ်ပၼ်ၶိူဝ်းပေႃးပိၼ်
ႁူၼ်းလီႁူၼ်းၵတ်းၸၼ်ႉ။ ဝႆႉၼႂ်ယၢဝ်းသေသပ်းလိူင်းပၼ်၊ ႁၢမ်းလၢတ်ႈၵေႃ
ၵမ်ႇလႆႈမီးၵေႃးသ၊ ယႃႇၶိူဝ်ႈၼႂ်ႉႁၢမ်းထႃႉလႃႇပွင်ႉၶၶႅးပၼ်တၢမ်ႇသေသွၼ်
လုၵ်ႈၸၢႆးလုၵ်ႈလၢၼ်။ လီမီးၼႂ်ယုမ်ႇယမ်ဝႃႈၼႂ်ၵေႃႈမီးတၢင်းၶူႉတၢင်းႁၼ်
ၵွမ်း ၶင်ႇၵႃႇယုၼႂ်ယူႇ။ ယႃႇပေႁၼ်ဝႃႈၼႂ်ၵမ်ႇၶူႉသင်သေၵွမ်းသင်ႇ
သွၼ်ၼႂ်တႃႇသေႇ။ ၼတ်းၼႂ်ၶိူဝ်ႈၼႂ်ႈၼႂ်တၢင်းၶိုတ်းၼႂ်သေႁွၼ်ႇ၊ ၶိူဝ်ႈပၼ်
တိုဝ်ႉတၢင်းတႃႇၼႂ်တၢင်ႇၶၶတၢင်းႁၼ်ထိုင်ၼႂ်ပေႃးတိူၵ်ႇလိူင်းဝႃႈ ၵမ်ႇပိၼ်
ၽွၼ်းလီတႃႇၽိုၼ်ၵင်ႇသပ်းလိူင်းၶၶတီႈၽိတ်းတီႈထုၵ်ႇ၊ ယႃႇၸိုတ်းၶိူဝ်ႈ
ႁူၼ်းၶုမ်ႇ ႁူၼ်းသိူဝ်းႁွင်ႉတိူၵ်ႇယၢၼ်ၵၼ်၊ ႁူၼ်းသိူဝ်းႁွင်ႉလူဝ်ႇမေႃ
ယွမ်းႁပ်ႉလွင်ႈလိူၵ်ႈလႆႈၵွမ်းၵၢပ်ႈၵွမ်းပၢၼ်။ ၵမ်ႇၵွႆႈတိူၵ်ႈၵွႆႉၶိူဝ်ႈႁူၼ်းၶုမ်ႇ
ၼႂ်ၸိုတ်းလႆႈၵဝ်ႇလႆႈမွၼ်ယူႇသေႇသေႇ။ လူဝ်ႇမေႃတူလႆး ၵၼ်လွႆၼိုတ်းၵၢပ်ႈ
ပၢၼ်ၵေႃမီးၽွၼ်းလီၶလႄႈ သၵေႇၶႅႈတႃတႃႇၵိူဝ်ႉလၢတ်ႈဝၢၼ်ႈမိူင်းသေ
ပၼ်ၸိူင်းၼႂ်ႁႂ်ႈ။ ၵမ်ႇလီမီးၵွႆႈဝႃႈၵၢၼ်ႁဝ်းၵမ်ႇၶူႉၵမ်ႇ တွၼ်ႉႁၼ်ၶၼ်ႉ
ပိၼ်ၵၢၼ်ၵမ်ႇထုၵ်ႇၵမ်ႇလီ။ လူဝ်ႇမေႃထတ်းသၢင်တူလႆး ၽွၼ်းလီၼၢဝ်းယၢဝ်း
ၼၢဝ်းပွတ်းသေပၼ်ၸိူင်းၵမ်ႇၶၼ်သၢၼ်ၼတ်းႁႂ်ႈ။ လူဝ်ႇသႂ်ႇၵွႆႈလွင်ႈမေႃၵဝ်
ၶမ်ႉၵွႆႈၼႂ်သေႁုမ်းတူလႆးႁႂ်ႈၵွမ်း။

(ၸ) သင်ႇၶႃႈၼလႄးတၵ်းၵႃႈ

ၶေႃႈပွင်ႇၸႂ်

သၢင်ႇၶႃႈၵွၢမ်းၸွင်သႃႇသၼႃႇလုၵ်ႈၵမ်ႇဝႃးလူဝ်ႇပဵၼ်တီးၵိင်လုၵ်ႈၸွင်ႁူၼ်းယုမ်ႇ ယမ်သႃႇသၼႃႇၸၼ်ႉသေသွၼ်ၸွႆႈႁူၼ်းမီးလုၵ်ႈလီတၢင်းယၢမ်ႈလီ မေႃယူႇလွမ်း ၵၼ်လူလၺ်းလုၵ်ႈႁၵ်ႉလုၵ်ႈႁၢင်ႈတေႃႇၵၼ်လွႆးထိမ်ၵၼ်ၸင်ႇၸုဝ်ၸွပ်ႇဝူင်းႁူၼ်းပေႃး တေမီးလွင်ႈၵတ်းယဵၼ်ၶိုၼ်းယႂ်ႇၵႃႈ။

ၽၢႆႇတၵ်းၵႃႈၵေႃးလီယုမ်ႇယမ်သႃႇသၼႃႇတူဝ်ၵဝ်ႇသေတိုဝ်းၵမ်လွမ်းၶလႄးပၼ် ႁၵ်ႉႁၵ်းလွမ်းၽိူင်ႈထုင်းသႃႇသၼႃႇၸၼ်ႉ။ သႃႇသၼႃႇမီးၸမ်ၶလႄး တီးၸၼ်ႈ ၵမ်ႇၸၢင်ႈတိမ်ႈလႆႈမူတ်း။ တေပၼ်တီးတၵ်းလွမ်းသႃႇသၼႃႇပုတ်ႉထ ၵၼ် လီဝ်ႁွၼ်ႉ။

ပေႃးႁူႉတီးဝတ်ႉတီးႁူင်း

1. တေလႆႈဝႆႈသႃပုတ်ႉထလဝ်ႈၵွၼ်တၢင်း။ လၢႆးဝႆႈၸၼ်ႉတေလႆႈၵၢဝ် လၢႆးတႆး/ထႆးသေႁွမ်းမိုဝ်းယုၵ်ႉဝႆႈ။ မိုဝ်းတေၵမ်ႇလႆႈသုင်ပူၼ်ႉၽဵဝ် ၵမ်ႇလႆႈလူင်းတိမ်ႇပူၼ်ႉၽဵဝ်၊ မူဝ်ႈၸုပ်ႉဝႆႈၸၼ်ႉမိုဝ်းတေလႆႈဝႆႉ လူဝ်ႈသူပ်း၊ တေလႆႈဝႃႈသႃထုသၢမ်ၵမ်း၊ ဝႃႈလွႆးလွႆး– ဝႃႈၸႆႈလုၵ်ႈ ၵေႃႈလႆႈ။ သႃထုၸိုင်ႈၵမ်းတေလႆႈၸုပ်ႉဝႆႈၸိုင်ႈၵမ်း၊ တေလႆႈၸင်ႈ ၸုပ်ႉၶဝ်ႇတိတ်ႈတိတ်ႈ၊ မူပ်ႇဝႆႈလူင်းတိတ်ႈတိတ်ႈ၊ ဝႆႉတူဝ်ၸိမ်လုၵ်ႈၸိမ် လီလီ၊ ႁႂ်ႈပေႃးလီလူလီတူလၺ်း ႁႂ်ႈပေႃးၵိုင်ႇၶဝ်ႈပဵၼ်ငိုၼ်းၶိုဝ်းလီ ပုတ်ႉထၽေႃႇသႃႇ။

2. ပေႃးယဝ်ႉဝႆႇၸေႃးၵႃႈ တၢင်းၵၢၼ်လဝ်ႈတူၼ်ၶူး ႁွၼ်းဝတ်ႉႁွၼ်းႁူင်း ၸၼ်ႉသေဝႆႈသႃသၢမ်ၵမ်းထိင်ႈ။

ပေႃးဝႆႉသႂ်ႈယဝ်ႉ   တေလႆႈၸပ်ႉယမ်ႉတူင်ႉတၢင်ႇႁၢမ်းၵတ်းယဵၼ်မႂ်ႇ,သုင်လွမ်းၸင်ႇၽိူင်ႈထုင်းႁူၼ်းမိူင်းတႆးႁဝ်းတူင်ႉတၢင်ႇ မိူဝ်ႈႁူပ်ႉထူပ်းၵၼ်။

လၢႆးဝႆႉၽြူးၼေႃႈသင်ႇၶူ

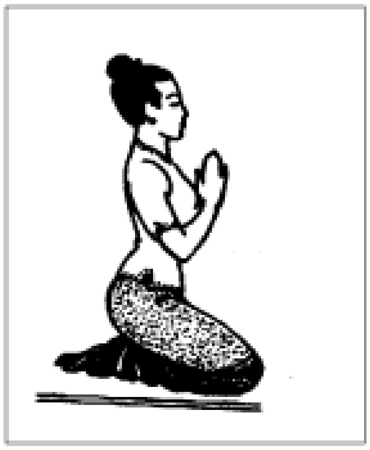

(1)ၸင်ႇၼုပ်ႉၼဝ်ႉ,ဝႆႉဝၢင်းတူဝ်သိုဝ်ႈ

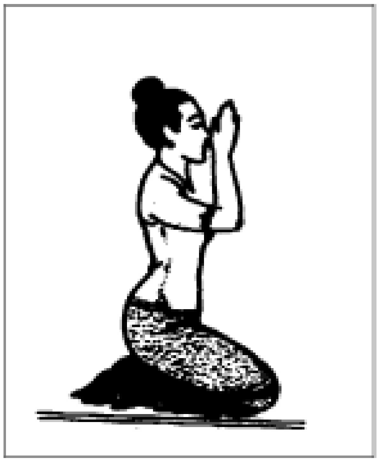

(2) ယုၵ်ႉမိုဝ်းဝႆႉၼႃႈႁူဝ်ၶမႅၼ်ႈမိုဝ်းတူဝ်ႉၸႂ်ႈၽၢၵ်ႇ၊ ၵူမ်ႈလူင်းၵိတ်းၸိုင်ႈ။

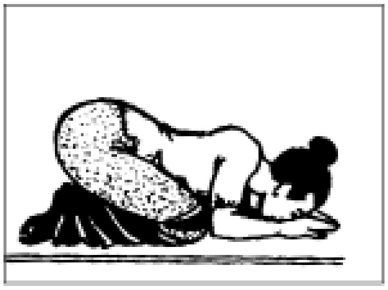

(3) မူပ်ႉလူင်းၼႂ်းတိတ်းတိတ်း ၽဵဝ်ႉမိုဝ်း၊ လင်တိၼ်၊ ၸွၵ်ႈသွၵ်ႉ၊ ႁူဝ်ႉ၊ ၶဝ်ႉ၊ ၼႂ်းတိတ်းတူဝ်ႉပိုၼ်ႉၸင်ႉၵၼ်ၼႂ်းၸႂ်ႈၽၢၵ်ႇလူင်းတူဝ်ႉပိုၼ်ႉသေဝႆႉ "သၢထု"။ လုၵ်ႉၶိုၼ်ႈၵိတ်းမူၼ်ၸင်ႉ၊ ႁႂ်ႈထိ(1)ၸႂ်ႉသေဝႆႉ(3)ၵမ်း။ ပေႃးဝႆႉယဝ်ႉလင်ႉဝႆႉသင်ႉၶႃႉ၊ လႆႈဝႆႉမူၼ်ၵၼ်တင်းဝႆႉၽြႃး။

မိူဝ်ႈတေလူႉတၢႆ

1. ၽူႈယႂ်ႇ ၵူၼ်းလူင်ၸဝ်ၵဝ်တီႈယူႇ။
2. ၽူႈမီးလၵ်ႉၵၢင်တၢင်းၶိူင်းၸဝ်ၵဝ်တီႈယူႇ။
3. လႄႈၸဝ်တင်းလႄၶႅင်ႈၸပ်ႉပဵၼ်ထဵဝ် ၵဝ်တီႈယူႇလွမ်းထိုဝ်ၽုၺ်မၼ်း။
4. ယိင်းၸဝ်ၼႆၵေႃႈ ၶႅင်ႈၸုပ်ႉၸဝ်ႇပဵၼ်ထဵဝ်ၵဝ်တီႈယူႇလွမ်းထိုဝ်ၽုၺ်မၼ်း ႁႂ်ႈပေႃးလီလူလီတူဝ်း။
5. မိူဝ်ႈတေလူႉၶၼ်ႉႁူဝ်လူႉပူႇလၢၼ်ပူႇပၢၼ်းယိပ်းၽိုၼ်မွၵ်ႇသေ ၵၢဝ်ႇ လူႉတၢႆၸႂ်တၢင်းတၢၼ်း။ မိူဝ်ႈၽွင်း "ပူႇၵမ်မွၵ်ႇ" ယိပ်းၵမ်မွၵ်ႇသေ တိုၵ်ႉၵၢဝ်ႇယူႇၶၼ်ႉ ၵၢၼ်ပဵၼ်ပရိသတ်ႈၵူၼ်းတင်းလၢႆတေၵမ်ႇ လႆႈမေႃး။ တေၵမ်ႇလႆႈလုတ်ႇလဵၼ်းယႃႈ၊ တေၵမ်ႇလႆႈယဝ်ႉယွၵ်ႇ ၵၼ်၊ တေၵမ်ႇလႆႈဝႃႇသႃႉဝႃႇၸႃ၊ တေၵမ်ႇလႆႈၵူမ်ႈၶႃႈ၊ တေၵမ်ႇ လႆႈၵိူင်းႁူဝ်ၵိူင်းတူဝ်ၵႃႇတၢင်းသႃႉတၢင်းၸႃ၊ တေၵမ်ႇလႆႈငဝ်ၶွၼ်း၊ တေလႆႈယူႇၶိမ်ၶိမ်မီးၵိင်ႇသရေႇလီလီ။

ပေႃးႁူဝ်လူႉပူႇပၢၼ်းယွင်ႈၽိုၼ်မွၵ်ႇၵႃပ်ႈယဝ်ႉ မၼ်းတေၵွၼ်ပရိ သတ်ႈ ၵူၼ်းတင်းလၢႆၵၼ်ႇတေႃးၵေႃးၵႃႇသ ဝႃႈလွမ်းႁူဝ်လူႉပူႇပၢၼ်းလီလီ၊ ဝႃႈၽဵၼ်ႈၽဵၼ်ႈ၊ ယႃႇပေဝႃႈပူၼ်ႉပိူၼ်ႈ၊ ထွမ်ႇပူႇပၢၼ်းသေဝႃႈၽိင်ႇၽိင်ႇ ပေႃးၵႃမ်းၵၼ်ႇတေႃးယဝ်ႉယဝ်ႉသင်ႇၸႃႇလဝ်ႈတေပၼ်ပွၼ်း။

ပေႃးပၼ်ပွၼ်းယဝ်ႉပူႇပၢၼ်းတေၵွၼ်ႁပ်ႉသိၼ်ႁၢႈ၊ ၼႆႉၵေႃႈထွမ်ႇ သေဝႃႈလွမ်းပူႇပၢၼ်းလီလီ၊ ပေႃးမုၼ်လဝ်ႈၵွၼ်ဝႃႈၼႆၵေႃႈ ဝႃႈလွမ်းလီလီ ၽဵၼ်ႈၽဵၼ်ႈ။

ၽွင်းလဝ်ႈသင်ႇၸႃႇၸဝ်ဝၢၼ်းပရိမိတ်ႉတၢႆၶၼ်ႉၵေႃႈ ႁႂ်ႈလႆႈယူႇ

ယီၼ်ယီၼ်ဆိမ်ဆိမ်သေတုင်းထွမ်ႇၵဝ်။ ၸွင်းဆၼ်ဆႄႉၵမ်ႇယုၵ်ႉမိုဝ်းဝံႈ ၶ်ႈၵဝ်မိုဝ်းဝၢင်းဝံႉဆိုဝ်ၶျသေထွမ်ႇၵျေႈလံႈယူႇ။

မိူဝ်ႈလိုဝ်မုၼ်လဝ်ႈဝၢၼ်းပရိတ်ႈသုတ်းၶလႈသင် ပၼ်ၵျေႈဝျႇတ သုတ်းၶလႈသင် ၸွ်ႈယုၵ်ႉမိုဝ်းဝံႈသျထုသၢမ်ၵမ်းၸူမ်ႈၶျေႈၸူမ်ႈသိၼ်ၵၼ်။

6ႉ လွင်ႈယၢတ်ႇဆမ်ႉ

ၵွၵ်းဆမ်ႉယၢတ်ႇတေလံႈၵဝ်ၵွၵ်းၵိဝ်ႈ ၵၼ်ၸၢင်ႈလီ(ၵမ်ႇဆၼ်) ငွႈၵွၼ်ႇၵၼ်ၸၢင်ႈလီ(ၵမ်ႇဆၼ်) ပေျႈၵမ်ႇမီးၵွၵ်းၵိဝ်ႈငွႈၵျေႈ၊ ၵဝ်ၵွၵ်းယူဝ်းယူဝ်းလံႈယူႇ။ ယျႇပေယၢတ်ႇသွ်ႇၶွ်းၵွၵ်းထူမ်ႇ၊ တေ လံႈယၢတ်ႇသွ်ႇၶွ်းၵၢင်ႇၵမ်ႇဆၼ်ဝၢၼ်ႇလွၵ်းၵမ်ႇဆၼ် ၵွၵ်းၵၼ် တၢင်းယွ်ႇမွၵ်ႈသၢင်ႇထုၵ်ႇ။

ယၢတ်ႇဆမ်ႉသၢမ်ပိူင်

1ႉ မုၼ်လဝ်ႈၸျေႈလွတ်ႈၵျမ်းယၢတ်ႇဆမ်ႉပၼ်။
2ႉ ပူႇပၢၼ်းၸျေႈလွတ်ႈၵျမ်းယၢတ်ႇဆမ်ႉပၼ်။
3ႉ လဝ်ႈတျႇဆၵျေႉၵၼ်လူႇတၢၼ်းဆၼ်ႉ ၸျေႈလွတ်ႈၵဝ်ၸၢင်းၵူလ်း မီးသၢမ်ပိူင်ၶႄႉယဝ်ႉ။

မိူဝ်ႈၸွင်းယၢတ်ႇဆမ်ႉဆၼ်ႉ ပရိသတ်ႈၵူၼ်းတင်းလၢႆတေလံႈယူႇတီႇတ်ႇတီႇတ်ႇ ယီၼ်ယီၼ်ဝံႉတူဝ်ဆိမ်ဆိမ်၊ ၵမ်ႇလံႈဝၢႆႇသၢႆႉဝၢႆႇၶျသေလၢတ်ႈတေျႇၵၼ်၊ ၵမ်ႇလံႈလုတ်ႇလီၼ်းယျႈၵူမ်ပူႉၵိၼ်တၢင်းၵိၼ်ၵူၼ်မျေး၊ တေၵမ်ႇလံႈၵွတ်ႇ ၸူဝ်ၶဝ်ႇသေလီၼ်းတိၼ်ၶိုၼ်ႈတၢင်းသင်ႇၶျႇဆင်ႈ။
ပေျႈၵျမ်းယၢတ်ႇဆမ်ႉသုတ်းယဝ်ႉၸွ်ႈၸွမ်ႉၵၼ်သျထုၸူမ်ႈၶျေႈလွမ်းၵၼ်ၵူႈ ၵျႉ။

7. ပေႃးယၢတ်ႇၸမ်ႉယဝ်ႉ ႁူဝ်လူႇပူႇပၢၼ်းတေမိူၼ်းၵၼ်ႇတေႃးရတၼေႇ
လဝ်ႈတင်းသၢမ်ၼ်ႈၵေႃႈ ႁူၼ်းတင်းလႆၢၵွၼ်ၵၼ်ထွမ်ႇသေဝႃးလွမ်း
ပူႇပၢၼ်းလီလီၸင်ႇၵဝ်ႇ။

ပေႃးပူႇပၢၼ်းၵွၼ်ၵၼ်ႇတေႃးယဝ်ႉ မုၼ်လဝ်ႈတေပၼ်ပွၼ်း မင်ႇၵ
လႃႇ၊ ပေႃးပွၼ်းသုတ်းယဝ်ႉၵွၼ်ႁူမ်ႈၵၼ်သႃထုႁူမ်ႈသိင်ၵၼ်သၢမ်
ၵမ်း၊ ပေႃးသႃထုယဝ်ႉၵေႃႈၵၢၼ်လူႇတၢၼ်းပၼ်ၵၼ်ယဝ်ႉတူဝ်လီ
ငၢမ်းယဝ်ႉ။

8. ဝႆႉလူႇတၢၼ်းယဝ်ႉ မိူဝ်ႈတေလူင်းဝတ်ႉၵျင်းၸၼ်ႉႁွႆႈလုၵ်ႉသိုဝ်ႈၽိူဝ်
မၼ်းလီလီ၊ ယႃႇပေၵူၼ်မေႃး၊ ယႃႇပေဝၢင်းတိၼ်ႁွႆး။

9. လွင်ႈၵိၼ်တၢင်းၵိၼ်ၶႂ်ႈဝတ်ႉ ၶႂ်ႈဝၢင်းဝတ်ႉလုတ်ႇလီၼ်းယႃႈၸၼ်ႉ
ၶလႈၶျေႇတၢင်းၵိၼ် တွင်ၶျေႇတၢင်းၵိၼ် ပိူၵ်ႇမၢၵ်ႇဝၼ်းဝႆၢႇလႂ်
လီၼ်းယႃႈပွတ်းလႂ်ယႃႇပေပီတ်ႈဝူလႂ်ႇ၊ မေႃၵိၼ်ၵေႃႈႁွႆႈမေႃၵိပ်း
ၽဵဝ်ႈလီလီ။

လွင်ႈလႆႈမိုၼ်ႈဝတ်ႉဝႆႈသႃပုတ်ႉထလဝ်ႈၶလႈသင်၊ ဝႆႈသႃသင်ႇၶျႃႇ
သႃႇမၶၸေႇၶလႈသင်၊ လႆႈလူႇလႆႈတၢၼ်းၶလႈသင်၊ လႆႈထူပ်းလႆႈႁၼ်
ၽူႈယႂ်ႇၵူၼ်းလူင်ၵိၵ်ႇ၊ ၽူႈမီးတၢင်းႁူႉႁၼ်ၸမ်ၸၼ်ႉၵေႃႈ ပီၼ်
မင်ႇၵလႃႇၵၼ်ပၼ် လွင်ႈၵတ်းယိၼ်မိုၼ်ႈယႂ်ႇ၊ လွၼ်ႉလွၼ်ႉၶလႈ
ႁွႆႈလႆႈမီး ၵႂ်ႇလိုၼ်ႈသႂ်ႇသေမိုၼ်ႈဝႆႈမိုၼ်ႈလူႇၵၼ်ယူႇယဝ်ႉ။

ႁူႉလွင်ႈလွင်ႈ

1. လုၵ်ႈၽွင်ႇလၢင်းမၼ်း လီလႆႈသွၼ်ဝႆႈသႃႇရတႃႇၼႄႉသၢမ်လဝ်ႈ ၸိမ်မိူဝ်ႈ တိုၵ်ႉလိၵ်ႉတိုၵ်ႉၼွႆႉ၊ ပေႃးသွၼ်ၸိမ်လိၵ်ႉၼၼ်ႉလိုၼ်ငေႃသွၼ်ငၢႆႈ ဝူၼ်ငၢႆႈႁႃႇငလႈ ပဵၼ်တီႈပေႃးၵမႈၶဝ်ႈလႆႈလိူမ်းၵွႆႇလွမ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

2. ယၢမ်းမိူဝ်ႈပႆတၢင်းလႆႈႁူႉၸူပ်ႉသင်ႇၶႃႇၼၼ်ႉလိူင် ၶွႆႈလႆႈငိူင်ႉၵဝ်ႈ ၵွၵ်ႇၼွၵ်ႈတၢင်း၊ ပေႃးပဵၼ်လႆႈၵဝ်ႈပူးႁွင်ႉငဝ်းတူဝ်ၶဝ်လဝ်ႈသေ၊ တေလႆႈၶွမ်းမိူဝ်ႈဝႆႈၵလႈတူင်ႉတၵ်ႉ "မႂ်ႇသုင်ၶႃႈ" ၼႆယဝ်ႉ။

မိူဝ်ႈႁူမ်ႉသင်ႇၶႃႇလဝ်ႈလွမ်းတၢင်းၵလႈၵမ်ႇတၶၼ်းၶင်ႈဝႆႈလီလီၶၼ်ႉ ။

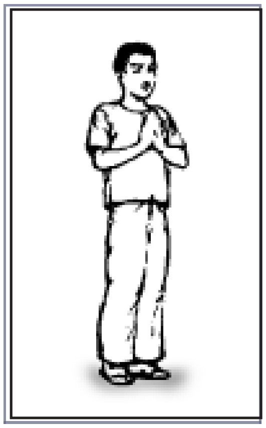

လုၵ်ႈၼၵ်တီၼ်မိူဝ်းတိူဝ်ႉၵၼ်သေၼၵ်ၽေႃႇမိူဝ်းငူပ်ႉတၢင်ႇၸေႈၼူၵ်းဝႆႉ။

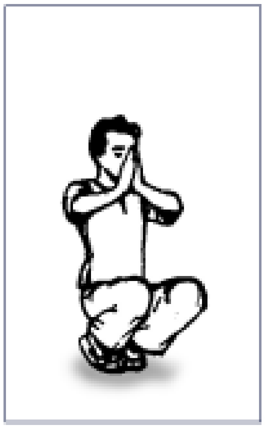

ၼင်ႈၵွင်ႉယွင်ႉသေ ဢဝ်ၽႃႉမိုဝ်းၵုပ်ႉတၢင်းၼႃႈၽၢၵ်ႇဝႆႉ။

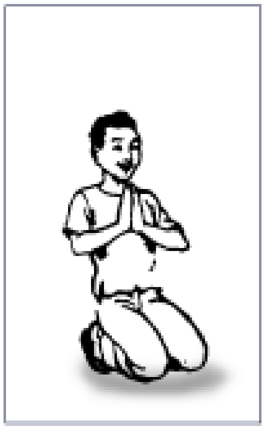

ၼင်ႈၶုပ်ႉၶဝ်ႈသေ ဢဝ်ၽႃႉမိုဝ်းၵုပ်ႉတၢင်းၼႃႈဢူၵ်းဝႆႉလၢတ်ႈတေႃႈ။

(သ) မၵ်ႇၸလႈထဝ်ႈႁူၶ်း

ၵူၼ်းႁဝ်းၼႆႉပေႃးယူႇၼႂ်းၶွပ်ႇဝူင်းၵူၼ်းလိုင်လွင်ႈၸလႇလၢဝ်းသူႇလွႆးႁၢၼ် ႁိူၼ်းၼိုင်ႈတၢင်းႁိူၼ်းၼိုင်ႈၼၼ်ႉတၵ်းဢမ်ႇၸဝ်ႈလႆႈႁင်းၽႂ်မၼ်း၊ မိူဝ်ႈၸလႇ လွႆးႁၼ် ႁႂ်ႈမီးလွင်ႈယႅၼ်ႇၸၼ်ႈတေႃႇႁၼ်ၼၼ်ႉ ပႅၼ်မိူင်ႈပိုင်ၵူၼ်းဢၼ်မိုၵ်ႉ လိုၵ်ႉဢၼ်ၼိုင်ႈ၊ ပႅၼ်လွင်ႈပိၼ်ႇပႆႇလွႆႈထႅမ်ႁၼ်ဢၼ်ၼိုင်ႈ၊ မၼ်းလၢင်ႈ ဢဝ်ၵူၼ်းမဝ်းမိုတ်ႈၵိုဝ်းယုမ်ႇယမ်လမ်လွႆးႁၼ်မေႃး၊ ပိၼ်ႇပႆႇၼပ်ႉထိုဝ်ႁၼ်မေႃး၊ ႁွပ်ႈၼႆႈၵူႈၵေႃႉတၵ်းတေလႆႈၶတ်းလွႆ ႁႂ်ႈမီးလွင်ႈယႅၼ်ႇၸၼ်ႈႁၼ် ႁဵဝ်ႇလူလၢႆႈ ႁၢၼ်ႁပ်းသိုပ်ႇတိတ်းတေႃႇဝူင်ႈႁၢင်မၢၵ်ႇတင်းလဝ်ႈႁူၼ်းယူႇယဝ်ႉ။

တွၼ်းမၵ်ႇ

ၶေႃႈပွင်ႇလွႆ

ၵူၼ်းၵူႈၵေႃႉမီးသုၼ်ႇလႆႈၽိုင်ႇပိင်းႁၼ်ၸလႈမီးႁူၼ်းလႆႈၵူႈၵေႃႉ ၼွႆးႁူၼ်း ၼိုင်ႈလင်ၵေႃႈ ၵူၼ်းႁူၼ်းၵူႈၵေႃႉၼပ်ႉပႅၼ်လဝ်ႈႁူၼ်းယဝ်ႉ၊ ၼင်ႇႁူဝ်တေ ဢမ်ႇတုမ်ႉတိူဝ်ႉၵိတ်ႇၸၢင်လွင်ႈသုၼ်ႇတူဝ်ၸလႈႁၢၼ်ငၢၼ်းလဝ်ႈႁူၼ်းၼၼ်ႉ တၵ်းတေလႆႈသွႆႇလွႆဝ်ႉတႃႇသေႇ၊ လၢဝ်းမိူဝ်းၼိုင်ႈဢၼ်မီးၽိုင်ႈထုင်းၼိုင်ႈ မိဝ်းၸလႈၼင်ႇႁူဝ်တေဢမ်ႇတုမ်ႉတိူဝ်ႉၵိတ်ႇၸၢင်သေ ၶဝ်ႈလွႆၽိတ်းႁၼ်ၼၼ်ႉ ၵေႃးဝူၼ်ႉၼႆႈမိူၵ်ႉလိူၵ်ႉယူႇယဝ်ႉ။

လႆႈႁူဝ်တွၼ်းလႆႈသၢင်ႈ

1. လွင်ႈၵျႃႇပႆႇၸလႇလၢဝ်းသူႇလွႆးႁူၼ်းၵူၼ်းမိုတ်ႈ(တႆးၵေႃႉၼၢင်းလီ)

ထိမ်မိူဝ်ႈပႆႇၶဝ်ႈၼႂ်းဝၢင်းႁူၼ်းပိုၼ်းၼၼ်ႉ လူဝ်ႇႁူဝ်တွၼ်းႁႂ်ႈထဝ်ႈႁူၼ်း ႁူႉဝၢႈမၵ်ႇမေႃး၊ ပေႃးထဝ်ႈႁူၼ်းဢမ်ႇယူႇႁူၼ်းၼႆႈၵေႃးဢမ်ႇလီလႆႈ

ၶဝ်ႈဝၢင်းႁိူၼ်းပိူၼ်ႈ။ ပေႃးထၢင်ႇဝႃႈလဝ်ႈႁိူၼ်းမီးယူႇၵေႃႈ လီလႆႈၶဝ်ႈၵႂႃႇ ၽဵဝ်ၼႃႈႁိူၼ်းယူႇ၊ ၽႄၵ်းတူၵူၼ်ႇပိူၼ်ႈၼၼ်ႉပေႃးပိူၼ်ႈပိုတ်ႇဝႆႉၵေႃႈလီလိူင်ႉ ၼၼ်ႉ၊ ပေႃးတူဝ်ႁဝ်းလႆႈပိုတ်ႇဢဝ်ၵေႃႈ လူဝ်ႇၸိုၼ်းႁပ်းဝႆႉပၼ်၊ ပေႃးၽဵဝ် ၼႃႈၽႄၵ်းတူၸႂ်ႈဢမ်ႇပႆႇႁၼ်ၽိုၼ်ၼၼ်ႉတေလႆႈႁႂ်ႉႁႃလဝ်ႈႁိူၼ်း၊ မိူဝ်ႈလႂ် လဝ်ႈႁိူၼ်းႁပ်ႉၸဝ်ႈႁိူၼ်းယဝ်ႉၼႆထုၵ်ႇလီထွတ်ႇၶိူပ်းမူၵ်ႇႁူဝ်ၵိူဝ်းၼႆႉယဝ်ႉ၊ ၸဝ်ႈၼိုႈႁိူၼ်းသေၼင်ႈတီႈဢၼ်လဝ်ႈႁိူၼ်းၼႄပၼ် လဝ်ႈႁိူၼ်းလိုမ်းလၢတ်ႈ ၸႂ်ႈ ႁဝ်းသမ်ႉၼူဝ်ႈၼင်ႈၵေႃႈ ယွၼ်းဢၼ်ၸၢင်ႉသေထၢမ်တီႈၼင်ႈယဝ်ႉလင်ႇၼင်ႈ၊ ၼင်ႈၵေႃႈလီမီးဢိင်ႇသၵေႃႇလီလီ၊ မိူဝ်ႈလႂ်သေဢမ်ႇဝႃႈ ၸတႃႇဢဝ်ၼမ်ႉၵတ်း ၼမ်ႉမႆႈၵႂႃႇ၊ လိူဝ်သေလဝ်ႈႁိူၼ်းတမ်းပၼ်ၼၼ်ႉပေႃးဢမ်ႇလႆႈဢၼ်ၸၢင်ႉယႃႇပေ ယိပ်းပေၵမ်း။ လႆႈဢၼ်ၸၢင်ႉသေလႆႈယိပ်းလႆႈတူၺ်းယဝ်ႉၼၼ်ႉၵေႃႈၸိုၼ်းၸမ်း ဝၢင်းဝႆႉပၼ်မူၼ်ၼင်ႇလဝ်ႈႁိူၼ်းၵွတ်းဝႆႉ။ ၵိၼ်တၢင်းၵိၼ်လုတ်ႇလီၼ်းယႃႈ ၵေႃႈၼင်ႇႁိုဝ်တေဢမ်ႇႁၵ်ႉႁိူၼ်းပိူၼ်ႈၼၼ်ႉလူဝ်ႇၽႃင်ႉသတိၵွတ်းလွမ်း။ ပေႃးဢမ်ႇလႆႈဢၼ်ၸၢင်ႉယႃႇပေၶဝ်ႈၸိူင်းလုၵ်ႈၼွၼ်းၸႂ်ႈတၢင်ႇႁွင်ႈတၢင်ႇလုၵ်ႈ၊ ပေႃးယူႇႁိုင်ၼင်ႈႁိုင်ၸႂ်ႈၸိူင်ႈယိူတ်ႇၵူၼ်ႉပႆလိူၼ်ႈၸိူင်ႈသူၼ် ၸိူင်ႈၸႂ်ႇၼွၵ်ႈ ၸႂ်ႇပၢင်ႇလိူင်းၼႆႉတွင်ႈထၢမ်လဝ်ႈႁိူၼ်းသေလင်ႇၵႂႃႇ၊ ပေႃးၽဵဝ်ၸိူင်ႈသူၼ် ယႃႇပေၸူႈပိၼ်လွင်ႈယႃႉတဝ်သူၼ်ပိူၼ်ႈ၊ ပေႃးဢမ်ႇလႆႈဢၼ်ၸၢင်ႉ မွၵ်ႇမၢၵ်ႇ ႁၢၵ်ႈႁူဝ်မိူဝ်ႈလႂ်ၵေႃႈယႃႇပေပိတ်းဢဝ်၊ ယႃႇပေယိပ်ႇပႆႇၼိူဝ်သူၼ်မွၵ်ႇ သူၼ်ၽႄၵ်းပိူၼ်ႈ။

လူဝ်ႇမေႃလၢမ်းတူလူးလဝ်ႈႁိူၼ်းမီးယၢမ်းတူဝ်ႈတၼ်း၊ ပေႃးၶဝ်ဢမ်ႇလိူပ်ႈ တၼ်းၼႆႉမီးၵၢၼ်သင်ၵေႃႈလဵဝ်းလၢတ်ႈလဵဝ်းၵွတ်း။ ပေႃးဢမ်ႇမီးၵၢၼ်သင် ၵေႃႈလီသူင်ႇသင်ႇတူင်ႉတၵ်ႉသေမိူဝ်းၵမ်းလိူဝ်ယဝ်ႉ။ ႁူဝ်ႁုပ်ႈမၼ်းၸတႃႇၵွပ်ႈ ႁဝ်းသေယႃႇၸိုဝ်ႈလႆႈပိၼ်လွင်ႈၵိတ်ႇၸွင်ႈသူၼ်ႇတူဝ်ၸႂ်ႈၼႃႈၵၢၼ်ပိူၼ်ႈၼၼ်ႉ ယဝ်ႉ။ ပေႃးလဝ်ႈႁိူၼ်းသမ်ႉပိၼ်လၢဝ်းမိူဝ်းတၢင်ႇမိူဝ်းၸႂ်ႈသင်၊ ယုမ်ႇယမ် သႃႇသၼႃႇတၢင်ႇဢၼ်ၸႂ်ႈသင် ၼင်ႇႁိုဝ်တေဢမ်ႇပိၼ်လွင်ႈတုမ်ႉတိူဝ်ႉၽိူင်ႈ

ထုင်းသႃႇသၼႃႇပိူၼ်ႈၼၼ်ႉလီၾၢင်ႉသတိၸတႃႉၸတႃႉ။

ပေႃးႁဝ်းသမ်ႉလူဝ်ႇယူႇၵိၼ်ၼွၼ်းႁိုၼ်းပိူၼ်ႈၼၢဝ်ႈႁိူင်ၼႆႉ ၼင်ႇႁိုဝ်လဝ်ႈႁိုၼ်း ပေႃးတေၵမ်ႉၼၵ်းႁူဝ်ၼၵ်းမႃႇၼၵ်းၵွႆႈၵွပ်ႈႁဝ်းၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလီၵၢတ်းသၢင်ႈ ၵိုင်ႇႁိုဝ်ၵေႃး လူဝ်ႇတူၺ်းသေၵၢတ်းသၢင်ႈႁႃႉ။ ယႃႇပေၼပ်ႉပိၼ်ၶိၵ်ႈယူႇတႃႇ သေႇ၊ ႁူၺ်းၵႃႈၼင်ႇႁိုဝ်တေၵမ်ႉတူမ်ႉတိုဝ်ႉသုၼ်ႉတူဝ်ၸလႈၼႄးၵၢၼ်လဝ်ႈ ႁိုၼ်းၼၼ်ႉၸတႃႉတေလႆႈၾၢင်ႉသတိယူႇတႃႇသေႇ။

2. လွင်ႈၸလႇဝတ်ႉၸလႇႁၢင်း

ပေႃးပဵၼ်ႁၢင်းသႃႇသၼႃႇၵၼ်တူဝ်ၵဝ်ႇယူမ်ႇယမ်ၼႆ လီၵၢတ်းလွမ်း ၽိုင်ႈထုင်းတူဝ်ၵဝ်ႇႁႃႉလွမ်း။ ပေႃးပဵၼ်ဝတ်ႉႁၢင်းၵၼ်ၵမ်ႉၵွႆးသႃႇသၼႃႇ တူဝ်ၵဝ်ႇၼႆႉၵမ်ႉဝႆႉလွမ်းၵေႃးၵမ်ႉပဵၼ်သင်၊ တီႈလူဝ်ႇၼင်ႈလူဝ်ႇလုၵ်ႉလိုဝ်း ၼႆႉၸလႈသင်ထုၵ်ႇလီၵၢတ်းလွမ်းၽိုင်ႈထုင်းပိူၼ်ႈ၊ ႁွပ်ႈဝႃးႁဝ်းလႆႈၼဝ်ႈႁႃႉ ၼိူဝ်းၶွပ်ႇဝူင်းတီႈပိူၼ်ႈဝႆႉယႂ်ႇဝႆႉသုင်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။ ပေႃးၵမ်ႉမူႉၵေႃးလီထၢမ် ပိူၼ်ႈသေၵၢတ်းလွမ်း။

3. သူႇၵွႆးၵၼ်ႇတေႃးႁူၼ်းလူင်

ၼိူင်းႁိုၼ်းၼိုင်ႈလင် ပေႃးတေၵၼ်ႇတေႃးႁူၼ်းထဝ်ႈၼႆႉလုၵ်ႈလၢၼ်တင်းသဵင်ႈ ႁူမ်ႈၵၼ်ၵၼ်ႇတေႃးပွၵ်ႈလိဵဝ်ၵၼ်၊ ပေႃးၵမ်ႉမီးလွင်ႈတၢင်းၼိုၵ်ႉၼမ်ႇယွႆႇ လူင်ၼႆႉ တိုၼ်းၵမ်ႉလႆႈၵၼ်ႇတေႃးႁင်းၽွမ်ၼ်းၵၼ်ၼႆႉပဵၼ်လွင်ႈၸၼၢင် ၵွႆဝႃႈ ပီႈၼွင်ႉၵၼ်ၽွမ်ႉသဵင်ပဵင်းပၢၵ်ႇၵၼ်ၵၢဝ်ၵၼ်ဝႃႈပႃႈၵၼ်ပိၼ်၊ ၵမ်ႇ တႅၵ်ႇၵမ်ႇယၢႆႈၵၼ်၊ ၽူႈလႆႈႁပ်ႉလွင်ႈၵၼ်ႇတေႃးၼၼ်ႉတေလီၵွႆႈႁူမ်ႈလူမ်း လွမ်းႁူလ်းၵမ်ႇၵႃးၵမ်ႇလႆႈယၢပ်ႇႁိုဝ်ႉလၢႆပွၵ်ႈ။

လုၵ်ႈၼွင်ႉပွင်ႈပၢႆႈၵၼ်ႇတေႃးၵျႃႇၸူးဝႃးႁူၼ်းလူင်ၸလႈသင်ၼိုင်ႈဝၼ်းၼိုင်ႈ

ၵိူင်ႇၸွႆႈၵၼ်ႇတေႃးထဝ်ႈဝၢၼ်ႈထဝ်ႈၵိူင်ႇၵၢင်ႉၶၵႇၸုၼ်ၵိူင်ႇၸုၼ်မိူင်းလိူဝ်း ၼၼ်ႉၶလႈသင်လီလႆႈႁဵတ်းၵွမ်းလႆၢးၼၼ်ႉၼင်ႇၵဝ်ႇ။ ႁွပ်ႈမၼ်းပၢၼ်ၽိုင်ႈထုင်းလီ ႁဝ်းဢၼ်မီးမႃးလိူမ်ႁွၼ်ႉဢၼ်ၸိုင်ႈၶလႈဢမ်ႇလူဝ်ႇၸွင်ႈမၼ်းႁႃလႆၢႁႂ်ႈ၊ ပေႃး ႁဝ်းပၢၼ်မူႇပၢၼ်ႁွၼ်းလိူဝ် ၽူႈၵေႃႉပၢၼ်ၸွဝ်ပၢၼ်ၶၵႇၵေႃႈၸွမ်လူမ်းမူၼ်းၵွႆ ၵွမ်းယဝ်ႉ။

တွၼ်ႈထဵင်းၸွမ်

ၶေႃႈပွၼ်ႈၵွႆ

လိၵ်ႉယွႆႇၸုမ်ႇထဝ်ႈဢမ်ႇဝႃႈ ႁူၼ်းလူင်ႁူၼ်းဢွၼ်ႇသင်ႇၶႃႇၵျၢၼ်းဢမ်ႇ ဝႃႈၽူႈဢၼ်မီးဢိၼ်းဢၢၼ်းဢၼ်ၸွႆႈသူႇၸွႆႈၵွႆးသေႁွတ်းၽိဝ်မႃးၸွႆႈၸိူင်း ႁဝ်းၼၼ်ႉလႆႈၼပ်ႉဝႃႈပၢၼ်သိၵ်ႇယဝ်ႉ၊ ၼင်ႇၸိုဝ်ၵေႃႉပၢၼ်သိၵ်ႇပေႃးတေဢမ်ႇ ၼႄႈလိၵ်ႉၵွႆလိၵ်ႉၶလႈဢမ်ႇၶဝ်ႈၵွႆၽိတ်းၸိူဝ်လဝ်ႈၸိူင်းၼၼ်ႉ တေလႆႈမီး လွင်ႈယိၼ်ႇၸႂ်းသေႁပ်ႉတွၼ်ႈလီလီငၢမ်းငၢမ်း၊ ႁူၼ်းၸိူင်းႁူးၵေႃႉပၢၼ်လဝ်ႈ ၸိူင်းၶလႈလူဝ်ႇလႆႈလိပ်ႈႁဵၼ်းသွၼ်လၢတ်ႈၵၼ်ဝႆႉႁူးၵေႃႉယဝ်ႉ။

လႆႈႁဵတ်းလႆႈသၢင်ႈ

1. တီႈသိၵ်ႇၽူႈယွႆႇႁူၼ်းလူင်ၾႃႉၸူးဝႃးၶလႈ ႁူၼ်းထဝ်ႈႁူၼ်းၶၵႇၽူႈ ဢႃႇယူယွႆႇလိူဝ်ႁဝ်းလိူဝ်းၼၼ်ႉ ႁဝ်းတေလႆႈမီးလွင်ႈယိၼ်ႇၸႂ်းႁူလိုၼ်း ဢမ်ႇၵႃးတေလႆႈမီးပႃးလွင်ႈၼပ်ႉယမ်၊ ပေႃးတၼ်းၸွႉတၼ်းႁၼ်ယူႇ ၼၼ်တေလႆႈႁႂ်ႈႁပ်ႉၼေႃးဝၢင်းၸွၼ်း လွႆႈပႃးတိဝ်ႈပၼ်ၸူဝ်းသေဢွၼ်မႃး ၸွႆႈၸွၼ်းယဝ်ႉႁပ်ႉၼင်ႈတီႈႁဝ်းဝႆႉပၢၼ်တီႈသုင် မူၼ်ၼင်ႇၸွၼ်းၽွၵ်ႈ ၵေႃႈတၢင်းၸိူဝ်ႁိမ်းသိင်ႇၾြေႃး။ ၸွၼ်းၼင်ႈတင်ႇၵေႃႈတီႈတၢင်းၸိူဝ် ၶလႈဢမ်ႇၵိတ်ႇၸွင်ႈၵိူမ်ႈလမ်တၢင်းႁႂ်ႈပႆႇ။

2. ၽူႈပိူင်းၵၼ်ၶလႈၽူႈလိၵ်ႈသေႁဵဝ်းၼၼ်ႉ တေလႆႈဝႆႉၽိူင်ႇပိူင်းတူဝ်ၵဝ်ႇသေႁဵပ်ႉၼင်ႈတီႈသၢင်ႇထုၵ်ႇ။

3. ၼင်ႇႁိုဝ်ၶိူဝ်ႇတေဢမ်ႇမီးလွင်ႈ"ဢၢၼ်ၵႂ်"ၼၼ်ႉ လၢတ်ႈၵႂၢမ်းယိၼ်ႇၶႄႈဢူၼ်ႈဢွၼ်ႇၼျေႈတၢႁႃင်းၽွၢင်သၢင်ႇထုၵ်ႇသေ ဢမ်ႇၼမ်ႉမႆႈၵျေႈ ၼမ်ႉၵတ်းလူဝ်ႇယိုၼ်ႈတမ်းပၼ်။ တူဝ်ၵဝ်ႇၵျေႈၼင်ႈသေတွင်ႈထၢမ်လွင်ႈဢၢၼ်လႆႈႁွတ်ႈမျႈ၊ ပေႈပွင်ပိၼ်လႆႈလိုင်လိၼ်းယျႈ၊ ၵွၵ်းထူမ်ႇတၢင်းၵိၼ်တၢင်းယိမ်ႉ ၽိုၼ်လိၵ်ႈၽိုၼ်လႆၢးလူဝ်းၼႆႉၵျေႈထုၵ်ႇလီတမ်းယူႇ။

4. ပေႈမီးလွင်ႈတၢင်းသေၸိၵ်ႇလႆႈၼင်ႈႁိုင်ၵျေႈ လူဝ်ႇမေႈလၢတ်ႈလွင်ႈယိတ်ႇၵူၼ်ႉၶၼပၼ်တီႈၶလႇၼွၵ်ႈၶလႇပၢင်ႇ။ ၼႂ်းႁိူၼ်းၼွၵ်ႈႁိူၼ်း သူၼ်မွၵ်ႇသူၼ်ၽၵ်းလူဝ်းၼႆႉ ပေႈမီးတီႈၼႂ်ႈၶၼၸိၵ်ႇၼႆႇ တူဝ်ၵဝ်ႇဢွၼ်ၵျႇၵျေႈလီ၊ သူပ်းၽိတ်ႈမွၵ်ႇၶၼတၢင်းၵျေႈလီ မၼ်းပိၼ်ဢၼ်သၢင်ႇထုၵ်ႇယူႇ။

5. မူဝ်ႈၸိၵ်ႇၽူႈယွႆႇၵူၼ်းလူင်ၶဝ်တေပွၵ်ႈမိူင်းၼၼ်ႉ လူဝ်ႇလႆႈပႆႇသူင်ႇႁွတ်ႈထိုင်ၼျေႈဝၢင်းႁိူၼ်း။

6. သင်ဝျႈပိၼ်ၸိၵ်ႇတေမျႈၵိၼ်ၼွၼ်းတီႈႁိူၼ်းလိူင် ဝႆႉႁပ်ႉတွၼ်ႈတမ်းၼမ်ႉၵတ်းၼမ်ႉမႆႈလူဝ်ႈႁိုဝ်ႉယဝ်ႉ ယူႇလူဝ်ႈၼိုင်ႈၵျေႈ ထုၵ်ႇလီတမ်းဝၢင်းၸူဝ်းၸွင်သေႁၢင်ႈႁၢၼ်းပၼ်တီႈၼွၼ်း တီႈဢၢပ်ႇၼမ်ႉ၊ ၶလႇၼွၵ်ႈၶလႇပၢင်ႇ။ ၼင်ႇႁိုဝ်ၸိၵ်ႇတေဢမ်ႇၵိုင်ၵႂ်ဢမ်ႇယူႇယၢပ်ႇၼၼ်ႉ လူဝ်ႇဝူၼ်ႉၸွပ်ႈယူႇတျႇသေႇ။

(လူ) တေႃႇလၼ်ႉထၢၼ်ႈၼိူဝ်

ၶေႃႈပွၼ်ႈၵႂ်

လူဝ်ႇၶေႃႈသၢင်ႈႁူႉမီးလွင်ႈယုမ်ႇယမ်ၵၼ်သၢမ်ပိူင်။

1. လွင်ႈယုမ်ႇယမ်ၼပ်ႉထိုဝ်ႉ ၵူၼ်းလၼ်ႉထၢၼ်ႈၼိူဝ်။
2. လွင်ႈယုမ်ႇယမ်ၼပ်ႉထိုဝ်ႉ ၵူလိုးၶေႃႉၵူလိုးၸသူႈႁၼ်။
3. လွင်ႈယုမ်ႇယမ်ၼပ်ႉထိုဝ်ႉ ၵူၼ်းလၼ်ႉထၢၼ်ႈတႂ်ႈ။

လၢႆးႁဵတ်းလၢႆးသၢင်ႈ

မိူဝ်ႈႁဵၼ်းၵႃႈလႆႈလွင်ႈၵူၼ်းလၼ်ႉထၢၼ်ႈၼိူဝ်ၼၼ်ႉ လူဝ်ႇၶေႃႈၼမ်းလွင်ႈၼပ်ႉထိုဝ်ႉ

1. မိူဝ်ႈၵူၼ်းလၼ်ႉထၢၼ်ႈၼိူဝ်လတ်းၽၢၼ်ႇမႃးႁိမ်းႁွမ်းႁဝ်းသေ မၼ်းမိူဝ်ႈႁဝ်းၼင်ႈယူႇၼၼ်ႉႁူႉလုၵ်ႉလုၵ်ႈ။

2. ပေႃးလၼ်ႉထၢၼ်ႈၼိူဝ်ၶဝ်ႈမႃးၼႂ်းႁွင်ႈၼႂ်းႁိူၼ်းယဝ်ႉ လူဝ်ႇလုၵ်ႉလုၵ်ႈ ပေႃးမၼ်းယင်းပႆႇၼင်ႈတူဝ်ၵဝ်ႇၵမ်ႇလႆႈၼင်ႈ၊ ပေႃးလၼ်ႉၼိူဝ် ၼင်ႈယဝ်ႉလင်ႇၵွႆႈၼင်ႈလွမ်း။

3. ပေႃးၵမ်ႇလိုဝ်ႈၵူၼ်းသိုၵ်းသေလုၵ်ႈႁပ်ႉၵူၼ်းလူင်ၼၼ်ႉ ၵဝ်ၽေႃႇ မိူဝ်းသွင်ၶွၼ်ၵူပ်ႉၶႅပ်ႇဝႆႉတၢင်းၼႄႈၶႃ။

4. မိူဝ်ႈလၢတ်ႈတေႃႇၵၼ်ႉထၢၼ်ႈၸိူဝ် တေဢမ်ႇလႆႈၵွတ်ႇၶႆႇတဝ်ႉၶႅင်ႈ၊ မိူဝ်ႈတဝ်ႉၶၢင်ႈ၊ မိူဝ်ႈၵူၵ်းထွင်ႈ၊ ၵုၵ်းၶွႆႈတိၼ် ၵုၵ်းၶၢမ်ႉ၊ ၵုၵ်းၶိင်သဝ် ၶိင်ၽေႃ၊ ၵုၵ်းတဝ်ႉၸူင်ႇ၊ ယႃႇလိၼ်ႈမိူဝ်ႈႁၵ်းမိူဝ်ႈ ထူမ်ႇၸမ်ႉလၢႆးထင်ႇၸီႈမုၵ်ႇၶႂ်ႇၸႂ်ႇၸေႈ။

5. ပေႃးၵူၼ်းၵၼ်ႉထၢၼ်ႈၸိူဝ် ပႂ်ႇယိုၼ်ႈမိူဝ်ႈမႃးသိုပ်ႇမိုတ်ႈၶွၼ်တၢင်း ၸၼ်ႉတေဢမ်ႇလႆႈယိုၼ်ႈမိူဝ်ႈၵႂႃႇၶွၼ်တၢင်း။

6. ပေႃးထူပ်းလႃးၵၼ်ႉထၢၼ်ႈၸိူဝ်လူဝ်ႇလႆႈယုၵ်ႉမိူဝ်ႈဝႆႈသေ တူင်ႉ တၵ်ႉၶွၼ်တၢင်းဝႃႈ "မႂ်ႇသုင်ၶႃႈ"။

7. ပေႃးထူပ်းၵူၼ်းၵၼ်ႉထၢၼ်ႈၸိူဝ်တီႈၵိတ်ႇတီႈၶဵပ်ႈၸၼ်ႉ လူဝ်ႇငိူင်ႉ ၶဝ်ႈပၼ်တၢင်း။

8. ယႃႇပေႁၢပ်ႈလိၼ်းယႃႈၶမ်ႇၸၼ် တၢင်းၵိၼ်တီမ်ႇသူပ်းသေတူင်ႉ တၵ်ႉလၢတ်ႈတေႃႇၵၼ်ႉထၢၼ်ႈၸိူဝ်။

9. မိူဝ်ႈလၢတ်ႈတေႃႇၵၼ်ႉထၢၼ်ၸိူဝ်ၸၼ်ႉတေႃႇၸေႈသိုဝ်ႈသိုဝ်ႈ၊ ယႃႇ ဝႃႇသႂ်ႉဝႂ်ႇၸႃႈ။

10. ပေႃးမီးတၢင်းယၢမ်ႈလၢတ်ႈႁၢမ်းပႃးမိူဝ်ႈၸၼ်ႉ လူဝ်ႇၽွင်ႉသတိ ယႃႇႁႂ်ႈၽၢတ်ႈလမ်ၸေႈလမ်တႃၵၼ်ႉထၢၼ်ႈၸိူဝ်။

11. မိူဝ်ႈလၢတ်ႈတေႃႇၵၼ်ႉထၢၼ်ႈၸိူဝ်ၸၼ်ႉယႃႇၸင်ႈၶႃၵႂၢႆႇၵႂၼ်း။

12. ၵမ်ႉထုၵ်ႉလီၵွမ်ႉလၢတ်ႈတတ်းၸႄႈလၼ်ႉထၢၼ်ႈၼိူဝ်။

13. မိူဝ်ႈလၢတ်ႈတေႃႇလၼ်ႉထၢၼ်ႈၼိူဝ်ၼၼ်ႉ ယႃႇပေဢၢဝ်ၵႂၢမ်းပေႉပၼ်ႈ သေလၢတ်ႈ။

14. လွင်ႈလၢတ်ႈၵျွမ်းၼၼ်ႉ ယႃႇၵွႆႈပဵၼ်လွင်ႈၶၢမ်ႈၸႄႈၶၢမ်းတႃႇလၼ်ႉ ထၢၼ်ႈၼိူဝ်ၵွမ်း။

လႆၢးဝႆႉတူင်ႉတၵ်ႉမႆႈသူင်

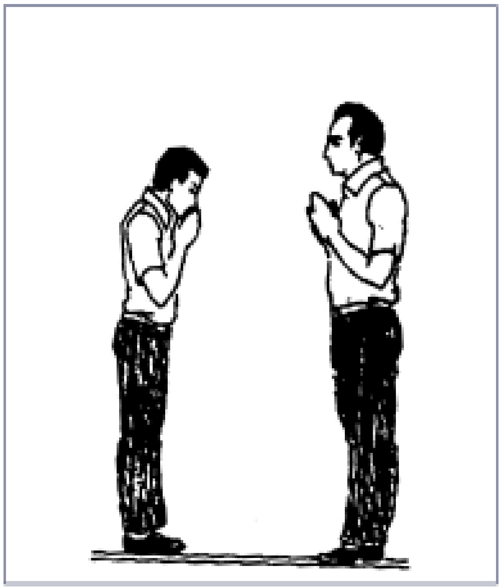

မိူဝ်ႈလၼ်ႉထၢၼ်ႈတႅႃႈႁူပ်ႉလၼ်ႉထၢၼ်ႈၼိူဝ်ၼၼ်ႉတေလႆႈယုၵ်ႉမိုဝ်းဝႆႉသေ တူင်ႉတၵ်ႉဝႃႈ "မႆႈသူင်ၶႃႈ" (လႆၢးဝႆႈ)ၵွမ်းၸေႃႇမိုဝ်းၵွႆႈႁူဝ်ၸမ်ႈမိုဝ်းတိူဝ်ႉၵၢင်း

ႁူမ်ႈႁူဝ်လူင်းၵိတ်းၸိုင်ႈ။
လၼ်ႉထၢၼ်ႈၸိူဝ်သမ်ႉတေလံႈႁပ်ႉဝႆႈၶိုၼ်းသေတူင်ႉတၵ်ႉဝႆႈ“မႂ်ႇသုင်”(လႆၢးဝႆႈ)ၵွမ်းၽေႃႇမိုဝ်းၶွႆႈႁူဝ်ၸမ်ႈမိုဝ်းမီးသိုဝ်ႈၸေႈၵူၵ်း။

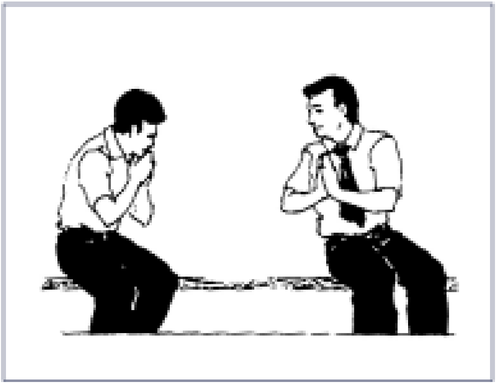

ပေႃးလၼ်ႉထၢၼ်ႈတွႆႈၸလႈလၼ်ႉထၢၼ်ႈၸိူဝ်ႁုပ်ႉၵၼ် လၼ်ႉထၢၼ်ႈၸိူဝ်တိုၵ်ႉၸင်ႈယူႇၸိူဝ်ႁၢၼ်ႉလိုင် လၼ်ႉထၢၼ်ႈတွႆႈတေလံႈၸင်ႈၵွမ်းၶၢႆသေလင်ႇၵွႆႈယုၵ်ႉမိုဝ်းဝႆႈတူင်ႉတၵ်ႉဝႆႈ“မႂ်ႇသုင်ၶႃႈ”(လႆၢးဝႆႈမိူၼ်ၵၼ်တင်းလုၵ်းဝႆႈ)။

လၼ်ႉထၢၼ်ႈၸိူဝ်ၵေႃႈတေလံႈႁပ်ႉဝႆႈသေတူင်ႉတၵ်ႉဝႆႈ“မႂ်ႇသုင်”(လႆၢးဝႆႈမိူၼ်ၵၼ်တင်းလုၵ်းဝႆႈ)။

လူဝ်ႇၵေႃႉၵုမ်းႁပ်ႉၵုမ်းသူင်ၶၢၼ်ႉထၢၼ်ႈၸိူဝ်ႉ

1. ပေႃးၵၼ်ႉထၢၼ်ႈၸိူဝ်းမႃးၵူႈတီႈႁဝ်းၼႆ လူဝ်ႇဝႆႉၼေႈတႃႇၸူမ်ၵူမ်း သေႁႃႉတူင်ႉတၵ်ႉႁပ်ႉတွၼ်ႈ ပေႃးပႃးၸူဝ်းမႃးယွၼ်းႁပ်ႉလွႆးပႃးပၼ်။
2. လူဝ်ႇၸမ်ပၼ်တီႈၼင်ႈၶၢမ်သၢင်ႇထုၵ်ႇ။
3. ပေႃးၽူၼ်တူၵ်းလီပႃးလွင်ႈႁူႉႁပ်ႉၶဝ်။
4. မိူဝ်ႈႁပ်ႉၵၼ်ႉထၢၼ်ႈၸိူဝ်သေတမ်းဝၢင်းပၼ်တီႈယူႇယဝ်ႉ လူဝ်ႇ ၼင်ႈၵိတ်းၵေႃႉ။
5. ပေႃးပဵၼ်ႈလႆႈၼမ်ႉယိူဝ်ႉၼမ်ႉၼိင်ႈၸလႈသင်၊ လဵၼ်းယႃႈၸလႈသင် တူလုၵ်းငဝ်းလႆၢးသၢင်ႇထုၵ်ႇသေတမ်းဝၢင်းပၼ်။
6. မိူဝ်ႈၵၼ်ႉထၢၼ်ႈၸိူဝ်မီးဝႆႉတီႈႁဝ်းၼၼ်ႉ ပေႃးတေလၢတ်ႈတေႃႇ ႁူၼ်းၶွၼ်ႇႁဝ်း ၶမ်ႇၼၼ်ႁူၼ်းၼုင်ႈၸိူၼ်းႁဝ်းၼၼ်ႉၽႃင်ႉသတိ ၼေႈႁၢမ်းၸလႈသိင်လၢတ်ႈ၊ ႁူဝ်ၸိူၵ်ႇထၢင်ႇပဵၼ်ႁၢမ်းၶိတ်းပႆႇတမ် တိင်း။ ပေႃးၵမ်ပဵၼ်လူဝ်ႇလႆႈၽေႃတ်ႈႁူႉၽႆႇၼေႈၵၼ်ႉထၢၼ်ႈၸိူဝ် မိူဝ်ႈၵၼ်ႉထၢၼ်ႈၸိူဝ်လုၵ်းယူႇ ႁဝ်းတေလႆႈႁွမ်းတူဝ်လၢတ်ႈဝႃႈ "ၵၼ်ႇတေႃးၶႃႈ" ၼႆသေၵင်ႇလတ်းၽေႃတ်ႈႁူႉ။ မိူဝ်ႈၵၼ်ႉထၢၼ်ႈ ၸိူဝ်ၼင်ႈယူႇၸိူဝ်ႁၢၼ်ႉ ႁဝ်းတေလႆႈၵွႆႉၸူဝ်ၶဝ်ႇပႆၶမ်ႇၼၼ်ႁွမ်း ႁူႉသေလၢတ်ႈဝႃႈ "ၵၼ်ႇတေႃးၶႃႈ" ၼႆၼင်ႇၵဝ်ႇ။
7. တူလုၵ်းငဝ်းလႆၢးၵၼ်ႉထၢၼ်ႈၸိူဝ်သေ ပေႃးတေၶိုၼ်ႈလၢတ်ႈလွင်ႈၵၢၼ် လိူင်လူဝ်ႇလၢတ်ႈပၼ်ၶမ်ႇၼၼ်ၸမ်ၽႃင်ႉႁၢင်ႈ ၸႂ်ႈႁူၼ်းၶၼ်ၶမ်ႇ ၵပ်းၵႆႇၵိဝ်ႇၶွင်ႈၼၼ်ႉငိူင်ႉၸဝ်ႈၶွၵ်ႇႁူႉပၼ်။
8. ပေႃးပဵၼ်တီႈၸိူၼ်းႁဝ်း လီၸွင်ႉႁူၼ်းၸိူၼ်းမႃးတူင်ႉတၵ်ႉၵၼ်ႉထၢၼ်ႈ ၸိူဝ်လွမ်း။ ပေႃးၶမ်ႇယၢမ်ႈမႃးသေပွၵ်ႈလူဝ်ႇသိူပ်ႇမိတ်ႈပၼ်ၵၼ်ၸႂ်ႈ ၸူႉၵၵ်း။

9. ပေႃးလၢၼ်ႉထၢၼ်ႈၼိူဝ်တေပွၵ်ႈဝႆႉၼိုၼ်း လီပိုတ်ႇၽၵ်းတူဢၢဝ်လွင်ႈ ဢၢဝ်မူၵ်ႇၶူဝ်သူင်ႇပၼ်သေ လွမ်းသူင်ႇၽဵဝ်ၽၵ်းတူၵူၼ်ႉယဝ်ႉမီးၼေႈ ယုမ်ႉယႃႈလၢတ်ႈၵႂၢမ်းသူင်ႇသင်ႇလွမ်း။

မိူဝ်ႈလၢၼ်ႉထၢၼ်ႈၼိူဝ်လၢတ်ႈၵႂၢမ်း

1. လူဝ်ႇဝႆႉၵဵဝ်ၼိမ်ၼိမ်သေ တုင်းထွမ်ႇဢၢဝ်တႅတ်ႈတႅတ်ႈၸႅတ်ႈၸႅတ်ႈ။
2. ယႃႇပေလိမ်ၼသႇၼေႃးၵႂၢမ်းၼွင်းၼၵႈၵၢင် ယႃႇပေဢုပ်ႇၵၼ်မေႃးၼမ်း။
3. မိူဝ်ႈမီးလွင်ႈဢမ်ႇပွင်ႇၵဵဝ်ၼလႈ မီးတၢင်းၶၼ်ထိုင်တူဝ်ၵဝ်ႇၼၼ်ႉ ပိူဝ်ႉၶႂ်ႈၵႂၢမ်းလၢတ်ႈလၢၼ်ႉထၢၼ်ႈၼိူဝ်ၵိုတ်းယဝ်ႉ လၢင်ႇလၢတ်ႈထၢမ်။
4. လူဝ်ႇလႆႈမီးၽွင်ႈၶၢင်းတူဝ်ၸိင်း ပႃးၵဵဝ်ပႃးၼေႃးသေတုင်းထွမ်ႇ၊ ၶႂ်ႈ ပိၼ်ၵူၼ်းထွမ်ႇလီ၊ ယႃႇပေၶႃဝ်လူၼ်ႉလိူဝ်၊ ယႃႇပေယႅတ်ႇၼၢၼ်ႉ။
5. သိၵ်ႈလၢတ်ႈၼၵ်းမဝ်ၶႅင်းလွႆႈၶႂ်ႈသၢင်ႇထုၵ်ႇ။
6. လုၵ်ႉၼင်ႈၶႂ်ႈမီးတၢင်းၵႆႉလမ်သၢင်ႇထုၵ်ႇ။
7. မိူဝ်ႈလၢၼ်ႉထၢၼ်ႈၼိူဝ်လၢတ်ႈၵႂၢမ်းၼွင်းပၢင်ၵုမ် ပၢင်ၵိၼ်လီင်ႉၼလႈ ပၢင်ၸွၼ်ႈတုမ်ၼၼ်ႉ ဢမ်ႇလီလုတ်ႇလႅၼ်းယႃႈၵိၼ်ၼမ်ႉၼႅင်ႈၼလႈ ၵိၼ်တၢင်းၵိၼ်သေထွမ်ႇ။

မိူဝ်ႈလၢၼ်ႉထၢၼ်ႈၼိူဝ်ၵိၼ်သၢင်ႇၼလႈသၢင်ႇသွၼ်

1. လူဝ်ႇထွမ်ႇၶႂ်ႈပွင်ႇၵဵဝ်ၼေႃးလိသၢင်ႇၼလႈ ၼေႃးသွၼ်သၢင်ႇၼဝ်လဝ်ႈတႅၵ်ႇ တႅၵ်ႇလႅင်းလႅင်း။ ပေႃးဢမ်ႇပွင်ႇၵဵဝ်လူဝ်ႇထၢမ်ၼိုၼ်း၊ ဢမ်ႇလီၶႅတ်း ၵႅင်ႈၶူႉ၊ ဢမ်ႇလီလႆႈမီးလွင်ႈဢမ်ႇၶတ်းထၢမ်။

2. ၼင်ႇရိူဝ်ႇၵၢၼ်တေယဝ်ႉတူဝ်ႈၵျႃႇလႆႈလီလီၼၼ်ႉ လူဝ်ႇၸႂ်ႉၶိူင်းလၢၼ်ႇ ၶိူင်းတူဝ်ႇ ၶိူင်းၸႂ်ႉၸွႆႈထိုင်တီႈ။

3. ပေႃးပိၼ်ၵၢၼ်လပ်ႉလူဝ်ႇၵမ်ႇသူပ်းၵမ်ႇပၢၵ်ႇၵမ်လပ်ႉ။

4. လူဝ်ႇမီးသတ်ႉၵျႃႇၼိူဝ်ၵၢၼ်သေၸွႆႈတူၺ်းၽွၼ်းလီၶလႆႈငဝ်းလၢႆး ၼႄႈၵၢၼ် ယဝ်ႉၸိတ်းၸွမ်း၊ ၵမ်ႇလႆႈၸိတ်းၸွမ်းၸႂ်တူဝ်ၵဝ်ႇၶလႆႈ တႃႇၽွၼ်းလီသုၼ်ႇတူဝ်။

5. ပေႃးလႆႈၶႂၢင်ႉၶလႆႈထၢင်ႇဝႃႈၵၢၼ်ၵၼ်ၸိုင်ႇမႃးၼၼ်ႉ တေၵမ်ႇ ပေႉလႆႈၸိူင်၊ လူဝ်ႇသပ်းလႅင်းတၢင်ႇၶၼၵၼ်ႉထၢၼ်ႈၼိူဝ်ၸမ်ပိူင်း၊ ႁွပ်ႈႁဝ်းသေယႃႇၸွႆႈၼႄႈၵၢၼ်လႆႈတူၵ်းလိူၼ်းလူႉသုမ်းၵျႃႇ၊ ပေႃးၵမ်ႇ မီးၵၶႂၢင်ႉၶတႉ လူဝ်ႇၸိတ်းၸွမ်းၶႄႈၸိုင်ႇၽိၼ်ႈၽိၼ်ႈ။

6. သင်ဝႃႈၵၼ်ႉထၢၼ်ႈၼိူဝ် ယွၼ်းၶႄႈႁၼ်ထိုင်ၼိူဝ်ၶႄႈၸိုင်ႇ ၶလႆႈၶႄႈသွၼ်သင်ႇၼၼ်ႉ ႁဝ်းသမ်ႉမီးတၢင်းႁၼ်ထိုင်ၸိူင် လူဝ်ႇ မီးၽႅၢင်ႁၢင်ႈ ၼႄႈတၢင်ယိၼ်ႇၶငႈသေ သပ်းလႅင်းလၢတ်ႈၶၼၵၼ်ႉ ထၢၼ်ႈၼိူဝ်၊ လူဝ်ႇမေႃပၼ်သရေႇၼႄႈတၢင်ၵၼ်ႉထၢၼ်ႈၼိူဝ်၊ တေ ၵမ်ႇလႆႈၸိတ်းၶၼၽႅၢင်ႁၢင်ႈၶတ်းၶႂၢင်ၶျႃႇၶၵႇ။

7. ဝႆႉတုင်းႁပ်ႉၶႄႈၸိုင်ႇ–ၶႄႈသွၼ်သင်ႇယဝ်ႉ တေၵမ်ႇလႆႈၶၼး တွႆႈၶၼးၼိူဝ်။

8. ပေႃးၸိတ်းၽိတ်းယဝ်ႉသေမီးတိုဝ်ႉတၢင်းမူၼ်ႉၶမးၸိူင် လူဝ်ႇႁတ်း ႁတ်းႁၢၼ်ႁၢၼ်ယွမ်းႁပ်ႉမူၼ်ႉၶမး၊ ပေႃးၵမ်ႇမီးသုၼ်ႇလႆႈတိုဝ်ႉ တၢင်းၼင်ႇၼၼ်ၵေႃႈႁတ်းႁတ်းႁၢၼ်ႁၢၼ်ႁပ်ႉတုင်းၵဝ်တၢင်း ၽိတ်းတူဝ်ၵဝ်ႇ။

မိူဝ်ႈႁူၺ်ႈတၢင်းလွမ်းလၢႆးထၢၼ်ႈၼိူဝ်

1. လူဝ်ႇမေႃလူမ်းလႄႈၸွတ်းသၢင်ႈဝေႇယႃႇဝိတ်ႉလ ပၼ်လၢႆးထၢၼ်ႈၼိူဝ် လွမ်းဢေႇတီႈလႆႈတီႈဢၼ်ႈ၊ ၵၢၼ်လူမ်းလႄႈၵူၼ်းၶႃႈယူယႆႇ ၵူၼ်း သီၼ်းႁွၼ်ႇဢၼ်ႉ ပဵၼ်ၽွၼ်ႈထုင်းယဵၼ်ႇၸၼ်ႈၵူၼ်းမိူင်းတႃႇလဵမ်ပၢၼ် ႁွၼ်ႇမႃး၊ ၵမ်ႇလွင်ႈပဵၼ်ၵၢၼ်ၶွင်ႈလႆႈဢႄႈတၢင်းလႄႈပဵၼ်ၵၢၼ်တူၵ်း တဵမ်ႇ၊ ပဵၼ်ငဝ်ႈပိုၼ်ႉယဵၼ်ႇၸၼ်ႈၵၢၼ်ၸဢလွင်ႈဢပ်ႉထိုဝ်ႈႁၵ်ႉပိင်း လၢႆးထၢၼ်ႈၼိူဝ်ႁဝ်းယဝ်ႉ။
2. ပေႃးဝႃႈလူဝ်ႇလၢမ်ႇပူလ်ႈတၢင်းလီ မိူၼ်ဢၼ်ႇမီးလွင်ႈၵိၼ်လွင်ႈယဵမ်ႉ ဢၼ်ႉထုၵ်ႇလီပၼ်ပုၼ်ႈလီလၢႆးထၢၼ်ႈၼိူဝ်ၵွၼ်တၢင်း၊ ပေႃးဝႃႈ လူဝ်ႇၶၢမ်ႇတၢင်းယၢပ်ႇၽိုတ်ႇမိူၼ်ဢၼ်ႇ လွင်ႈမႄႈႁၢပ်ႇတိင်ႇႁၢမ်ၵၢၼ် ဢၵ်းဢၼ်ႉ တူဝ်ၵဝ်ႇလူဝ်ႇၸွမ်ၸွတ်းၵွၼ်တၢင်းလၢႆးထၢၼ်ႈၼိူဝ်။

တီႈတႅၵ်ႈမၼ်း

1. ပိုတ်ႇၽၵ်းတူဝ်ၼ်း ၽၵ်းတူၵူၼ်ႉ၊ ၽၵ်းတူၶူၼ်း ၽၵ်းတူၵႃးလိူဝ်း ဢၼ်ႉ။
2. ပေႃးမီးတင်ႇႁူလ်ႇလဵဝ်မႃႉတူဝ်လဵဝ် ၸႂ်ႈလၢႆးထၢၼ်ႈၼိူဝ်လႆႈၼင်ႈလႆႈ ၶီႇ။
3. ပေႃးပဵၼ်ၶွၼ်ႈထူၼ်ႇလီႁၢၼ်မ်ႉႁၢၽိူၼ်း ၸွတ်းတီႈလိုဝ်ႈတီႈသဝ်းပၼ် လွမ်းတၢင်း။

မိူဝ်ႈၵိၼ်ၶဝ်ႈႁူမ်ႈမူႇတၢင်းလၢႆးထၢၼ်ႈၼိူဝ်

1. လီၸွမ်းၵူႈလၢႆးထၢၼ်ႈၼိူဝ်ၸႂ်ႈၵိၼ်ၵွၼ်တၢင်း၊ ပေႃးၵိၼ်ၶဝ်ႈမူႇ လဵဝ်လိူင်ပၼ်လၢႆးထၢၼ်ႈၼိူဝ်ဢၼ်ႈတီႈသၢင်ႇထုၵ်ႇ။

2. ပေႃးလၼ်ႉထၢၼ်ႈၸိူဝ်ၸင်ႈယဝ်ႉ လင်ႇႁွႆႈၸင်ႈ။
3. ႁႂ်ႈလၼ်ႉထၢၼ်ႈၸိူဝ်ၶတႃႇၵိၼ်ၵွၼ်တၢင်း ပေႃးပိၼ်လႆႈၶလႈသၢင်ႇ ထုၵ်ႇလိူင်ၵၢဝ်ၽၵ်းလီၽၵ်းဝၢၼ်သွႆႇပၼ်၊ ၵမ်ႇၸၼ်ယိုၼ်ႈဝၢၼ်ႇ ၽၵ်းလီၽၵ်းဝၢၼ်ပၼ်။
4. လူဝ်ႇမေႃႇထိင်ႈၶဝ်ႈၽၵ်း၊ တမ်းၸမ်ႉၵိၼ်၊ ၸမ်ႉသုၵ်ႈမိုဝ်းလိူဝ်းၸႂ်ႉ။

မိူဝ်ႈလၼ်ႉထၢၼ်ႈၸိူဝ်မီးၵၢၼ်တိူင်ႇပၢင်ႇႁဝ်းၸၼ်ၼ်ႉ

1. လူဝ်ႇမီးၶေႇတၸေႇထုၵ်ႇမၢၼ်ႈသေပၼ်တၢင်းႁၼ်ထိုင်ႁဝ်း။
2. ၵမ်ႇလႆႈၶၸၽွႃင်ႁၢင်ႈလူမဝ် (ထၢင်ႇလီၵ်ႉ) လၼ်ႉထၢၼ်ႈၸိူဝ်။
3. ႁၢမ်းလၢတ်ႈယႃႇႁႂ်ႈမီးသိင်ၶႃႇၶႁႇ။
4. လူဝ်ႇဝႆႉလွင်ဝႃႈလၼ်ႉထၢၼ်ႈၸိူဝ်ယုမ်ႇယမ်ပၼ်သရေႇႁဝ်း လင်ႇမႃး တိူင်ႇပၢင်ႇႁဝ်း၊ လီၵၢဝ်ႁုင်ႇမုၼ်ၵၼ်ၸႂ်ႉ။
5. ပေႃးလၼ်ႉထၢၼ်ႈၸိူဝ် ၵမ်ႇယွမ်းႁပ်ႉႁၢတ်းလွမ်းတၢင်းႁၼ်ထိုင်ႁဝ်း ၵေႃႈၵမ်ႇလီလွင်လီၵ်ႉၽိတ်းလွင်သင်။
6. လူဝ်ႇႁူႉဝႃႈလၼ်ႉထၢၼ်ႈၸိူဝ်မီးတၢင်းႁၼ်ၵႂ်ႈလိူဝ်ႁဝ်းၶလႈ မီးၸေႃႈ ၵၢၼ်ပုၼ်ႈၽွၼ်းၸၵ်းၸေႃ။
7. တေၵမ်ႇလႆႈၶသႉသွမ်းလၼ်ႉထၢၼ်ႈၸိူဝ်ပႃႈလင်။

လိူဝ်ၵေႃလွင်ႈယိၼ်ႇၶၼ်ႈ မိူဝ်ႈထူပ်းတူဝ်လၼ်ႉထၢၼ်ႈၸိူဝ်ၸၼ်ၼ်ႉ ယင်းမီးထိင်ႈ

1. ပေႃးထူပ်းလႃးမေႃးၸၢင်းလၼ်ႉထၢၼ်ႈၸိူဝ် လူဝ်ႇဝႆႉလွင်မိူၼ်လၼ်ႉ ထၢၼ်ႈၸိူဝ်သေမီးယိၼ်ႇၶၸႂ်ႈႁၢတ်းၵေႃႉႁပ်ႉသိုပ်ႇ၊ ႁႂ်ႈမေႃတူင်ႉတၵ်ႉ လုၵ်ႈလၢင်းၶလႈ ႁူၼ်းၸွင်းႁူၼ်းလၼ်ႉထၢၼ်ႈၸိူဝ်၊ ပေႃးမီးယိၼ်ႇ

ၸင်ႈတေႃႇႁူၼ်းၼႂ်းႁိူၼ်းလၼ်ႉထၢၼ်ႈၼိူဝ်ၵေႃႈ မိူၼ်တင်းမီးယႅၼ်ႉ ၸင်ႈတေႃႇလၼ်ႉထၢၼ်ႈၼိူဝ်ၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

2. ပေႃးတူဝ်ၵဝ်ႇလႆႈႁဵတ်းၽူႈတၢင်တူဝ်လၼ်ႉထၢၼ်ႈၼိူဝ်သေ ဢွၵ်ႇၼေႈ ႁဵတ်းၵၢၼ်လိူင်တူဝ်လုၵ်းသေၵေႃႉလၼ်ႉထၢၼ်ႈၼိူဝ်ၸလႈ ၽွၼ်းလီၵၢၼ် ငၢၼ်းလၼ်ႉထၢၼ်ႈၼိူဝ်။ မီးယႅၼ်ႉၸင်ႈသၢင်ႇထုၵ်ႇလွမ်းငဝ်းလႆၢး၊ ယႃႇပေသုၺ်ႉလွၵ်ႈဝႃႈတူဝ်ၵဝ်ႇပႅၼ်လၼ်ႉထၢၼ်ႈၼိူဝ်ယဝ်ႉၼႆသေ ၸၼ်ၵူ ၽိုင်းၸႃႇၸၵ, ဢၼ်တေလၢင်ႈႁဵတ်းႁႂ်းၼေႈၵၢၼ်ၸလႈ ၵုင်ႇသေၵေႃႉ လၼ်ႉထၢၼ်ႈၼိူဝ်လူႉသုမ်းၵႂႃႇ။

3. ပေႃးလၼ်ႉထၢၼ်ႈၼိူဝ်ႁဵတ်းၵၢၼ်လူႉတၢၼ်း၊ ဝၼ်းႁိူတ်ႇဝၼ်းဢၢပ်ႇ လိူၼ်လုၵ်ႈဢွၼ်ႇပၢင်ၸႅၵ်ႇလီလိူဝ်းၼႆႉသေ လႆႈႁပ်ႉတၢင်းၽိတ်ႈမွၵ်ႇ လိူင်တေလႆႈမီးႁၢင်းလွင်ႈႁၢႆႇပၼ်သေၵေႃႉၼေႈတၢ၊ ပၼ်ၸွင်ၽၢၵ်ႇတွၼ်ႈ လွင်ႈလွမ်းၼင်ႈသၢင်ႇထုၵ်ႇ။

4. မိူဝ်ႈဢၼ်လၼ်ႉထၢၼ်ႈၼိူဝ်ဢမ်ႇယူႇလီၸလႈသင်၊ မီးပၢင်လေႃးၼႂ်း ႁိူၼ်းၸလႈသင်၊ ၽိတ်ႈမွၵ်ႇဢမ်ႇၽိတ်ႈမွၵ်ႇမႃးၵေႃႈပေႃးလႆႈႁူႉလႆႈ ငိၼ်းလိူင်ထုၵ်ႇလီႁႂ်ႈသူႇလွင်ႈထၢမ်ၶၢဝ်ႇၸလႈလွႆးထိူမ်ပၼ်။

(တ) တေႃႇၵူၼ်းၵေႃႉႁူမ်ႈၽၢၵ်ႇထၢၼ်ႈလိုဝ်ႁၼ်

လီမေႃပိၼ်ႇပႆၢတူင်ႉတွပ်ႇပၼ်သေၵေႃႉႁၼ်ယႃႇႁွႆးမီးၶေႃးႁၢမ်း လူမဝ်ႁၼ်ၸလႈလွႆႉႁၢမ်းၸိတ်ႈပႆၢတမ်တိူင်းႁၼ်

1. ပေႃးထူပ်းႁၼ်ၼႂ်းဝၼ်းမွႆႇ ဢွၼ်တၢင်းႁွႆးမီးၽႃင်ႁၢင်းၼေႈတၢယုမ်ႉ သိူဝ်းသေတူင်ႉတၵ်ႉ "မွႆႇသုင်" ႁၼ်။

2. တေလႆႈမီးၽႃင်ႁၢင်းယႅၼ်ႉၸင်ႈတေႃႇႁၼ်။

3. ပေႃးတႆးၵေႃႉတိုၵ်ႉႁဵတ်းၵၢၼ်ယူႇၼၼ်ႉ ဢမ်ႇလီလၢတ်ႈႁၢမ်းႁဵင်း

ႁဵတ်းသိင်ၵူၼ်းၵၢၼ်မေႃးၸမ်းယဝ်ႉယွၵ်ႈၼၼ်ႉ ၵၼ်တေပၼ်လွင်ႈ
တူဝ်ႉတိူဝ်ႉၸေႈၼၢၼ်ပိူၼ်ႈ။

4. ပေႃးၸင်ႇယူႇႁူမ်ႈလိူဝ်ၼၼ်၊ ႁဵတ်းၼၢၼ်ယူႇၽိူၼ်လိူဝ်တူဝ်ႉလိူဝ်ၼၼ်
ယႃႇပေတူင်ႉသၼ်ႇၸႃႉသၼ်ႇမိုဝ်းႁူဝ်ႈပိူၼ်ႈပေႃးယုင်ႈၵႂ်ၵွမ်းႁဝ်း။

5. ပေႃးတေလုတ်ႇလိူၼ်းယႃႈၸိူဝ်းႁွင်ႈၼၢၼ်ၸၼ်ႉလူဝ်ႇမေႃတူၺ်း ၶမ်ႇ
ၸၼ်ထၢမ်တူၺ်းတၢႆးၵေႃႉၽၢၵ်ႈၼၼ်ၸလႈ ႁူၼ်းယူႇႁိမ်းႁွမ်းႁွၼ်ႇ
"ပေႃးၶမ်ႇတူဝ်ႉတိူဝ်ႉၽႂ်ၸလႈတၢၼ်ႇလီလုတ်ႇလႆႈ ၸင်ႇႁႂ်ႈလုတ်ႇ"။

6. ပေႃးႁၼ်ၵူၺ်းၵေႃႉႁူမ်ႈၼၼ်ႁဵတ်းၽိတ်းလီတၵ်ႉၸမ်ႈမၼ်း။ ႁူၺ်း
ၼႄႈလွင်ႈတၵ်ႉၸမ်ႈၸၼ်ႉလူဝ်ႇတူၺ်းတီႈမၼ်းသေ ယႃႇႁူဝ်ႈလူႉသရေႇ
ၵူၺ်းၵေႃႉႁူမ်ႈၼၼ်ၸၼ်ႉလႆႈတၢင်းၶႃႈ။

7. ယႃႇပေၶဝ်လွင်ႈသုၼ်ႇတူဝ်ၵူၺ်းၵေႃႉႁူမ်ႈၼၢၼ် မႃးလၢတ်ႈၵပ်ႉ
ၼၼ်ႁဵတ်းႁူဝ်ႈပၼ်ၼၢၼ်ယႃႉသရေႇၼၼ်။

8. ယႃႇပေၶဝ်လွင်ႈသုၼ်ႇတူဝ်လဝ်ႈၼဝ်ႇ မႃးၵပ်ႉလၢတ်ႈၸၵူၺ်း
ၵေႃႉႁူမ်ႈၼၢၼ်တႃႇတေၸိုဝ်ႈႁူဝ်ႈလႆႈတၢင်းယုၵ်ႉယွင်ႈထၢင်ႇယိူင်ႇ။ မၢင်
ၽဝ်ႇပိူၼ်ႈတေထၢင်ႇဝႃႈၵပ်ႉလူင်ၸလႈ လႆႈတၢင်းထၢင်ႇလိူၵ်ႈႁူၺ်း။

9. ၵႂၢမ်းလၢတ်ႈၶၼ်ၶမ်ႇမီးၽွၼ်းလီတႃႇတူဝ်ၼဝ်ႇၸလႈသင်၊ တႃႇ
ၵူၺ်းၵေႃႉႁူမ်ႈၼၼ်ၸလႈသင်၊ တႃႇလိူဝ်ႉလၢတ်ႈဝၢၼ်ႈမိူင်းၸလႈ
သင်၊ ၶမ်ႇလီၵပ်ႉလၢတ်ႈ။

10. လူဝ်ႇမေလိပ်ႈႁဵၼ်းတၢင်းယၢမ်ႈၵူၺ်းၵေႃႉႁူမ်ႈၼၢၼ်သေ ၽႃင်ႉသတိ
တၢင်းႁဵတ်းၶၼ်လၢင်ႈတူဝ်ႉတိူဝ်ႉၸမ်ႉၵႂ်ၼၼ်၊ ပေႃးပၼ်ႁွပ်ႈတၢင်း
ယၢမ်ႈသုၼ်ႇတူဝ်ၸလႈမႃးတူဝ်ႉတိူဝ်ႉႁဝ်းလိုင် လူဝ်ႇမေၶဝ်ႈၵႂ်ၸလႈ
ဝၢင်းၸၢင်ႉပၼ်ၼၼ်။

11. လူဝ်ႇမေၵႂ်ႉတိုဝ်းၵႂၢမ်းယႄၼ်ႇၸင်ႈ ႁူဝ်ႈသၢင်ႇထုၵ်ႇၵွမ်းငဝ်းလၢႆးၸလႈ
တီႈလႂ်တီႈၸၼ်ႉ၊ မိူၼ်ၸင်ႇပိူၼ်ႈၵႂ်ႈႁဝ်းႁဵတ်းၼၢၼ်တၢင်းလီ၊ ပၼ်
ၸူဝ်းႁဝ်းလိူဝ်းၸႂ်ႉ လူဝ်ႇမေလၢတ်ႈ"ၵူမ်းယဝ်ႉ"ၶမ်ႇၸၼ် "ယိၼ်း

လီၼႃႈ" ၸလႆႈသင်၊ ပေႃးႁူႉယဝ်ႉလႃးတီႈပိူၼ်ႈၵမ်ႉၶၼ်ၵမ်ႉ, တင်းလွင်ႈသေႁူႉတူမ်ႉလႃးပိူၼ်ႈလွင်ႈလိူဝ်းၶႆႉလိူင်လူဝ်ႇမေႃလၢတ်ႈ "တွင်းပၢၼ်ႇၼႃႈ" ၵၼ်ႇတေႃးၼႃႈ" "ၼမ်းတေႃႈပွႆႇဝၢင်းပၼ်ၼႃႈ" ၸလႆႈသင်၊ ပေႃးပိူၼ်ႈတေပွၵ်ႈၶိူၼ်းၵေႃႈလၢတ်ႈဝႃႈ "မိူဝ်းလွႆးလွႆး" "မႃး ၸလႄႈထိင်ႈၼႃႈ" ၸလႆႈသင်။

12. ပေႃးႁွင်ႉၵၼ် လူဝ်ႇတူလိူဝ်းသိၼ်းပၢၼ်ၵႃႉယူၵၼ်ႉၵၢၼ်ၵၼ်သၢင်ႈ, ထုၵ်ႈသေ လွင်ႉႁၢမ်းၶမ်းၶႅၼ်ႈၵၼ်ဝႃႈ "ပီႈလူင်း၊ လဝ်ႈ၊ ၼုၼ်၊ ၶၢင်း၊ ၸၢႆး" လိူဝ်းၶႆႉသွႆႉပၼ်တၢင်းၶႅၼ်ႈလိူဝ်ႈၵေႃႉၵၼ်ႁဝ်းတေႁွင်ႉ ၶၼ်ႉႁိုဝ်ႈသၢင်ႈထုၵ်ႈမၼ်းလွမ်းထုင်းယၼ်ႉၸၢင်ႈ။

13. ပေႃးႁဝ်းပႃးသၵ်ႉႁူႉထူပ်းလႃးၵူၺ်းၵေႃႉႁူမ်ႈၵၢၼ်လိူင် လီၵပ်း သိုပ်ႉမိုတ်ႈၵိူဝ်းပၼ်ၵၼ်။

14. ၶိုၼ်းဝူင်းလၢတ်ႈႁၢမ်းၶၼ်ႉ လီလၢတ်ႈႁၢမ်းၽႄႉသႃႉၵၼ်ႁူႈၵေႃႉမေႃ ထွမ်ႉႁူႉ၊ ပေႃးၵမ်ႉၸၢင်ႈၸဝ်ႈၸလႆႈလူဝ်ႇလၢတ်ႈၽႄႉသႃႉတၢင်ႉမိူဝ်း ၶၼ်ႉ လူဝ်ႇယွၼ်းၵၸႃင်ႉၵေႃႉၵၼ်ၵမ်ႉမေႃထွမ်ႉၽႄႉသႃႉ ၵၼ် တေလၢတ်ႈၶၼ်ႉၵွၼ်တၢင်းသေ၊ ပေႃးၽွမ်ႉယဝ်ႉ လင်ႉၵွႆႈလီ လၢတ်ႈ။

15. ပေႃးယူႉၶိုၼ်းဝူင်းလၢတ်ႈႁၢမ်းလိူင် လူဝ်ႇၸၶၽွင်ႈႁၢင်ႈပႃးလွင်ပႃးမႄး သေထွမ်ႉလွမ်း၊ မိူၼ်ၶင်ႉပိူၼ်ႈၵူပ်ႉၵၼ် ႁဝ်းသမ်ႉၸၶၽွင်ႈႁၢင်ႈ ၵမ်ႉပႃးလွင်ၸလႆႈသင်၊ ဝႃႉလင်လူးပိူၼ်ႈၸလႆႈသင် ၶၼ်ႉယႃႉပေ ႁိုဝ်ႈပဵၼ်၊ ပေႃးၵမ်ႉၶိုဝ်ႈထွမ်ႉၵေႃႈထုၵ်ႈလႆႈႁႃလွင်ႈႁႃတၢင်းလီငၢမ်း သေလုၵ်ႉၵွၵ်ႉႁူယူႉ။

16. ၶိုၼ်းဝူင်းလၢတ်ႈႁၢမ်းၵူပ်ႉၵၼ်ၶႆႉ ယႃႉပေၶိုၼ်ႈလၢတ်ႈႁၢမ်းၵေႃႉလိဝ်၊ လီပၼ်တၢင်ႉၵေႃႉမီးယၢမ်းလၢတ်ႈႁၢမ်းၽွင်း၊ ပေႃးပိူၼ်ႈလၢတ်ႈႁၢမ်း ယႃႉပေၼတ်းပိူၼ်း၊ ယႃႉႁိမ်ပိူၼ်ႈလၢတ်ႈႁၢမ်းလူဝ်ႇၽႃင်ႉသတီသိင် လၢတ်ႈၸလႆႈတူဝ်ၶႅၼ်ႈ။

17. ပေႃးၵမ်ႈမီးဢွၼ်းလီတႃႇဢၼ်လိူင်ၵမ်ႈလီထိင်ၵၼ်၊ တၢင်းႁၼ်ထိုင်
ၵမ်ႈမိူၼ်ၵၼ်ၵေႃႈ လူဝ်ႇၽၢင်ႉသတိသႂ်ၽၢင်ႁၢင်ႈၶႄႈတႃႇသေႁႃ
လွၵ်းလၢႆးသပ်းလႅင်းၶၼ်ၵၼ်။ ယႃႇၶိုၼ်ႈမီးၸႂ်ပေႉပုၼ်ႈသေထိင်ၵၼ်။
ပေႃးပိူၼ်ႈသပ်းလႅင်းထုၵ်ႇမၼ်ႈလွင်ႈတၢင်းမၼ်းၼၼ်ႉ လူဝ်ႇမေႃတင်း
ႁပ်ႉ၊ လွင်ႈတင်းႁပ်ႉၼၼ်ႉၵေႃႈထုၵ်ႇလီပၼ်ၵေႃႉလၢတ်ႈမၼ်းၶႃႉ။

18. လွင်ႈပိူၼ်ႈတူဝ်ၶလႈ ၼမ်ႉၵတ်ႉတၢင်းၶိူဝ်ႇၵူၺ်းၵေႃႉၶူမ်ႈၵၢၼ်ႁဝ်း
ၼၼ်ႉလူဝ်ႇမေႃယုၵ်ႉယွင်ႈၵဝ်ၵႂၢင်ႇမုၼ်ၸွမ်းၶလႈ မေႃလၢတ်ႈၶၼ
ပိူၼ်ႈၸွမ်းတီႈၵၼ်သၢင်ႇထုၵ်ႇ၊ ၸႂ်ႈပေႃးမီးဢွၼ်းလီတႃႇတူဝ်ၵူၺ်း
ၵေႃႉၶူမ်ႈၵၢၼ်ငၢၼ်း။

19. လူဝ်ႇမီးၸႂ်ၽေႇၵၢင်ဝၢင်းၶိူင်ႈ၊ ပေႃးမီးတၢင်းၵိၼ်ၶလႈသင်၊ ၵၢၼ်လူဝ်ႇ
ႁဵတ်းၶလႈသင်တီႈၼင်ႈတီႈယူႇၶလႈသင်၊ လူဝ်ႇမေႃယိၼ်ႈၸႅင်ႇၽႅင်ႇ
ပၼ်းၵၼ်၊ ယႃႇၸႂ်ႈၵူၺ်းၵေႃႉၶူမ်ႈၵၢၼ်ႁဝ်းထၢင်ႇဝႃႈ ႁဝ်းၵိၼ်လိူၵ်း
ၵိၼ်လိူဝ် တူၺ်းႁၼ်တႃႇတူဝ်ၵဝ်ႇၵွၼ်တၢင်း၊ လီတူၺ်းထိုင်ၵူၺ်း
ၵေႃႉၶူမ်ႈၵၢၼ်ၵွၼ်တၢင်းလင်ႇထုၵ်ႇၶိူၼ်ႈ။

20. ပေႃးတေႁဵတ်းၵူးၶဝ်ႈႁႃၵူၺ်းၵေႃႉၶူမ်ႈၵၼ် တီႈယူႇသုၼ်ႇတူဝ်မၼ်း
ၼၼ်ႉလီတွႆႇၽၵ်းတူ၊ တိူၵ်းၸိူင်ႇ၊ ၶွင်ႉႁၢၸႂ်ႈမၼ်းၶႃႉတူဝ်ၵွၼ်တၢင်း၊
ပေႃးလႆႈၵၢမ်ႈလင်ႇၶဝ်ႈႁဵတ်းၶူပ်ႉထူပ်း။

21. လူဝ်ႇလိပ်ႈၸွမ်း ၶေႃႈတိုဝ်းၵမ်လၢဝ်းၸိုဝ်းၶွင်ၵူၺ်းၵေႃႉၶူမ်ႈႁဝ်း၊
မိူၼ်ၼင်ႇၵမ်ႈလႆႈတီၶူဝ်၊ ၵမ်ႈလႆႈၶၢမ်ႈတီၼ်ၶၢမ်ႈၶူဝ်လိူဝ်းၼႆႉသေ
ငိူင်ႉယႃႇၸႂ်ႈၶဝ်ႈၸႂ်ၽိတ်းၵၼ်။

22. ၵမ်ႈလႆႈတူမ်ႉတိူဝ်ႉလူလွၼ်ႈတၢင်းလၢတ်ႈတၢင်းႁဵတ်း တေႃႇလွင်ႈယုမ်ႇ
ယမ်ၼပ်ႉထိုဝ်ၵူၺ်းၵေႃႉၶူမ်ႈၵၢၼ်ႁဝ်း မိူၼ်ၼင်ႇၽေႇသႃႇၽိူင်ႈထုင်း
ၶိူင်ႇၽြေးလိူဝ်းၼႆႉ။

23. လွမ်းၼင်ႇၽိူင်ႈထုင်းယႅၼ်ႇၶၼ်ႈပိူၼ်ႈ တီႈလုၵ်ႈတီႈၼၼ်ႈမီးၼၼ်ႉ
လူဝ်ႇလၢတ်ႈၶၼပၼ်သတိၵူၺ်းၵေႃႉၶူမ်ႈၵၢၼ်ႁဝ်း ပေႃးလႆႈၶႃႉဝႆႉ

လူင်ႉၼႄႉ။

24. ၵမ်ႉလီၸသႉသွမ်းလွင်ႈယူပ်ႈယွမ်းတူဝ်ၶိင်းၼမ်ႉဢတ်ႉတၢင်းႁူႉ ၸွင်
ၵူလုၼ်းၵေႃႉႁူမ်ႈဢၼ်ၶဝ်း ၵၢၼ်ၵိူၵ်းမႄးမူဝ်ႈၵူတ်ႉ,ၵမ်ႉ,ၼၼ်ဝႆးၵူတ်ႉ,
မူၼ်ၼင်ႉ, သူပ်းဝိတ်း၊ တၢင်ႇၵႄ၊ ၶႄးၵူတ်ႉ၊ လၢတ်ႈၶႄႈၵၢမ်းဢၵ်း
ယၢၼ်ႉ,ၼိုၵ်းလိူဝ်းၼႆႉ။

25. ပေႃးၵူလုၼ်းၵေႃႉႁူမ်ႈဢၼ်ယႃးလွင်ႈၵမ်ႉ,သၢင်ႉ,ထုၵ်ႉ,သေ လႆႈပၼ်ၵူၺ်ႉ
ၼၼ်ႉ ၵမ်ႉ,လီၸူဝ်ႁၼ်ႉလူဝ်ႉ,ၼၢတ်ႈၽႃတၢင်းလွႆးထိမ်ပၼ် မူၼ်ၼင်ႉ,
တူၵ်းလူတ်ႉ၊ ယႃးမႃၸူပ်း၊ ပလၢတ်ႈလူမ်ႉလိူဝ်းၼႆႉ။

26. ပေႃးၵူလုၼ်းၵေႃႉႁူမ်ႈဢၼ်ယင်းတိုၵ်ႉလၢတ်ႈတေႃႉဢၼ် လွင်ႈၼႄႈ
ဢၼ်ယူႉ,ၸလႈၶဝ်းမီးၵၢၼ်လူဝ်ႉ,လၢတ်ႈၼၼ်ႉ၊ ၵမ်ႉ,လီၵိုင်ႉဢၢင်ႉၸဝ်ႈ
ၵူႉ,လၢတ်ႈ၊ ပၼ်ပူၼ်ႈလၢတ်ႈယဝ်ႉၶဝ်းလင်,ၵွႆးလၢတ်ႈၼႄႈဢၼ်ၶဝ်း၊
မူဝ်ႈပူၼ်ႈလၢတ်ႈၼႄႈဢၼ်ၵမ်ႉ,ၵိဝ်,ၶဝ်းၼၼ်ႉ ၵမ်ႉ,လီၸဝ်ႈထွမ်,
လွမ်း။

27. ယႃႉ,ပေၵ်ႈတ်းသြႃႉ,ၼိူဝ်ၵေႃႉႁူမ်ႈဢၼ်ၵူႈလွၵ်းလွၵ်း၊ လူဝ်ႉ,မေႃၵဝ်
တၢင်းၵၼ်ၵူၼ်းပႃႈၼမ်ၵ်ႈတ်းလွမ်း။

28. ၸူဝ်းယိပ်းၸူဝ်းလွၵ်ႉသုၼ်ႉ,တူဝ်ၸလႈ ၸူဝ်းလွၵ်ႉၼႄႈဢၼ်ၸွင်ၵေႃႉႁူမ်ႈဢၼ်
ၼၼ်ႉ၊ ပေႃးၵမ်ႉ,လႆႈၵၸၢင်ႉၵမ်ႉ,လီၵဝ်လွၵ်ႉၵဝ်တူလ်း၊ ပေႃး
ၵဝ်လွၵ်ႉၵဝ်တူလ်းယဝ်ႉၵေႃႈဝံႉၶိုၼ်းတီႈဢဝ်,။

29. လိၵ်ႈသုၼ်ႉ,တူဝ်ၸလႈသင်ပပ်ႉမႂ်ႇသုၼ်ႉ,တူဝ်ႁူႈဝၼ်းၸလႈသင် ၸွင်
ၵေႃႉႁူမ်ႈဢၼ်ၶဝ်းၼႆႉၼွၵ်ႈသေလႆႈၵၸၢင်ႉလဝ်ႈမၼ်းယဝ်ႉ တေ
ၵမ်ႉ,လႆႈပိုတ်ႉ,တူလ်းၵၢၼ်ႉ,တူလ်း၊ ၵမ်ႉ,လီယႃႉသိၵ်ႉ,ထူင်လိၵ်ႈၵၼ်
ၵမ်ႉ,မီးလိူဝ်ႈၶဝ်းတီႈၼႄႈထူင်လိၵ်ႈ။

30. ၸူဝ်းၸွင်တူဝ်သတ်းၸလႈ ငိုၼ်းတွင်းသုၼ်ႉ,တူဝ်ၵေႃႉႁူမ်ႈဢၼ်ၶဝ်း
ၼၼ်ႉပေႃးႁူႈႁွင်ႈတၢၼ်း၊ ပေႃးယိုမ်ႁွင်ႈသူင်,၊ ဝႆႉလွၵ်ႉမူၼ်ၸူဝ်းၶဝ်းသေ
လွၵ်ႉ လီလီ၊ ပေႃးလူႉလိဝ်ၸမႈပၼ်ၶိုၼ်း၊ ပေႃးလူႉၶႃႈတၢႆႇၵူႉ,ၵေႃႈ

သၢႆႈတႅၼ်းၼိုၼ်း။

31။ လူဝ်ႇမီးၵတိတေႃႇၵေႃႉႁူမ်ႈၵၢၼ်၊ ပေႃးလၢတ်ႈယဝ်ႉလူဝ်ႇၸတ်းလွမ်း၊ ပေႃးၶိၼ်းဝႆႉလူဝ်ႇၵႂႃႇထူပ်း၊ ပေႃးမီးလွင်ႈတေၶၢတ်ႇၵတိၼၼ်ႉ လူဝ်ႇပွင်ႇၵေႃႉႁူမ်ႈၵၢၼ်ႁူႉၸွမ်းတၢင်း။

32။ ပေႃးလႆႈယူႇၸွမ်းၸိုမ်းၵိၼ်ၶမ်ၵၼ် တေၵမ်ႇလႆႈၸၢတ်းသိင်ၵူၼ် ၵၢၼ်မေႃး ပိုတ်ႇႁၢမ်းပိုတ်ႇရေႇတီႇယူဝ်ႇၸိူင်း လႃႈလီႈၸွင်ႉႁၢမ်းလႃႇ မိူဝ်ႈလိူင်း၊ လၢတ်ႈလိူင်း။

33။ ၵေႃႉႁူမ်ႈၵၢၼ်ၵမ်ႇယူႇလီၸလႈသင်၊ ယူႇလီၸလႈသင်လူဝ်ႇမေႃလုမ်း လႃးပၼ်ၸွႆႈသၢင်ႇထုၵ်ႇလွမ်း၊ ၵၢၼ်လုမ်းလႃႈၵေႃႉႁူမ်ႈၵၢၼ်ႁဝ်းၼၼ်ႉ ၵမ်ႇၸွႆႈၵၢၼ်တူၵ်းတႅမ်ႇၵၢၼ်ၶွႆႈလႆႈၼႄႈ။

34။ ပေႃးၵူလႆးၵေႃႉႁူမ်ႈၵၢၼ်မႄးၸလႇလၢဝ်းတီႈႁူဝ်း လူဝ်ႇမေႃတွၼ်ႈ ႁပ်ႉလူလႆႈၼမ်ႉၸွႆႈတၢႆးၵေႃႉၸလႈ မီးတၢင်းၵိၼ်မႄးလူးလွမ်းၼင်ႇ ပွင်ပိၼ်လႆႈၸွႆႈသၢင်ႇထုၵ်ႇလွမ်းငဝ်းလၢႆး။

35။ ပေႃးၵႂႃႇၸလႇၵေႃႉႁူမ်ႈၵၢၼ်ၼၼ်ႉ ယႃႇပေတူလႆႈႁၼ်တၢင်းၵိၼ် တၢင်းယမ်ႉပိၼ်လွင်ႈယွၼ်ႇသေတတ်းၵႃႈၶၼ်ၵူလႆးၵေႃႉ၊ ယႃႇလူမ်း ၸွႆႈႁွပ်ႈမီးတၢင်းၵိၼ်ၼမ်၊ ယႃႇၸွႆႈလိၵ်ႉႁွပ်ႈၵမ်ႇမီးတၢင်းၵိၼ်၊ လူဝ်ႇႁူႉၵႃႈၶၼ်လေတၼႄႇၼႄႈႁူဝ်းၵူလႆး။

36။ မိူဝ်ႈၵူလႆးၵေႃႉႁူမ်ႈၵၢၼ်လိူမ်းၸူဝ်းၸွင်ဝႆႉၼၼ်ႉ လီမေႃၵပ်းသိမ်းလီ လီ၊ ပေႃးလႃးၵၼ်သူင်ႇပၼ်ၼိုၼ်း။

37။ လူဝ်ႇမေႃၸၢတ်းၵေႃႉတိတ်းတေႃႇ မေႃးၼၢင်းၵူလႆးၵေႃႉႁူမ်ႈၵၢၼ်မိူၼ် တူဝ်မၼ်း၊ လူဝ်ႇမေႃတိတ်းတေႃႇလုၵ်ႈလၢင်းႁူၼ်းႁိူၼ်းမၼ်း၊ မိူၼ် ၼင်ႇပီႈၼွင်ႉႁဝ်း၊ လီၸၢတ်းၸွႆႈလုၵ်ႈမေႃႈႁူၼ်းႁိူၼ်းတူဝ်ၵဝ်ႇမိုတ်ႈ ၵိုဝ်းၶမ်ၸွႆႈၵၼ်တင်းလုၵ်ႈမေႃႈႁူၼ်းႁိူၼ်းတႂ်ႈၵေႃႉ။

38။ ပေႃးလႆႈတၢင်တူဝ်ၵူလႆးၵေႃႉႁူမ်ႈၵၢၼ်သေ ၵႂႃႇၸၢတ်းၵၢၼ်ၵႂႃႇထူပ်း ပိူၼ်ႈလူဝ်ႇမီးလေႇတၼႄႇၶၢဝ်သႂ်သေၸၢတ်း။

39. ပေႃးၵေႃႉႁူမ်ႈၵၢၼ်ၶဵတ်းပၢင်ၶႅၵ်ႇ, ပွႆးဝၼ်းၵိူတ်ႇ, ဝၼ်းဢၢပ်ႇလိူၼ် လူတၢၼ်းလိူဝ်းၼႆႉ။ ပေႃးလႆႈႁပ်ႉတၢင်းၽိတ်းမွၵ်ႇယဝ်ႉ။ လူဝ်ႇမေႃ ပၼ်ၶေႃႈတႃႇသွင်ၽၢၵ်ႇ,သူဝ်းတွၼ်ႈၸလႈ ႁူမ်ႈလူႉႁူမ်ႈတၢၼ်းလွႆႈထိမ် ပၼ်ၶိူင်းလွမ်း။

40. မိူဝ်ႈဢၼ်ၵေႃႉႁူမ်ႈၵၢၼ်ဢမ်ႇယူႇလီၸလႈသင် မီးပၢင်လေႃႉၸႂ်ႈႁိူၼ်း ၸလႈသင်၊ ၽိတ်းမွၵ်ႇဢမ်ႇၽိတ်းမွၵ်ႈၵေႃႈပေႃးလႆႈပိၼ်းၼႆႉ။ လီမေႃ ႁူႉသူႉလွင်းထၢမ်ၶၢဝ်ႇၸလႈလွႆႈထိမ်ပၼ်။

လွင်ႈလွႆႈထိမ်ၵေႃႉႁူမ်ႈၵၢၼ်

ၵူၼ်းၵေႃႉၼိုင်ႈၸလႈၵေႃႉၼိုင်ႈ ၼွင်းသွပ်ႇဝူင်းလိူဝ်ၵၼ်ၼႆႉႁွင်ႉၵႂ်ႇၵၼ်ဝႆႉ၊ လွင်ႈႁူမ်ႈမိူဝ်းလွႆႈထိမ်ၵၼ်ၼွင်းဝူင်းၵၢင်ဢူလုၵ်းၵေႃႉႁူမ်ႈၵၢၼ်ၼၼ်ႉ။ ပိၼ်ၸဝ်ႈ ပိုၼ်ႉဢၼ်ၼိုင်ႈတေႃႇလႆႈမႃးလွင်ႈၵမ်ႉလွႆႈၼေႃႈၵၢၼ် ႁွပ်ႈၼႆႉဢိင်ၼိူဝ်သွပ်ႇ ဝူင်းဢၸၢင်ႉဢေႃႇၼေႃႇတူဝ်ၵဝ်ႇမီးသေ လၢင်းၶဵတ်းသၢင်းၼၼ်ႉႁႂ်ႈမီးလွင်ႈပၼ် တၢင်းႁၼ်ထိုင်လွႆႈထိမ်ပၼ်ၵၼ် ၼင်ႇႁိူဝ်ၼေႃႈၵၢၼ်ဢၼ်လၼ်ႉထၢၼ်ႈၼိူဝ် လိသင်ႇမႃးသမ်ႉပေႃးယဝ်ႉတူဝ်ႈႁႂ်ႇ၊ ဢမ်ႇလႆႈမီးလွင်ႈၵွတ်ႇၵႂႇတူလုၵ်းလၢတေႃႇ ၵၼ်။

1. ပေႃးၵေႃႉႁူမ်ႈၵၢၼ်မွၼ်ႇၸဝ်ႈမႃးၵေႃႉၼိုင်ႈလိုင် ၵပ်းၵႂ်ႇၼေႃႈၵၢၼ်ဢၼ် ၵိဝ်သွင်ႈမၼ်းၼၼ်ႉၸလႈသင်၊ တီႈယူႇတီႈဝႆႉသူဝ်းသွင်ၸလႈသင်၊ လွင်ႈသူဝ်းလွႆႉသိူင်ႈယိပ်းၸလႈသင်၊ တီႈမူၼ်ႈတီႈသိူဝ်းလွႆၸလႈသင် လိူဝ်းၼႆႉလီလွႆႈၵၼ်လိလမ်ႈၸၼႉၼမ်းပၼ်၊ ၵူၼ်းၵေႃႉၼိုင်ႈၽိူဝ် မႃးတီႈသွပ်ႇဝူင်းဢၼ်မွၼ်ႇၼၼ်ႉ။ မၼ်းတေဢမ်ႇႁိူင်ႉၵၢင်ႉလၢင်ႈႁူႉ လွင်ႈသွပ်ႇဝူင်းၼၼ်ႉလႆႈ၊ ႁဝ်းလူဝ်ႇမေႃသွၼ်ႇတီၼ်းသေလွႆႈထိမ် ပၼ်၊ ဢမ်ႇလီမီးလွႆၸၸႉၶိူင်ႇၵၼ်၊ လၢမ်းပၼ်ႇလႃႇၵၼ်၊ ပိူဝ်းၸူၼ် ၸၵၼ်ယႃႇပေဝႃႈၵွပ်ႈႁဝ်းပိၼ်ၵူၼ်းၵဝ်ႇ, မီးၵေႃႉႁူမ်ႈၵၢၼ်ၼမ်

ၸလႆႈ လိူၵ်ႈၸၽဝ်ႉႁူၼ်းၵဝ်ႇႁူၼ်းမႂ်ႇ ႁူၼ်းပိူၼ်ႈႁူၼ်းႁဝ်း၊ ၵၼ် ၼႆႉလၢင်ႈတူမ်ႉတိူဝ်ႉလွင်ႈပိၼ်ၼမ်ႉၼိူင်ႈလႆႈလိူဝ်ၵၼ် ၵိူၵ်ႇတင်း တူမ်ႉတိူဝ်ႉပႃးၼႄႈၵၢၼ်ယႃႉႁဝ်း။

2. ပေႃးၵူလုံးႁဵၼ်းႁူမ်ႈၵၢၼ် ၵမ်ႇပွင်ႇလႆႈမႄးတွင်ႈထၢမ်ၼၼ်ႉ လီဝႆႉ ၼႄႈတၢင်းလၢတ်ႈၵၼ်မီးၶေတၼႄႇလီသေ သပ်းလႅင်းၸၼပၼ် တေၵမ်ႇလႆႈၸၼၵွၵ်ႇၾၢင်ႁၢင်ႈသိင်လၢတ်ႈလူမဝ်ၵၼ်၊ ပေႃး ၵမ်ႇႁူႉၸလႆႈသင်ၵမ်ႇတူဝ်ႈတၼ်းၸလႆႈသင်၊ ၼင်ႇႁိုဝ်ႁဵၼ်းထၢမ် ပေႃးတေၵမ်ႇၶဝ်ႈလႆႈၽိတ်းၼၼ်ႉ လူဝ်ႇမေႃလၢတ်ႈၸၼမိုၼ်း။

3. ပေႃးတေႁူႉယွၼ်းတၢင်းႁၼ်ၸလႆႈ တၢင်းလွႆးထိမ်တီႈႁဵၼ်းႁူမ်ႈ ၵၢၼ်ၼၼ်ႉ လူဝ်ႇမေႃတူလုံးၽွင်းယၢမ်းၵၼ်သၢင်ႇထုၵ်ႇ မိူဝ်ႈမၼ်း တူဝ်ႈတၼ်းလွင်ႇႁူႉထၢမ်ယွမ်း၊ ပေႃးမီးလွင်ႈၵမ်ႇမိူၼ်ၼင်ႇလႆႈ ႁဵၼ်းၵမ်ႇလီမွင်လႆႈဝႆႉ၊ လူဝ်ႇၶဝ်ႈလႆႈဝႃႈမၼ်းမီးတၢင်းယၢပ်ႇၽိုတ်ႇသေ ၵၼ်ၵၼ်။

4. ၼႄႈၵၢၼ်ၵၼ်ၼိူင်ႈတေမီးၵူလုံးႁဵၼ်းႁူမ်ႈၵၢၼ်ႁဵၼ်းၼိူင်ႈ ၵဝ်ပုၼ်ႈ ၽွၼ်းဝႆႉ၊ ၼႄႈၵၢၼ်ၵၼ်ၼၼ်ႉၵမ်ႇလွႆးဝႃႈႁၢတ်းႁဵၼ်းလိူဝ်တေယဝ်ႉ တူဝ်ႈ၊ တေလူဝ်ႇတၢင်းလွႆးထိမ်လႆႈၽႃႇၼၼ်ႉလိူင် ႁဵၼ်းၵဝ်ပုၼ်ႈ ၽွၼ်းလူဝ်ႇမေႃၶဝ်ႈႁႃႁဵၼ်းႁူမ်ႈၵၢၼ်ၵၼ်ၵိူဝ်ႇၶွင်ႈလွမ်း၊ ႁဵၼ်းၼၼ်ႉ ႁဵၼ်းလီမီးၶေတၼႄႇလွႆးထိမ်ပၼ်၊ ၵမ်ႇလီၵဝ်လွင်ႈၼၼ်ႉ တိုတ်ႉ တူဝ်ၵမ်ၶၼ်ပိၼ်ႁူၼ်းၸိုၵ်ႉႁူၼ်းၶမ်ႇ။

5. ပေႃးႁၼ်ႁဵၼ်းႁူမ်ႈၵၢၼ်ႁဝ်း ၵၼ်ႁပ်ႉပုၼ်ႈၽွၼ်းၼၼ်ႉႁၢတ်းၽိတ်း ၵမ်ႇၼၼ် လၢင်ႈႁၢတ်းၽိတ်းလိူင် လူဝ်ႇဝႆႉၶေတၼႄႇလီသေသပ်း လႅင်းၸၼ၊ ႁွပ်ႈဝႃႈႁဵၼ်းၵဝ်ပုၼ်ႈၽွၼ်းၵမ်ႇမီးၵႃႇၼႄႇတိပ်းတတ်း ဝႃႈတေၵဝ်ႁၢမ်းႁဝ်း ၵမ်ႇၵဝ်ႁၢမ်းႁဝ်းၼၼ်ႉၸလႆႈ သင်ဝႃႈၵမ်ႇ ၵဝ်ၼႆႉႁဵၼ်းၵမ်ႇလီလႆႈၽိတ်းလႆႈ၊ ႁဵၼ်းမီးပုၼ်ႈၽွၼ်းၼၼ်ႉႁဵၼ်း ပေႃးၼႄႈၵၢၼ်ယဝ်ႉယႃႇႁဵၼ်းလူဝ်ႇပၼ်သေႁႄႉၸလႆႈ ၸွပ်ႈလႆႈထိုင်ၼိူဝ်

ၵေႃႉလွႆႈထႅမ်၊ ပေႃးၶမ်ႇထိုင်တီႈယဝ်ႉ ယႃႇပဵၼ်ၵၢၼ်ၵေႃႈ ၶမ်ႇလီ ၸၼ်းၵေႃႉၼၼ်ႉၵေႃႉၼႆႉ၊ ႁူပ်ႈႁဝ်းမီးပုၼ်ႈၽွၼ်းၸလႈလူဝ်ႇမီးလွင်ႈ ႁတ်းႁၢၼ် ႁပ်ႉၶဝ်လွင်ႈယူပ်ႈယွမ်းသေႁႃလၢႆးမၼ်ႉၸမ်းၵႂႃႇ။

6. ပေႃးၵေႃႉၸွမ်ႈၵၢၼ်ႁဵတ်းၽိတ်းၼၼ်ႉ ၶမ်ႇလီၵႂႃႇၸၢႉၸၼ်းတမ် တိူင်းထိူင်း၊ လီပၼ်ႁႅင်းသပ်းလႅင်းၸၼ်တၢင်းၽိတ်း၊ ပၼ်တၢင်း ၶုမ်ႉၵၼ်၊ ၽူႈလူင်ၵေႃႈတေမီးဝၼ်းၽိတ်းယူႇ၊ မိူဝ်ႈၼၼ်ႉၸူႉတေလူဝ်ႇ ၵေႃႉပၼ်ႁႅင်းႁူႈၵေႃႉ။

7. ပေႃးပဵၼ်ၵၢၼ်ၸလႈ ပိူၼ်ႈယုၵ်ႉယွင်ႈမႃးၼၼ်ႉ ယႃႇပေၸဝ်ႈလွင်ႈဝႃႈ ႁဝ်းမီးၼမ်ႉၵတ်ႉတၢင်းၸႂ်ႉႁႅင်းႁူလုၼ်းသေ သိူဝ်းလွင်ႈပေႃးလူၼ်ႉလိူဝ် လိူမ်းတူဝ်၊ လၢတ်ႈသမ်ႉတၢင်းၸႂ်ႉႁဝ်းတိၵ်းတိၵ်းၼႆႉ လၢင်ႈၸွတ်း ၵျိုးလေႇတၼေႃႇၵေႃႉၸွမ်ႈၵၢၼ်ႁဝ်းႁၢႆၵႂႃႇ၊ ဝႆႉၼႆႉတေၶမ်ႇမီးၽွၼ်ႉၽိုဝ်ႈ လွႆႈ၊ လူဝ်ႇႁူႉဝႃႈၶၼ်ပဵၼ်ၵၢၼ်ၼၼ်ႉ ပႃးၵဵၼ်ႁႅင်းႁူၼ်းတင်းၼမ်။

8. မိူဝ်ႈမီးတိုဝ်ႉတၢင်းလႆႈလွႆႈပၼ်ၵၢၼ်ၵေႃႉၸွမ်ႈၵၢၼ်ႁဝ်းၼၼ်ႉ ၶမ်ႇ လူဝ်ႇမီးတၢင်းမုင်ႈမွင်းသင်တႃႇသုၼ်ႇတူဝ်၊ ယႃႇဝႃႈၸွတ်းၵေႃးလူးပၼ် လူဝ်ႇဝႃႉလွင်ႈဝႃႈတႃႇပဵၼ်ၽွၼ်းလီတင်းသိင်ႈသေလွႆႈၵၼ်၊ လူဝ်ႇမေႃ ၶဝ်ၵုင်ႇဝႃႈၵေႃႉၸွမ်ႈၵၢၼ်ယုမ်ႇယမ်ႁဝ်း လင်ႇမႃးတိူင်ႇပၢင်ႇယွၼ်း တၢင်းလွႆႈထႅမ်တီႈႁဝ်း။

9. ပေႃးၵေႃႉၸွမ်ႈၵၢၼ်ၵေႃႉၸိုင်ႈမီးလိုင်ႈသိင်ၵႂႃႇလိုင် ၶမ်ႇလီမီးလွင်ႈ သီႈၵေႉၸႁႈတႃ၊ ႁူပ်ႈဝႃႈမၼ်းမီးလိုဝ်ႈသိင်ၵေႃႈပဵၼ်လိုဝ်ႈသိင်ၸွပ်ႇ ဝူင်းၵၢၼ်ႁဝ်းၶၼ်လႅဝ်ၵၼ်ၸင်ႇၵဝ်ႇ၊ ႁူပ်ႈၼၼ်သေလႆႈဝႃႈပဵၼ် လိုဝ်ႈသိင်ႁဝ်းၸိုၼ်းႁူလုၼ်းၸင်ႇၵဝ်ႇ၊ သင်ဝႃႈၵေႃႉၸွမ်ႈၵၢၼ်ႁဝ်းလိုဝ်ႈ သိင်ၶမ်ႇလီလိုင်ႁဝ်းၵေႃႈၶမ်ႇလီလွမ်း၊ ႁူၼ်းမိူဝ်ႈႁွၼ်ႇလင်ႇဝႃႈ “ပႃႈၸဝ်ႈတူဝ်ၸိုင်ႈၸဝ်ႈတၢင်းသႃႉ”ၸလႈ ႁဝ်းမီးပုၼ်ႈၽွၼ်းတႃႇ လွႆႈမၼ်ႉၸမ်းၵေႃႉၸွမ်ႈၵၢၼ်ယူႇယဝ်ႉ။

10. ပေႃးဝႃႈၵေႃႉႁူမ်ႈၵၢၼ်ၶဝ်းမီးၸႄႈၵၢၼ်သေ ယွၼ်းတၢင်းလွင်ႈထႅမ် လွင်ႈႁူၼ်းလွင်ႈၼူဝ်းလိူဝ်းၼႆႉ။ လူဝ်ႇလႆႈသပ်းလႅင်းၸၼဝႃႈလွၵ်ႇလိုၵ်ႉ ႁိုဝ်၊ လွၵ်ႇတီႈလွၵ်ႇ၊ ႁိုင်ၵႃႈႁိုဝ်၊ ၸၼ်ႇႁိုဝ်ၵေႃႉႁူမ်ႈၵၢၼ်ၶဝ်းပေႃးမေႃ ဝၢင်းၽိူၼ်သွၼ်ႇၸပ်ႉၵမ်ႇပၼ်ၸႄႈၵၢၼ်မၼ်းယူပ်ႈယွမ်း။

11. ပေႃးၵူလ်းၵေႃႉႁူမ်ႈၵၢၼ် မႃးယွၼ်းတၢင်းလွင်ႈထႅမ်လွင်ႈႁူၼ်းလွင်ႈ ၼူဝ်းၼွင်လိုင် လူဝ်ႇၸပ်ႉသွၼ်ႇတူလ်းလီလီယဝ်ႉ။ လၢတ်ႈၸၼဝႃႈ ၸၢင်ႈလွင်ႈသင် မူဝ်ႈလႂ်ႁိုင်ၵႃႈႁိုဝ်လိူဝ်းၼႆႉသေလၢတ်ႈယဝ်ႉၶၢတ်းလွမ်း ၵိုင်ႉၵၢင်ႉမီးလွင်ႈၼိုၵ်ႉၼမ်ႇသေ ၵမ်ႇၸၢင်ႈၶၢတ်းလွမ်းၵေႃႈလူဝ်ႇ ပွင်ႇပၼ်မၼ်းၵွၼ်တၢင်း၊ ပေႃးၵမ်ႇၸၼ်ၸၢင်ႈၶၢတ်းလွႆးၵေႃႉမႃး ပိုင်းၵိင်ၶဝ်းလွၵ်ႇပိူင်းၸိူဝ်ၶဝ်းႁႃႇ။

12. ယႃႇပေလၢတ်ႈပေၶၢတ်း ၵၼ်ၸၢင်ႈတုမ်ႉတိုဝ်ႉၸႄႈၵၢၼ်ၵေႃႉႁူမ်ႈ ၵၢၼ်ၶဝ်းတေၶၢတ်းၸလႆႈသင်၊ ၶၢတ်းယဝ်ႉၸလႆႈသင် ၵမ်ႇလီၵၢဝ်မႃး ၸၼ်းတၢင်းၸွၵ်ႈ၊ ပေႃးပိၼ်ပၢင်ႁုမ်ၵမ်ႇၸၼ်တေႃႇၸႄႈၵၼ်ၸၼ်ႉ ၶတ်းၶတ်းၶၢၼ်ၶၢၼ်ထတ်းသၢင်တၵ်ႉလမ်ႈ၊ ၵမ်ႇလူဝ်ႇႁူဝ်ပိၼ် တၢင်းၽိတ်း၊ ပေႃးဝႃႈယူပ်ႈယွမ်းသေလူဝ်ႇထတ်းသၢင်မူၼ်ႉၸမႄး ပၼ်ၵၼ်ၸလႆႈ ၵမ်ႇမီးတၢင်းယွမ်းၶပ်ႉၸၼ်ႉ။ ပိၼ်တၢင်းၽိတ်းၼွင် ႁူၼ်းၵမ်ႇယွမ်းၶပ်ႉႁူလ်းယဝ်ႉ။

13. လွင်ႈလွင်ႈထႅမ်ၵၼ်ၼႆႉ လူဝ်ႇမေႃလၵ်ႉၸၽၵၢၼ်သုၼ်ႇတူဝ်ၸလႆႈၵၢၼ် သုၼ်ႇႁူမ်ႈ၊ ပိၼ်ၵေႃႉႁူမ်ႈလီၵၼ်ၵေႃႈပေႃးပိၼ်ၵၢၼ်သုၼ်ႇတူဝ်ၼႆႉ ၵမ်ႇလီၵၢဝ်ၼွင်သုၼ်ႇႁူမ်ႈမႃးလွင်ႈပၼ်၊ လီၵၢဝ်ၼွင်သုၼ်ႇတူဝ်လွင်ႈပၼ်၊ ၵၢၼ်သုၼ်ႇတူဝ်ၸၼ်ႉ။ ပေႃးၵၢဝ်ၼွင်သုၼ်ႇႁူမ်ႈလွင်ႈပၼ်လိုင်ၸၢင်ႈပိၼ် ၽွၼ်းလႃႉႁူလ်းၵမ်ႇၵႃး မၢင်ၽဝ်ႇၵေႃႉၵၼ်ၶဝ်းလွင်ႈႁႃႇၸၼ်ႉ ယင်းၸၢင်ႈလူမဝ်တူဝ်ၶဝ်းႁွၼ်ႇ၊ ၵေႃႉၵၼ်ၶပ်ႉလႆႈ ၼွင်သုၼ်ႇ ႁူမ်ႈၸၼ်ႉၵေႃႈ ၵမ်ႇလီလူမ်းသိုဝ်း၊ ႁွပ်ႈဝႃႈပိၼ်ၼွင်သုၼ်ႇႁူမ်ႈၵေႃႈ ပႃးလဝ်ႈၵေႃႉၸိုင်ႈၵၼ်ယူႇၸွင်ႈသုၼ်ႇႁူမ်ႈၸၼ်ႉ။ ပေႃးလူမ်းသိုဝ်း

ၵိုင်တေမိူၼ်ၼင်ႇပိူၼ်ႈမႃးလၵ်ႉဝူဝ်းသေ ဢဝ်လုၵ်ႈမၼ်းတွၼ်ႈပၼ် ႁဝ်းၸိူၼ်းၶလႈႁဝ်းလူမ်းလွမ်းၸၼ်ႉယဝ်ႉ။

14. လွင်ႈလွႆႈထိမ်ၵေႃႉၶူမ်းၵၢၼ်ၸဵဝ်ႉ ၽႃင်ႉသတိယႃႇၶိုၵ်းလႄႈတၢင်ႇလူၼ်ႉ လိူဝ်ပူၼ်ႉတီႈ၊ မၢင်ၽဝ်ႇၵၢင်ႈၶွတ်းၶိုၵ်းၵေႃႉၶူမ်းၵၢၼ်ႁၼ်ဝႃႈ ႁိမ် ၸႂ်ႈၵၢၼ်ၵၼ် ၸၢမ်းၸႂ်ႈၸၢမ်းတႃႇၵၼ်၊ လူဝ်ႇမေႃတူဝ်းတီႈသေလွႆႈ ထိမ်ပၼ်၊ လူဝ်ႇၶိုၵ်းမေႃသႂ်ႇလွႆဝႃႈၸႂ်ႈၵၢၼ်မၼ်းၵေႈပၼ်ၸႂ်ႈၵၢၼ် သုၼ်ႇၶူမ်းႁဝ်း။ တေဢမ်ႇလႆႈၵွတ်ႇၵႂ်ႇပႂ်ႉတူဝ်းလႆႈ။

15. လူဝ်ႇမေႃဝႆႉၵႃႈၸၼ်လႄႈတၢင်ႇလီၸွင်ၵေႃႉၶူမ်းၵၢၼ်ႁဝ်း၊ ပေႃးၸဝ် လွႆႈၵၢၼ်ႁဝ်းဢမ်ႇလီထၢင်ႇဝႃႈယႃႉၸႂ်ႈယႃႉတႃႇၵၼ်၊ ၼႂ်းႁိမ်ၵၢၼ်ၵၼ်၊ ပေႃးႁၼ်ဝႃႈၸဝ်မီးလႄႈတၢင်ႇလီၶတႉၵိုင် လီႁႃၸႂ်ႈၵၢၼ်မၢင်ပွတ်း မၢင်တွၼ်ႈပၼ်ၸဝ်လွႆႈၶွတ်း၊ ပေႃးၸဝ်ၸၢမ်းၸႂ်ႈၸၢမ်းတႃႇၵၼ်ၶလႈ သင် တုမ်ႉတိူဝ်ႉၸႂ်ႈၵၢၼ်ၶလႈသင် လူဝ်ႇဝႆႉၸႂ်ႈယၢၼ်ႇၶင်ႈသေ လၢတ်ႈၶၸပၼ်မၼ်း။

16. ပေႃးၵေႃႉၶူမ်းၵၢၼ် ယွၼ်းတၢင်းလွႆႈထိမ်ႁဝ်းၶလႈႁဝ်းႁႃႇလွႆႈၸဵၼ်ႉ မၼ်းပွင်ႇဝႃႈႁဝ်းလူဝ်ႇၶွတ်းလွမ်းၽိူၼ်ၵၢၼ် ဢၼ်ၵေႃႉမီးပုၼ်ႈၽွၼ်း တမ်းဝၢင်းဝႆႉၸဵၼ်ႉ။ ဢမ်ႇပွင်ႇဝႃႈလူးဢဝ်လွႆႁဝ်းဝႃႈသေဢမ်ႇမိူၼ်ႈ လွမ်းၽိူၼ်ၵၢၼ်ဢၼ်ဝၢင်းဝႆႉၸဵၼ်ႉ။ ပေႃးၶွတ်းၸၼ်မၼ်းဢမ်ႇလွႆႈ လွင်ႈလွႆႈၵၼ်၊ ပိၼ်ၵၢၼ်ၵိတ်ႇၸၢင်ႈၵၼ်ႁူလ်းယဝ်ႉ။

17. ၵၢၼ်တိူင်ႇပၢင်ႇတွင်ႈထၢမ်ၶလႈ ၶႂ်ႈၶူႉလွင်ႈၸႂ်ႈၵၢၼ်ၸဵဝ်ႉမၼ်းပိၼ် သၽေႇဝႁူၼ်းၶူမ်းၵၢၼ်ၵၼ်ယဝ်ႉ၊ မၼ်းဢမ်ႇလိုဝ်ႈတၢင်းၽိတ်း၊ ႁူလ်းၵႃႈၵၢၼ်မၢင်မိဝ်းပိၼ်ၵၢၼ်လပ်ႉ တႃႇႁူၼ်းၵေႃႉလိဝ်ၶူႉလႆႈၸဵၼ်ႉ ဢမ်ႇလီတိၵ်းထၢမ်၊ လၵ်ႉလွမ်လၢမ်းၸၢတ်ႈၵၼ်တူလ်းၵေႃႉၶူမ်း ၵၢၼ်ႁဝ်းဝႃႈ လွင်ႇမၼ်းလၢင်ႈလၢတ်ႈ၊ ပေႃးၶူႉဝႃႈမၼ်းဢမ်ႇလၢတ်ႈ လႆႈၸဵၼ်ႉယႃႇပေၶႂ်ႈထၢမ်တိၵ်းတိၵ်း၊ လူဝ်ႇပွင်ႇလွႆဝႃႈ ဢမ်ႇလိုဝ်ႈ ၶလႈဝႃႈၵေႃႉၶူမ်းၵၢၼ်ႁဝ်းဢမ်ႇယုမ်ႇလွႆႁဝ်း၊ ႁူလ်းၵႃႈမၼ်းမီး

ပုၼ်ႈၽွၼ်းဢမ်လပ်ႉဝႆႉၸလႈ၊ ႁဝ်းဢမ်ႇလီပၼ်ပႅၼ်တၢင်းယၢပ်ႇ
ၵွႆယဝ်ႉ။

18. ၼွႆႈဝူင်ႈႁၢင်ၵူၺ်းၵေႃႉၶူမ်ႈႁၢၼ်ႁၼ်ၼႆႉ ယႃႉၶိူဝ်းမီးလွင်ႈလီၼႆႈ ၵႃမ်းယွႆႈ၊ ၽွႆလီၼႆႈၵေႃႈလူဝ်ႇၸၢမ်ႈ၊ ဢမ်ႇလီၵိပ်းၵႃမ်းတူၵ်းၸေႈ မႃးသႂ်ႇၵွႆသေ သမ်ႉၵုပ်ႇလွမ်း၊ ၵႃမ်းဢမ်ႇမီးၽွၼ်းလီတႃႇၼႄႈ ႁၢၼ်ၸဝ်း တႃႇၸဝ်း တႃႇၵေႃႉၶူမ်ႈႁၢၼ်ၸဝ်းၼၼ်ႉယႃႇလၢတ်ႈသမ်ႉ၊ ပေႃးပၢၼ်ၽွၼ်းလီတႃႇၼႄႈႁၢၼ်ၸဝ်း ၵူလ်းၵေႃႉၶူမ်ႈႁၢၼ်ၸဝ်း တႃႇၸဝ်းၸတႉလႃးတီႈသၢင်ႇထုၵ်ႇႁႂ်ႈလွႆလူဝ်ႇလၢတ်ႈ။

19. ၼင်ႇၶိုဝ်ၵေႃႉၶူမ်ႈႁၢၼ် ၸၢင်ႈမီးတၢင်းၶူႉၼမ်တၢင်းၸၼ်ၵၢင်ႈမႃး ၸွမ်းၸဝ်းၼၼ်ႉ လူဝ်ႇမေႃႇၸႃယၢမ်းတၼ်းသေၵုပ်ႇၵူဝ်းလိၵ်ႈပိၼ်ႇ တၢင်းၶူႉႁၼ်၊ မီးတၢင်းၶူႉဢမ်ႇလီၵိပ်းဝႆႉၸင်းၵူလ်း။ တၢင်းၶူႉတၢင်း မေႃႇၸဝ်းၼၼ်ႉပေႃးၵေႃႉၶူမ်ႈႁၢၼ်ယွမ်းၸပ်ႉယူႇလိူဝ် လီလႆႈၸၽၢင်ႇ ပၼ်၊ ၶိူဝ်းပေႃးမေႃႇမႃးႁတ်ႉမႃးထိုင်ႈ၊ မေႃႇၵေႃႉလိဝ်ၼၼ်ႉၸၢင်ႈၶိုဝ်ႉ ၵေႃႉလိဝ်ၸလႈပေႃးႁၢၼ်လူင်မႃးဢမ်ႇၸၢင်ႈယဝ်ႉတူဝ်ႈ။

20. လူဝ်ႇမေႃယွင်ႈယေႃးပၼ်ၶိုင်းၵွႆ ၵေႃႉၶူမ်ႈႁၢၼ်ဢၼ်ႁႆႉလၢတ်ႈလွင်ႈ တၢင်းၶူႉ၊ လွင်ႈလၢတ်ႈၸၢတၢင်းမေႃၶၢဝ်ႇငၢဝ်းဢၼ်မီးၽွၼ်းလီတႃႇ ၼႄႈႁၢၼ်ၸလႈတႃႇၸဝ်းၼၼ်ႉ၊ ၸဝ်းယင်းလီမီးၵွႆယိူင်ႈ၊ ႁွပ်ႈၸဝ်း ဢမ်ႇမေႃလၢတ်ႈမိူၼ်မၼ်းၸလႈ ယႃႇပေမီးၵွႆၸသႉၸၼ်းတၢင်းလင် မၼ်းၼႂ်းႁၢၼ်လွႆးထိမ်ႁၼ်ၼႆႉ ပႃးဢၼ်ဢၵ်ႇတၢင်းလၢတ်ႈသေလွႆး ပၼ်ႁၼ်၊ ႁူလ်းႁႃႈၵႃမ်းလၢတ်ႈဢၼ်ၸၢင်ႈယႃႉၶိူဝ်ႈၶဝ်ႈၵွႆၽိတ်း ႁၼ်ၼၼ်ႉလူဝ်ႇၽႃင်ႉသတိပိူင်ႉၸဝ်ႈၸတႉၸတႉ။

21. ၶၢဝ်ႇငၢဝ်းဢၼ်ႁပ်းႁႃႇလူလ်ႈၼႄႈႁၢၼ်ဢမ်ႇၼၼ် ၼႄႈၶိူၼ်းဢမ်ႇ ၼၼ်ႁူၼ်းၶိတ်းႁၢၼ်ပၼ်ၵေႃႉၶူမ်ႈၸဝ်းၼၼ်ႉလူဝ်ႇလႆႈပွင်ႇလိင်း ပၼ်မၼ်း။ ၶၢဝ်ႇၼႆႉတေဢမ်ႇလႆႈၸမႂ်ႇၶၢၵ်ႈလၢတ်ႈပူၼ်ႉလၢတ်ႈလိူဝ် တေဢမ်ႇလႆႈမုင်ႈလွင်ႈၸၢႉသေပၼ်ၶၢဝ်ႇၽိတ်းတီႈႁၼ်။ ၶၢဝ်ႇၵေႃႉ

ႁျူမ်ႈၵၢၼ်ၸၼ်ႉၵေႈ ဢမ်ႇလူဝ်ႇဢဝ်ႁႃႇလၢတ်ႈတီႈဢမ်ႇၵိဝ်ႇၸွင်ႈ။

22. ၵေႃႉႁျူမ်ႈၵၢၼ်ၸဝ် လူဝ်ႇမေႃၸွပ်ႈလွင်ၵေႃႉပွင်ႇၸၢဝ်ႇပၼ်ႁဝ်းၸၼ်ႉသေ ဢမ်ႇလီၸဝ်ႈလွင်ဝႈမၼ်းယုင်ႈလွမ်းၵၢၼ်ႁဝ်း၊ ပေႃးပဵၼ်ၸၢဝ်ႇထုၵ်ႇ မိၼ်ႈၸၼ်ႉမိၼ်းလီလူမ်းတွၼ်ႈမၼ်း၊ ပေႃးၸၢဝ်ႇဢမ်ႇထုၵ်ႇမိၼ်ႈသေ ဢမ်ႇလွင်ႉတိုဝ်းၸၢဝ်ႇမၼ်းၵေႈ လူဝ်ႇၸၼလွင်ႈယုမ်ႇယမ်ႇလေႇတၼေႇ ႁၼ်ယူႇ။ ဢမ်ႇလူဝ်ႇလၢတ်ႈၶိတ်ႈတမ်တိၼ်းမၼ်းသင်။

23. ပေႃးႁူၼ်းႁျိၼ်းၸလႈ လုၵ်ႈၸွင်ႉၵေႃႉႁျူမ်ႈၵၢၼ်ၸဝ်မႃးဢုပ်ႇႁုမ်ယွၼ်း တၢင်းႁၼ်ၸၼ်ႉ လီမီးလေႇတၼေႇသေလွႆႈထိမ်ပၼ်။ ႁူလ်းႁႃႈလူဝ်ႇ ၽၢင်ႉသတိယႃႇႁွႆႈတုမ်ႉတိူဝ်ႉၼေႈတႃၵေႃႉႁျူမ်ႈၵၢၼ်။ ပေႃးပိၼ်ၽွၼ်း လီၸလႈ သၢင်ႇထုၵ်ႇလိုင်ၶိုၼ်းလၢတ်ႈၸၼႁွႆႈၵေႃႉႁျူမ်ႈၵၢၼ်ႁျွႉဝႆႉလွင်ႈ ဢၼ်ပိၼ်ၽွၼ်းလီတႃႇမၼ်းႁူႇ။

24. ပေႃးၵေႃႉႁျူမ်ႈၵၢၼ်လႆႈပၼ်တၢင်းႁၼ်လွႆႈႁူၼ်းႁျိၼ်း ဢိၵ်ႇလုၵ်ႈၸွင်ႉ ႁဝ်းၸၼ်ႉ ဢမ်ႇလီၸဝ်ႈလွင်ဝႈၸဝ်မႃးလိမ်ၸသႇယႃႇႁဝ်းႁဝ်း တုမ်ႉ တိူဝ်ႉသရေႇၼေႈတႃႇႁဝ်း။ လီဝႆႉလွင်ဝႈပိၼ်ၵၢၼ်လွႆႈထိမ်ႁဝ်းသေ ၸွပ်ႈလွင်ဢဝ်ႁုင်ႇမုၼ်လွမ်းၼမ်ႉလွင်ေလေႇတၼေႇမၼ်း။ မၢင်ပွၵ်ႈႁူၼ်း ႁျိၼ်းႁဝ်းၸလႈလုၵ်ႈၸွင်ႉႁဝ်း ဢမ်ႇပိင်းလွင်ၸူဝ်ၵေႃႉႁျူမ်ႈၵၢၼ်ႁဝ်း သေမႃးလၢတ်ႈႁၢမ်းယွႆႈၸၼ်ႉ ဢမ်ႇလီထွမ်ႇဢမ်ႇလီလိၼ်ႈသမ်ႉ လွမ်းႁၢမ်းၸဝ်ၶိုၼ်း။

25. ဢူလ်းၵေႃႉႁျူမ်ႈၵၢၼ်ၸင်ႇႁၼ်ၸႅ ဢမ်ႇလီၸိုးၸၢၼ်ႉလူးငၢႆႈသေၵူၼ်ႉ ၸိင်ႈႁၼ်။ တီႈတိၵ်ႈမၼ်းပေႃးဢွၵ်ႇတၢင်းလွမ်းႁၼ်သေႁူႇထိုင် တီႈပၢင်လိုဝ်ႈသဝ်းယဝ်ႉ ဢမ်ႇလူဝ်ႇလႆႈတူလ်းလႆပွႆႉထႃႈႁၼ်ယူႇ၊ လီလႆႈႁျူမ်ႈႁၼ်ႁႃ ႁျူမ်ႈႁၼ်ႁွတ်ႈ၊ ႁျူမ်ႈႁၼ်ၵိၼ်လၢင်ႇထုၵ်ႇမိၼ်ႈ ယဝ်ႉ။

ၵႂၢမ်းၵႃႈ တႃႇၵေႃႉလီ

☐ ၵေႃႉပွႆႉလူတူၺ်းႁဝ်း၊ မူဝ်ႈၽွင်းမဝ်းယွင်ႈမႃး
☐ ၵေႃႉပွႆႉထိင်းၵုၼ်ႇလၢႆႈ၊ မူဝ်ႈႁဝ်းၵူႈယၢၼ်ႇၶိူၼ်း
☐ ၵေႃႉၵိတ်ႉလွႆးၸၽႃးၶီ၊ လႆႈႁူဝ်းလီၵမ်ႉယၢၼ်ႇ
☐ ၵေႃႉပၼ်ယိမ်ႈၵုၼ်ႇလၢႆႈ၊ သွၼ်ႉပုၼ်ႈတၢႆႇၵႅတ်ႇၵၢၼ်
တႃႇၵေႃႉလီသီႇၵေႃႉ၊ ႁွင်ႉ"ဥပကာရ"ယဝ်ႉၶႃႈ။

☐ ၵေႃႉငၼ်းၵႂၢမ်းလီပိင်ပ်ႉ၊ လၢတ်ႈသွပ်ႉသိပ်ႉႁွင်းၵူၺ်း
☐ ၵေႃႉႁဝ်းလၢတ်ႈမူၵ်းမိပ်း၊ ၵမ်ႉလွပ်းလိပ်းလၢတ်ႈပိူၼ်ႈ
☐ ၵေႃႉၵမ်ႉပိတ်ႈႁဝ်းၵူႈ၊ မူဝ်ႈထူပ်းၽေႉလႃးၽေး
☐ ၵေႃႉႁတ်းတၢႆပုၼ်ႈႁၢင်ႈ၊ တၢႉပုၼ်ႈပၢင်ႈၵူၺ်းလီ
တႃႇၵေႃႉလီသီႇလၢႉ၊ ႁွင်ႉ"သမာနသုခဒုက္ခ"ယဝ်ႉၶႃႈ။

☐ ၵေႃႉၸႁႉမိင်ႉၵၼ်ႈၶိၼ်၊ ၵမ်ႉပၼ်ပိၼ်မႃပ်ႉမူၵ်ႈ
☐ ၵေႃႉလူဝ်းလီၶိတ်းၵူႈ၊ ႁွင်ႈသူဝ်းသႃႉဝၼ်းလိုၼ်း
☐ ၵေႃႉလၢတ်ႈမိင်ႉတြႃး၊ ၵၼ်ငၼ်းမႃးပႆႉလိင်ႈ
☐ ၵေႃႉၸဢသိၼ်ႈတၢင်းလီ၊ ႁွင်ႉ"အတ္တက္ခာယီ"ယဝ်ႉၶႃႈ။

☐ မူဝ်ႈႁဝ်းၵမ်ႉမီးၶိင်း၊ လွၵ်ႇလိၵ်ႉယိင်းၵမ်ႉလိုၼ်း
☐ မူဝ်ႈႁၼ်ႁဝ်းမိုၼ်းယွႆႉ၊ ၼိတ်ႈလူမ်းမွႆႉလွႆႇသူဝ်း
☐ မူဝ်ႈႁၼ်ႁဝ်းလွႆၽႃင်း၊ ၵမ်ႉပၼ်ၸၢင်းၵုပ်ႉထိင်ႈ
☐ မူဝ်ႈႁၼ်လၢတ်ႈမီးၵုင်ႉ၊ ၵႂ်ႉၵၢမ်းပုင်ႉလူမ်းယေႃး
တႃႇၵေႃႉလီသီႇလၢႉ ၊ ႁွင်ႉ"အနုကမ္ပက" ယဝ်ႉၶႃႈ။

ဝတ်းၵူၺ်းၵေႃႉ

- ☐ ယိုၼ်ႈယေႃးပၼ်မိူင်ႉၶိုင်ႈ၊ ဝႆႉၸင်ႈယိုင်ႈတူဝ်ႁဝ်း
- ☐ လွႆႈလွင်ႈမၢၵ်ႈမီးၵၢၼ်၊ လၢတ်ႈႁၢမ်းဝၢၼ်ၶေႃႈလိုၼ်ႈ
- ☐ တၢင်းလွႆႈလွမ်းသတ်ႉလႃႇ၊ ဝၢတ်ႈတႃႇၵေႃႉလီႁူၺ်း 5 ယိူင်း။

ဝတ်းၵေႃႉလၢႆး

- ☐ ပွႆႉလူမိူဝ်ႈလိုမ်းႁူဝ်ႇ၊ ပွႆႉတႃႇၶိူင်ႈၼူဝ်းလီင်း
- ☐ ၸႁႃႉလွႆႈလွင်ႈတၢင်းႁူဝ်၊ ၽေးလႃးတူဝ်ၵမ်ႉၽႄႈ
- ☐ ယွင်ႈၶိူဝ်းလုၵ်ႈလၢၼ်ႁူဝ်ႇ၊ ဝတ်းတႃႇၵေႃႉလီၶႅၵ်း 5 ယိူင်း။

(ယ) တေႃႇလၼ်ႉထၢၼ်ႈတူၵ်ႈ

ၶႄႈၵၢၼ်ၵၼ်ၶိုင်ႈတေပဵၼ်ၵမ်ႉပဵၼ်ၶၼ်ႉ မီးတီႈႁဵတ်းမေႃလတ်းၵၢၼ်ၵမ်ႉ, မေႃလတ်းၵၢၼ်၊ လွင်ႈလတ်းၵၢၼ်ၶႂ်ႉၵၼ်လမ်ႉ,လွင်ႈမီးသွင်ပိူင်၊ လွင်ႈၶိုင်ႈပဵၼ်လွင်ႈလတ်းၵၢၼ် ၶိူဝ်ႉၼူဝ်းၼွင်၊ ထႅင်ႈလွင်ႈၶိုင်ႈပဵၼ်လွင်ႈလတ်းၵၢၼ်ၶိူဝ်ႉႁူၼ်း၊ ႁူၼ်းၶႂ်ႉမၼ်းတူင်ႉၶိုင်လႅၵ်ႈလႆႈယူႇတႃႇသေႇၸလႈ တႃႇတေလတ်းၵၢၼ်ၶွႆႈလၼ်ႉထၢၼ်ႈတူၵ်ႈၼၵ် လွႆႈႁဵတ်းႁႅတ်းၵၢၼ်လႆႈထိုင်တီႈ လွမ်းၶင်ႇၽဵၼ်ၵၢၼ်ၶၼ်ႉပဵၼ်ၶႄႈၵၢၼ်လူင်ၵၼ်ၶိုင်ႈယဝ်ႉ၊ ၶိုဝ်းၶႄႈၵၢၼ်လူင်ၶႂ်ႉလွင်ႈၵပ်းသိုပ်ႇပဵၼ်ငဝ်ႈပိုၼ်ႉ၊ ပေႃးဝႃႈငဝ်ႈပိုၼ်ႉလီလိူင် ႁဵတ်းတေမီးလၼ်ႉထၢၼ်ႈတူၵ်ႈလီၸလႈၶမ်ႇတွၼ်းမႃး ႁူႈမိူဝ်ႉႁူႈဝၼ်း၊ ၵၢၼ်ၵေႃႈတေလၢင်ႈႁဵတ်းယွၵ်ႇမႃး ငၢႆႈမႃး၊ မိူၼ်ႇၶင်ႇလၢင်ႈမႂ်ႉမီးၼိူင်ႈယိပ်းလီၵေႃႈ တၵ်း

တေႁဵတ်းၵွၵ်ႈမၢႆလႆႈၼူဝ်းၼွင်ႁၢင်ႈလီၸၼ်ႉယဝ်ႉ။

ၵ. လူဝ်ႇမေႃႁၵ်ႉႁွမ်ၸလႆး ၶဝ်ၵေႃႈသေႃႇၼိူဝ်ၸၼ်ႉထၢၼ်း တေႃႈလူဝ်ႇမေႃလၵ်ႉလုင်ၸၼ်ႉထၢၼ်းတေႃႈ

1. ပေႃးမီးၸၼ်ႉထၢၼ်းတေႃႈမႂ်ႇ၊ၵေႃႉဆိုင်ႈၶဝ်ႈမၢႆၸိုင် လူဝ်ႇႁႂ်ႈယမ်းတၼ်း သေၶုပ်ႇၶူဝ်းလွင်ႈပိုၼ်းပႃႈလင်မၢႆ၊ လွင်ႈၼႄႈၶိူၼ်းမၼ်း လွင်ႈ သုၼ်ႇတူဝ်မၼ်း၊ ႁူၺ်းၶိုၼ်ႈၽႃင်ႉသတိယႃႇၶိုၼ်ႈမၼ်းၶဝ်ႈၵေႃႉဝႃႈ ၶမ်ႇ ၵီဝ်ႇၼွင်ႈႁဝ်းသေၸလႆႈႁဝ်းၶိုၼ်ႈသွတ်ႇႁူႉသွတ်ႇႁၼ်ၵႂမ်း၊ ႁဝ်းလူဝ်ႇ ၼပ်ႉထိုဝ်သုၼ်ႇလႆႈမၼ်း ၵီဝ်ႇလူလႆႈသုၼ်ႇတူဝ်မၼ်းၼၼ်ႉသေ ပေႃးႁဝ်းႁူႉဝႃႈမၼ်းၶမ်ႇၶိုၼ်ႈလၢတ်ႈၶိုၼ်ႈတူၵ်ႇၵေႃႈ တေၶမ်ႇလႆႈထၢမ်၊ ၼင်ႇၶိူဝ်တေၸမ်ၵေႃႈၵၼ်ၼၼ်ႉ ႁဝ်းၵေႃႈလီလၢတ်ႈၸၼ လွင်ႈၶၼ် မၼ်းထုၵ်ႇလီႁူႉႁၼ်ၵႂမ်းၼၼ်ႉၽွင်း၊ တီးတိၵ်းမၼ်းလူဝ်ႇမေႃသပ်း လိၵ်ႈၸၼပိုၼ်းမုၵ်ႉၸုမ်း၊ ၶေႃးၵႅၼ်းၶၢၼ်းမုၵ်ႉၸုမ်းၶိုၵ်ႇလူလႆႈ ၼွပ်ႇဝူင်းၵၢၼ်ငၢၼ်းမုၵ်ႉၸုမ်းၶိုၼ်ႈမၼ်းပေႃးလူင်ႉလိင်းၵေႃႈ။
မၼ်းမၢႆႁဵတ်းၵၢၼ်ၵႂမ်းႁဝ်းၸလႆး တေပဵၼ်ၽွၼ်းလီတႃႇၼႄႈၵၢၼ် ႁဝ်းၸတႉၸတႉၼၼ်ႉ လူဝ်ႇမေႃလၢတ်ႈမေႁဵတ်းၸၼၽႃင်ႁၢင်ႈၶိုၼ်ႈ မၼ်းပေႃးႁူႉႁၼ်ဝႃႈ လွင်ႈၶၼ်မၼ်းမၢႆႁၢပ်ႇၵိုတ်ႉၼႄႈၵၢၼ်ၵႂမ်း ႁဝ်းၼၼ်ႉႁဝ်းမီးလွင်ႈလူမ်းသိုဝ်းႁပ်ႉတွၼ်ႈမၼ်း။

2. မိူဝ်ႈႁဝ်းၸတႉႁူပ်ႉထူပ်းၵၼ်ႁူႈဝၼ်းဝၼ်းၼၼ်ႉ လီတူင်ႉတၵ်ႉၸၼ်ႉ ထၢၼ်းတေႃႈၶဝ်၊ ၶမ်ႇၼၼ်ႁႂ်လွင်ႈသေၵႂႃႇႁူပ်ႉၶဝ်ယုမ်ႉယႂ်ႈၸၼၶဝ် ၼင်ႇၵၢႆးပွင်ပိၼ်လႆႈၸလႆးသၢင်ႇထုၵ်ႇၼၼ်ႉ၊ ယႃႇပေမီးၵေႃႉမႃႇၼသေ ၶမ်ႇတူင်ႉတၵ်ႉၶဝ်၊ ၶမ်ႇၵႂႃႇႁႂ်ၶဝ်ၵွၼ်တၢင်း၊ ယႃႇပေမီးၵေႃႉဝႃႈ လူဝ်ႇၶိုၼ်ႈၶဝ်တူင်ႉတၵ်ႉၸလႆး ၶဝ်ႈမၢႆႁႂ်ႁဝ်းၵွၼ်တၢင်းသေႇသေႇ။

3. လူဝ်ႇၵႂႃႇႁူလွမ်တူလႆး ၵၢၼ်ၶၼ်ၸၼ်ႉထၢၼ်းတေႃႈၶဝ်ႁဵတ်းယူႇ

ၼၼ်ႉသေ ထၢမ်ၶၢဝ်ႇလွင်ႈၼႄႈၵၢၼ်ၶဝ်၊ ႁူလ်းၵႃႈယႃႇၸွမ်ႈၶဝ်ၶဝ်ႈ လႆႈၽိတ်းဝႆႈ ႁဝ်းၵူႈႁူတၢင်းၽိတ်းၶဝ် ၸႅတ်းၸွမ်ႈၶဝ်ၶဝ်ႈလႆႈဝႆႈ ႁဝ်းၵၢဝ်လႆႈသႂ်ႇၼိူဝ်ၵၢၼ်ၵၢၼ်ၶဝ်ၸႅတ်းယူႇၼၼ်ႉႁူလ်း။

4. မိူဝ်ႈလၢတ်ႈတေႃႇႁူၼ်းလၼ်ႉထၢၼ်ႈတႂ်ႈၶဝ်ၼၼ်ႉ လူဝ်ႇမေႃဝ်ႉၼႄႈ တၢင်ႈသၢင်ႇထုၵ်ႇ ပေႃးပီၼ်လႆႈၸွမ်ႈၶဝ်ႁၼ်ထိုင်ဝႆႈ မိူၼ်ၼင်ႇလႆႈ ၵႃပ်ႇပီႈယႂ်ႇၶဝ်၊ ႁူၼ်းသိၼ်းႁွၼ်ႇၼႆႈၸိူဝ်းပီႈၸိူင်းၼွင်ႉၶဝ်၊ ၸွမ်ႈၶဝ် ႁၼ်ဝႆႈႁဝ်းမီးလေႇတၼႄႇတေႃႇၶဝ်၊ မီးလွင်ႈၵၢဝ်ၵႂ်သႂ်ႇၸိူဝ်ၶဝ် ယူႇတႃႇသေႇၸလႈ ပီၼ်ၵေႃႉၵၢၼ်ၵႂ်ႈထိမ်ပၼ်ၼင်ႇၶိူဝ်ၼႄႈၵၢၼ် ၶဝ်ပေႃးတေယဝ်ႉတူဝ်ႈႁူႇလႆႈလီလီ။

5. မိူဝ်ႈႁူႉႁၼ်လၼ်ႉထၢၼ်ႈတႂ်ႈၸႅတ်းၽိတ်းၼၼ်ႉ ပေႃးပီၼ်လွင်ႈၶိုၵ်ႉ လိုၵ်ႉလူဝ်ႇလၢတ်ႈၵမ်းလိဝ် ပေႃးပီၼ်လႆႈလူဝ်ႇၸွင်ႉထူပ်းၵေႃႉတေႃႇ ၵေႃႉယဝ်ႉသင်ႇသွၼ်လၢတ်ႈၸၼ၊ ၵမ်ႇလီၸႅတ်းၸွမ်ႈမၼ်းလႆႈတၢင်း ၵႄႇပႃႈၼႄႈႁူၼ်းၼမ်။ ႁူလ်းၵႃႈမၢင်ပွၵ်ႈၵေႃႈ ႁူႉလႆႈၸႅတ်းၸွမ်ႈၶဝ် လႆႈတၢင်းၵႄႇၽွင်ႈယူႇ၊ လူဝ်ႇမေႃတူလ်းသၽေႇဝႁူၼ်းသေၸႅတ်းႁူႇ။ ဝႆႉသင်ႇသွၼ်ယဝ်ႉတူလ်းယၢမ်းသၢင်ႇထုၵ်ႇသေ ၸႅတ်းၸွမ်ႈလၼ်ႉ ထၢၼ်ႈတႂ်ႈႁူႉဝႆႈ ႁဝ်းႁၵ်ႉမၼ်းၵၢဝ်ၵႂ်သႂ်ႇမၼ်းယူႇ။ ၵၼ်သင်ႇ သွၼ်ၼၼ်ႉမၼ်းပီၼ်တေႃႇၼႄႈၵၢၼ်၊ ၵမ်ႇလိူဝ်ႈၸလႈဝႆႈၵႂ်ႉၵႃႇၼေႃႇ ႁူတၢင်းၽိတ်းမၼ်း။

တေႃႇတေၸႅတ်းၸွမ်ႈမၼ်းႁူႉပွင်ႇၵႂ်ၼၼ်ႉ လူဝ်ႇမေႃတူလ်းႁူၼ်းသေၸႅတ်း လူဝ်ႇၽၢင်ႉသတိယႃႇပေၸႅတ်းၸၼၸွမ်ႈမၼ်းထၢင်ႇဝႆႈ ႁဝ်းႁူဝ်မၼ်း ၵမ်ႇမီးမၼ်းၼႄႈၵၢၼ်တေလူႉ၊ ပေႃးမၼ်းၶဝ်ႈၵႂ်ၼင်ႇၼၼ်လိူင် မၼ်းၵေႃႈတေလူႉၼႄႈၵၢၼ်ၵေႃႈတေလူႉယဝ်ႉ။

မၢင်ၵေႃႉၼၼ်ႉပေႃးၸႅတ်းၽိတ်းယဝ်ႉ လၢင်ႈၵႂ်တူၵ်း၊ ပေႃးပီၼ်ၼၼ် ႁဝ်းလူဝ်ႇတူလ်းဝႆႈမၼ်းၵႂ်တူၵ်းယွၼ်ႉၸႅတ်းၽိတ်းၸၼ, မၢင်ပွၵ်ႈ ႁွပ်ႈၼႄႈၵၢၼ်ၵမ်ႇၵွင်ႇၸလႈၵႂ်တူၵ်းၵေႃႈမီး၊ ၵမ်ႇလႂ်ႈၸလႈဝႆႈ

မၼ်းႁူႉတၢင်းၽိတ်းမၼ်း၊ ပေႃးမၼ်းဢမ်ႇႁူႉတၢင်းၽိတ်းမၼ်းၵိုင် လူဝ်ႇမေႃၵိၵမ်ႈၶၸပၼ်မၼ်းသေပၼ်ၸိုင်ႈၸႂ်ႈမူၼ်ႉၶမးႁႃႇ၊ ၵွႆး ၵိုင်ၵၼ်ၸႂ်ႈမၼ်းမီးၸိုင်းၵွႆတႃႇၸွတ်းၵၢၼ်ႁႃႇပႃးၼႄႈ၊ လူဝ်ႇၸႂ်ႈမၼ်း ႁူႉဝႃႈလွင်ႈၸွတ်းၽိတ်းၼၼ်ႉဢမ်ႇလူဝ်ႇဢဝ်။ ၸွတ်းၽိတ်းယဝ်ႉဢမ်ႇ ၶမးၼၼ်ႉႁူလ်းလူဝ်ႇဢဝ်ၶတႉၶတႉ၊ ပေႃးၸဝ်းဢမ်ႇမေႃဝ်ႉၼႄႈတႃ သိၵ်ႇလၢတ်ႈသၢင်ႇထုၵ်ႇၵိုင် မၼ်းလၢင်ႈထၢင်ႇလိၵ်ႉလူမ်ဝ်ၸဝ်းသေ တုမ်ႉတိူဝ်ႉၼႄႈၵၢၼ်ၸဝ်း၊ လူဝ်ႇၸွတ်းၸႂ်ႈမၼ်းၸၼ်ဝႃႈ ၸဝ်းယူႇၽႂ်ႇ မၼ်းဢမ်ႇပိုၼ်ႉပိတ်ႈမၼ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

6. ပေႃးပိၼ်ႁူၼ်းၵၼ်ႉထၢၼ်ႈၼိူဝ်မႃးၼႂ် ဢမ်ႇလီႁူမ်ဝ်ၵွႆဝႆး၊ ပေႃး ပိၼ်ၼၼ်ႉတေလႃးလုၵ်ႈၼွင်ႉၵွႆႉၵိၼ်ႁႃႇသေဢမ်ႇၵႃး ၼႄႈၵၢၼ်တေ လူႉပႃး၊ တၢင်းၽိတ်းတၢင်းထုၵ်ႇဢၼ်လုၵ်ႈၼွင်ႉၶဝ်တၢင်ႇမႃးၶလႈ သင်၊ ငိၼ်းတၢင်ႇတီႈၶလႈသင်၊ လူဝ်ႇမေႃၵၢၼ်းၶၽထေတ်းသၢင်ၵွပ်ႇ တူလ်းသေၵင်ႇတိူပ်းတတ်းဢဝ်လိူင်ႈႁႃႇ။

7. ပေႃးၵၼ်ႉထၢၼ်ႈတိုႈၸွတ်းၵၢၼ်ၵွင်ႇမႃး လူဝ်ႇမေႃလၢတ်ႈႁၢမ်းယုၵ်ႉ ယွင်ႈပၼ်သရေႇမၼ်း ႁူလ်းၵႃးဢမ်ႇလီယုၵ်ႉယွင်ႈလူၼ်ႉလိူဝ်သမ်ႉ ပေႃးၸွတ်းၸႂ်ႈမၼ်းလိူမ်းတူဝ်ၶဝ်းၵွႆဝႃး တူဝ်ၵဝ်ႇၵျႃႉၼႄ လူဝ်ႇၸႂ်ႈ မၼ်းႁူႉဝႃး ၵွပ်ႈသင်ၶလႈဢွင်ႇ၊ ဢမ်ႇၵွႆႈဢွင်ႇၵွပ်ႈၵၢမ်ႇလီၶလႈ မႃးယုၵ်ႉယွင်ႈၵၼ်၊ ဢွင်ႇၵေႃးမီးလွင်ႈမၼ်းယူႇ၊ ၼင်ႇႁိူဝ်မၼ်းတေ ၵတ်ႉတွၼ်းထိူင်ႈၼၼ်ႉ လူဝ်ႇလိၶၼလွၵ်းဢူၼ်းမၼ်းသေသွၼ်ပၼ် မၼ်း ၸႂ်ႈမၼ်းမေႃဝ်ႉၵႃးၶၼ်ၼိူဝ်ၵေႃႉႁူမ်ႈၵၢၼ်ဢၼ်ၵွႆႈထိူမ်ပၼ် မၼ်း၊ ႁူၼ်းလိူဝ်းဢၼ်ပၼ်ၸိုင်းမၼ်းလိူဝ်းၼႂ်ႉ၊ ယႃႇပေယုၵ်ႉယွင်ႈ တၢင်းလီၵၼ်ႉထၢၼ်ႈတိုႈၵေႃႉၼိူင်ႈ ပႃးၼႄႈၵၼ်ႉထၢၼ်ႈတိုႈတၢင်ႇ ၵေႃႉတိၵ်းတိၵ်း၊ ပေႃးၸွတ်းၼၼ်ၵၢင်ႈၸွတ်းၸႂ်ႈၵၼ်ႉထၢၼ်ႈတိုႈ တိူၵ်ႇၵၼ်သီႈၶၵႉၵၼ်သေၵွႆလိၵ်ႉ။ ဢမ်ႇၼၼ်ၵေႃးၶဝ်ၵၢင်ႈၶဝ်း ၵွႆဝႃးတူလ်းၼႄႈလိၵ်ႉၼႄႈယွႆႇ၊ ၼႂ်ႉၵၢင်ႈတုမ်ႉတိူဝ်ႉၼႄႈၵၢၼ်ၸဝ်း။

လူဝ်ႇၽႃင်ႉသတိထႅင်ႈ ယႃႇၶိမ်ႈႁၢဝ်သရေႇၼႄႈတႃႇ လၼ်ႉထၢၼ်ႈတွၼ်ႈသေၵူမ်ႇ,တူမ်းဝႆႉၼမ်ႉၵတ်ႉတၢင်းၸၢၼ်ႇ,ၸဝ်။

8. ၵူၼ်းလၼ်ႉထၢၼ်ႈတွၼ်ႈၸွတ်းၵၢၼ်ၼၼ်ႉလူဝ်ႇ,မေႃၵဝ်ၵူင်ႇ,မုၼ်၊ မၢင်ပွၵ်ႈၸွတ်းထိုင်းၸလႈသၢင် ၵမ်ႇ,မိူၼ်ၵွႆႇႁဝ်းၸလႈသၢင်ၼၼ်ႉ ပေႃးပဵၼ်လႆႈလီပွႆႉတူဝ်းထႅင်ႈ၊ ၵမ်ႇ,လူဝ်ႇ,ၸဝ်ႈၵူႇ,ၶိမ်ၵၢၼ်ၸွတ်းပႅတ်ႈ၊ လႃႇထိုတ်းထႃႉၸၼၢႇ,ၼႄႇ,ၸသႉသွမ်းပႃႈၼႄႈၵူၼ်းၼမ်၊ တေလၢင်ႈၸွတ်းၶႂ်ႈလၼ်ႉထၢၼ်ႈတွၼ်ႈမွင်ၵွႆဝႆႉၵွႆ၊ ပေႃးလႃးလၼ်ႉတွၼ်ႈၵၼ်ၵွႆႁၢဝ်ႈသေတွပ်ႇ,ထိင်ၶိုၼ်း ႁဝ်းတေသရေႇ,လူႉသေ လႃႈလီႈလၢတ်ႈၵူႇ,ၸွတ်းၵူႇ၊ ၵမ်းၼႆႉၸယႈၸၢၼ်းၽိတ်းလွမ်းထႅင်ႈယဝ်ႉ၊ တၢင်းၽိတ်းၵွၼ်ႇ,ၸွင်ၸဝ် လၢင်ႈယိၼ်းပဵၼ်တၢင်းၽိတ်းလူင်ၸွင်ႁဝ်းလူႈၵွၼ်ႇ။
တီႈတိၵ်းမၼ်းလၢင်ႈမိူၼ်ၼင်ႇ,ၵူၼ်းပႃႈၵႂႃးၵူႇ,ထႆႇၼႄႈ ၵမ်ႇ,ႁူႉတေယိပ်းၵႂႃးလိူင်ႉႁိုဝ်၊ ၵူမ်ႇ,ထႃႉလႃႇ,ၵႂႃးယူႇ,တိၵ်းတိၵ်းၸလႈပိူၼ်ႈၵမ်ႇ,လီတူလႆးသေၵိတ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

9. ယႃႇ,ပေမီးတၢင်းယၢမ်ႈ လႃႇ,ၵူၼ်းလၼ်ႉထၢၼ်ႈတွၼ်ႈမိူၵ်ႈမိူၵ်ႈလိူင်းလိူင်းၸလႈၵမ်ႇ,မီးတီႈပွင်ႇ,တႃႇ,ၵၢၼ်သၢင်ႇ,သွၼ်ၵၼ်။ ၵွပ်ႈၵႂၢမ်းလႃႇ,ႁဝ်းၼၼ်ႉ လၢင်ႈၸွတ်းၶႂ်ႈပိူၼ်ႈတၢင်ႇ,ၵေႃႉႁၼ်ဝႃႈႁဝ်းၵမ်ႇ,မီးလၼ်ႉယိၼ်ႇ,ၸင်ႈ။

10. ယႃႇ,ပေႁၢဝ်လွမ်းၵွႆလီၵွႆလႃႉႁဝ်း တိတ်းတေႃႇ,လၢတ်ႈတေႃႇ,လၼ်ႉထၢၼ်ႈတွၼ်ႈ၊ လူဝ်ႇ,မေႃတူလႆးၵူၼ်း တူလႆးငဝ်းလႃးသေၵပ်းသိုပ်ႇ,၊ ပေႃးၸဝ်ႁၢမ်ႇ,ႁူႉလွင်ႈၵွႆလီၵွႆလႃႉႁဝ်းလိူင်ၸၢၼ်းလီ၊ ပေႃးႁဝ်းထိင်းလႆႈၵွႆႁဝ်းသေႁၢမ်ႇ,ၸၽႃင်ႁၢင်ႈၵွႆႁဝ်းၼၼ်ႉလိူင် တေလႆႈတၢင်းလၼ်ႉထၢၼ်ႈတွၼ်ႈၼပ်ႉထိုဝ်ၼမ်မႃးထႅင်ႈ။

11. တၢင်းၵူၼ်းလၼ်ႉထၢၼ်ႈတွၼ်ႈၼႆႉ လီလႆႈမိုတ်ႈၵိုဝ်းၵၼ် ၼႆႉသေတႃႉၵေႃႈ လူဝ်ႇ,ၽႃင်ႉသတိယႃႇ,ၶႂ်ႈထိုင်လၼ်ႉလိူၼ်ႈၼႄႈလိူၼ်ႈတႃႇၵၼ်၊

ပေႃးထိုင်လၼ်ႉၶၼ်ႉမႃးလိုင် တႃႇလၼ်ႉထၢၼ်ႈတဵ်ႈၵၼ်မီးတၢင်း ႁူႉၶၼ်ႉတေၵမ်ႇမီးပၼ်ႁႂ်ၶမ်ၵေႃး ႁူၼ်းလၼ်ႉထၢၼ်ႈတဵ်ႈၵၼ် ၵမ်ႇမီးတၢင်းႁူႉၶၼ်ႉ ၸၢင်ႈႁဵတ်းႁႂ်ႈႁဝ်းလူႉသရေႇၶႃႈတႃႇၸလႈ လူႉၵၢၼ်လူႉငၢၼ်းယဝ်ႉ။

မူဝ်ႈလိသင်ႇၶႃႈၵၢၼ်ပၼ်ၸဝ်ၶၼ်ႉ လူဝ်ႇႁူႉတႅၵ်ႇလႅင်းၸလႈႁူႉလၼ်ႉ ထၢၼ်ႈတဵ်ႈပွင်ႇလွင်ႈငၢႆးငၢႆး၊ လူဝ်ႇမေႃလၢမ်းၸၢတ်ႈဝႃႈၵွင်ႇၸဝ်ပွင်ႇလွင်ႈ ၸတႃႉ ၵမ်ႇပွင်ႇလွင်ႈၸတႃႉ၊ ပေႃးၸဝ်မီးလွင်ႈၸွင်ႉၸမ်လွင်ႈၵမ်ႇၶၼ် ၵမ်ႇလႅင်းလွင်ႈလိုင် လူဝ်ႇဝႆႉလွင်ႈယၢဝ်းယၢဝ်းသေသပ်းလႅင်းပၼ်ၸဝ်၊ ၸၢဝ်ႇငၢဝ်းၵမ်ႇၶၼ်လွင်ႈတၢင်းၵၼ်ႁူတ်ႇပႅၼ်မႃး ၵၼ်လၢင်ႈပႅၼ် လွင်ႈၵမ်ႉၵႅမ်ပႆႇဝူၼ်ႉၸဝ်ၶၼ်ႉလူဝ်ႇပၼ်ၸဝ်ႁူႉ။

ပေႃးလၼ်ႉထၢၼ်ႈတဵ်ႈပၼ်ၶေႃးႁၼ်ထိုင်မႃးလိုင်လူဝ်ႇမေႃထွမ်ႇ တူလုၵ်းသေထတ်းသၢင် လူဝ်ႇႁၢၵႂင်ႈတီႈၸလႈၽွင်းယၢမ်းပၼ် ၶင်ႇႁိူဝ်ၸဝ်ပေႃးလၢင်ႈပၼ်တၢင်းႁၼ်ထိုင်ၸလႈ လၢတ်ႈလွင်ႈသုၼ်ႇ တူဝ်ၸဝ်၊ ပၼ်ႁႅင်းႁူႈလၢတ်ႈၵွၵ်ႇလွင်ႈၼၼ်းလွင်ႈ၊ ယႃႇႁူႈမီးလွင်ႈၸမ် လွင်ႈဝႆႉပေႃးၶေႃးႁၼ်ထိုင်ၸဝ်တေမီးၽွၼ်းလီၶၼ်ႉ လူဝ်ႇၵၢဝ်လွင်ႈၵွမ်း၊ ပေႃးဝႃႈၵမ်ႇမႅၼ်ႈလွၵ်းမႅၼ်ႈလႆႈလိုင် လူဝ်ႇၵမ်ၵၢဝ်ငဝ်းလႆႈၶၼ်ႉ သေ သင်ႇသွၼ်မူၼ်ႉၸမးတၢင်းႁူႉတၢင်းႁၼ်ၸဝ်ႁူႇ၊ ၽၢင်ႁၢင်ႈ တူဝ်ၸလႈသိင်ႁူမ်းလၢတ်း လူဝ်ႇၸၶေႉတၶျႃႇလဝ်ႈၵဝ်ႇႁူႈမႅၼ်ႈ ၵွမ်းလွၵ်းလႆႈႁူမ်းလၢတ်ႈ။

....

(႑႖) ၵႂၢမ်းၶၼ်ႇတေႃးပေႃႈထဝ်ႈမႄႈၶႃႇလႄႈၽူႈယႂ်ႇ

ႁဝ်းၼႆႉၵေႃႉ/ၵိုဝ်းပဵၼ် လုၵ်ႈပဵၼ်လၢၼ်/လုၵ်ႈၼွင်ႉပွင်ႈပၢႆ မီးတၢင်းၶေႇတၼေႇသတ်ႉထႃႇ,ၵွႆႇပွတ်ႇ,ၸုၵ်းၵွႆႇလႆႈၼႆႈၵွႆႇထိုင်မုၼ်ငဝ်း ....ႁဝ်းသေ၊ လင်ႇ,တၵ်းဢွၼ်ၵၼ်ႁွတ်ႈမႃးဝႆႉလူႇ,ပူႇ,ၶေႃႇ,ၵၼ်ႇ,တေႃး ယေႃးယွင်ႈသွင်ပွင်ႈမိူဝ်းၽေႇ,ဝၼ်ႇ,တႃႇ,ၵႃႇ,ၶဝ်ႇ ယွၼ်းလွတ်ႈသေၵႃႇ,ယၵမ်ႇ, ဝလီႇ,ၵမ်ႇ, မၼေး ၵမ်ႇ,၊ ဢၼ်ဢမ်ႇ,ႁူႉဢမ်ႇ,ႁၼ်ၼၼ်ႉ ယူဝ်ႇလႆႈထုၵ်ႇ,ၸွင်ႈၽိတ်းၵႃႇ,၊ ၵူဝ်ႇပဵၼ် ဢၵုသလတၢင်းယၢပ်ႇ,ႁၢပ်ႇ,ဝႆႉသင်ႇ,ၸႃႇ,ရၵႃႇ,ၼေးမူဝ်ႈႁိုင်၊ ၶႅၼ်ႈလႆႈယွၼ်းပူတ်း ယွၼ်းၸၢင်းတၢင်းၽိတ်းၵူႈသမ်ႇ,သဵၼ်ပိူင်သေၸလႈယွၼ်းလႆႈၵူႉသူဝ်ႇ,တၢင်း လီႁၢၼ်ႉတေႃႇ,ပေႈႁွတ်ႈထိုင်တီႈထၢင်ႇ,ႁၢင်ႈၵတ်းယဵၼ်ၼိုၼ်ႈယွႆႇ,ၼၼ်ႉသေ ၵမ်းလူလၢႆႈတီႈၸႂ်းၶေႃး။

ၵႂၢမ်းပၼ်ပွၼ်း

မူဝ်ႈၼၼ်ႉသူလုၵ်ႈလၢၼ်/သူပဵၼ်လုၵ်ႈၼွင်ႉလႆႈမႂ်းသႆၢ,သုၵ်ႈၶေႇ,တၼေႇ,သတ်ႉထႃႇ,ၽိူၵ်ႇ,လိုၼ်းပေႃးတၢၼ်ႇ,လိူၼ်ၼိုၼ်းမူၼ်းမွၼ်ႇ,သွၼ်ပွတ်ႇ,လွတ်ႈၽေး၊ လင်ႇ,ဝႃး ဢွၼ်ၵၼ်မႃးၵူမ်းဝႆႉၸုပ်ႉၵွမ်းၼွမ်းတမ်ႇ,ၵႃႇ,ၶဝ်ႇ ပူႇ,ၶေႃႇ,ၵၼ်ႇ,တေႃးႁဝ်းၶေႃႉ ပဵၼ် ....ၼႆႉၸလႈ ႁဝ်းတေသူးတွင်းမုင်ႈမွင်းပတ်ႉထၼေႇ, ၶေႃးပႃႇ, မင်ႇ,ၵလႃႇ,လီပၼ်တီႈၵိူဝ်းသူ၊ ၸတႇ,ဢဝ်ယၢမ်းမူဝ်ႈလီဝ်ၼၼ်ႉႁႃႇ,ဝၼ်းလိုၼ်း မူဝ်းၼေး ၵႃႈဢၼ်ၶွႆႈလႆႈၶွႆႈပဵၼ်ၶွႆႈမီးၼၼ်ႉႁႅၼ်းလႆႈၵုမ်ႇ,ထူမ်ႈပိူင်းၵွႆ၊ ဢၼ်လွႆ ဢမ်ႇ,ႁူႉယႃႇ,ႁႅၼ်းလႆႈမီး၊ ဢၼ်လွႆဢမ်ႇ,မီးယႃႇ,ႁႅၼ်းလႆႈဝႃး၊ ႁိတ်းၵႃႉၶေႃးႁႅၼ်းမၢၼ်၊ ႁိတ်းၵၢၼ်ၶေႃးႁႅၼ်းၸိုၼ်ႈ၊ ႁႅၼ်းလိုၼ်းၼင်ႇ,လိုၼ်၊ ႁႅၼ်းမူၼ်ၼင်ႇ,ဝၼ်း၊ ႁႅၼ်းတၼ်း လီမ်ႇ,တီႈလေႃးၵီႇ,လေႃးၵုတ်ႉ[တြ]ႇ,၊ ပၼ်ႇ,လႃႇ,တီမ်ႇ,လီႁႅၼ်းယၢၼ်တၢင်းၸီတၢင်း ၽၢၼ်လိဝ်းလႆႈႁွတ်ႈထိုင်တီႈထၢင်ႇ,ႁၢင်ႈၵတ်းယဵၼ်ၼိုၼ်ႈယွႆႇ,ၸၼ်ၸၼ်ဝႆးဝႆး ၵူႈၶေႃႉၵူႈၵူၼ်းတႃႉၼေး။

ၶေႃႈထၢမ်

1. ၵဵဝ်ႇလူၺ်ႈလၢႆးႁဵတ်းလၢႆးသၢင်ႈ ဢၼ်ၼႄႉၼမ်းမႃးလိူဝ်းၼၼ်ႉၵဝ်ႈ ၵဝ်ႇႁၼ်ထိုင်ဝႃႈ –
   - လီ/ဢမ်ႇလီ လီႁဵတ်း/ဢမ်ႇလီႁဵတ်း
   - ႁဵတ်းလႆႈ/ ဢမ်ႇႁဵတ်းလႆႈ

   ပဵၼ်ႁိုဝ်ၵင်ႇတေႁဵတ်းလႆႈထိုင်တီႈ ၼႆႉၵိုဝ်းၼၼ်ႉ သပ်းလႅင်း ၼၼ်တႃႉ ။

2. ႁူမ်းႁၼ်ႇတေႃးၼလႆႈႁူမ်းပၼ်ပွၼ်းၼၼ်ႉ ၽိုၵ်းၽွၼ်ႉလွတ်ႈဢူမ်ႇ သူပ်းလွတ်ႈၼၼ်တႃႉ။

3. လၢႆးဝႆႉပြႃးၼလႆႈသၢင်ႇၶၢႆႇလိူဝ်းၼၼ်ႉ ထုၵ်ႇလႆႈပဵၼ်ႁိုဝ်? ႁဵတ်းၼၼ် ၽႃင်ႁၢင်ႈလီယိူင်ႈမၼ်းတႃႉ။

ၵွတ်ႇယွတ်ႈ

– ပေႃးတေမႃးႁူပ်ႈတူလၢၵ်ႈႁူမ်းသၢင်ႇသွၼ်ပြႃးပဵၼ်လဝ်ႈလိုင် –
ပေႃးၶွႆႈၶိုၼ်းယွႆႇ တေလႆႈမီးပၵ်းပိူင် (သီႇလ)
ပေႃးၶွႆႈႁတ်းယဵၼ် တေလႆႈမီးလွၵ်ႈၶိမ်သဝ်း (သမႃႇထိ)
ပေႃးၶွႆႈထၢင်ႇႁၢင်ႈ တေလႆႈမီးၼမ်ႉႁတ်ႉ (ပၺ်ႇၺႃႇ) ၼလႆႈ

ပၵ်းပိူင်(သီႇလ)ၼၼ်ႉ ပဵၼ်ငဝ်ႈငႃႇမူႇလပုၼ်ႈတႃႇလွင်ႈထၢင်ႇႁၢင်ႈ ႁတ်းယဵၼ် ၶိုၼ်းယွႆႇဢၼ်ၵူၼ်းမိူင်းတႆးတင်းလၢႆမုင်ႈမွင်းႁၢဝ်ႇၽႃႇဝၢၼ်းၽီ

ယူႇဝၼ်းဝၼ်းၶိုၼ်းၶိုၼ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

ယွၼ်ႉပိူဝ်ႈၼၼ်ႉသေလင်ႇလႆႈ တၢင်ႇလဝ်ႈၸၼမေးပၵ်းပိူင်လိူဝ်းဢၢၼ် ႁဝ်းၶႃႈႁၼ်ထိုင်တင်းႁပ်ႉဝႆႈၵူၼ်းမိူင်းတႆးႁဝ်း ၵိုင်ႇလႆႈတိုဝ်းၵမ်ယိပ်းမၼ်ႈ ႁၢတ်းလွမ်းႁႃႇယူႇ ၼႆယဝ်ႉ။

ၵူလ်းၵႃႈပၵ်းပိူင်ၽိုင်ႈၸင်ႈဢၢၼ်ဝႆႈၼႆႉ မၼ်းဢၢမ်ႇသဝ်းၼိမ်ယိုဝ်ႈ ယိုတ်းယူႇလႆႈတီႈၵဝ်ႇတီႈလဵဝ် မီးလွင်ႈလၵ်ႉလႆႈၶၢႉပုတ်ႈပၵ်ႉပိူင်ႈယူႇတႃႇသေႇ။ ၵူၼ်းၵေႃႉလိူဝ်ၶၢတ်းၵူလ်းၵေႃႈဢၢမ်ႇပိၼ်လႆႈ၊ ပေႃးၵူၼ်းတၢင်းၼမ်သူင်ၵၼ် ႁူမ်ႈၵၼ်ၶၢတ်းပိူၼ်ႈလၢင်ႇဝႆႈၽိုင်ႈၸင်ႈယဝ်ႉ၊ တႃႇၵူၼ်းတၢင်းၼမ်ပေႃးတေၶၢတ်း လွမ်းပိၼ်ၽိုင်ႈပိူင်ၵိုၵ်းဝၢၼ်ႈၵိုၵ်းမိူင်းႁႃႇၼၼ်ႉၵေႃႈ ဝၼ်းမိုဝ်ႈၼႆႉ

–	ၵူၼ်းမိူင်းတႆးလူဝ်ႇႁၵ်ႉၵၼ်။
–	ၵူၼ်းမိူင်းတႆးလူဝ်ႇၽွမ်ႉၵၼ်။

ပေႃးႁၵ်ႉၵၼ်ၽွမ်ႉၵၼ် လၢင်ႇတေလၢင်ႈဢွၼ်ၵၼ်တိုဝ်းၵမ်ၽိုင်ႈပိူင် ဢၼ်လီငၢမ်းၵိုဝ်းၼႆႉသေဢွၼ်သွၼ်ပၼ်ၵၼ်လၢတ်ႈပၼ်ၵၼ်၊ ၸမ်းပၼ် ၵၼ်ဢၢမ်ႇလီၸွႆႈလီ၊ လီယဝ်ႉၸွႆႈလီထႅင်ႈတိၵ်းတိၵ်းၼၼ်ႉယဝ်ႉ။

လၢင်ႇလႆႈတူၵ်းယွၼ်းတိုၵ်းသူၼ်း ၸွႆႈၵူၼ်းမိူင်းတႆးႁၵ်ႉၵၼ်ၽွမ်ႉၵၼ် ၼၼ်ႉယဝ်ႉ၊ ၸတႃႇဢၢဝ်ၼႆႉႁႃႇၼေႈ လႆးတႃႇတေလၢင်းၵၼ်တၵ်ႉၵၼ်မီး လႆးသၢင်လိူင်ႉၸိုဝ်ၵေႃႈ ယႃႇဝူၼ်ႉယႃႇလၢတ်ႈ ယႃႇၶၢတ်း။ လႆးတႃႇတေ ႁၵ်ႉၵၼ်ၽွမ်ႉၵၼ်ၼၼ်ႉ မီးလႆးသၢင်လိူင်ႉၸိုဝ်ၵေႃႈ ၸွႆႈဢွၼ်ၵၼ်ဝူၼ်ႉဢွၼ် ၵၼ်လၢတ်ႈဢွၼ်ၵၼ်ၶၢတ်းသေၵမ်း။

ၼင်းၵႃႈလိူဝ်းဢၢၼ်ဢွၼ်ဝူၼ်ႉဢွၼ်လၢတ်ႈဢွၼ်ၶၢတ်းလိူဝ်းၼၼ်ႉ

ၵေႃႈမၼ်းပဵၼ်ပုၼ်ႈၽွၼ်းဢၼ်ယႂ်ႇလူင်ၼၵ်းလိုၵ်ႉၶလႈၶႂ်ႈယွၼ်းတိုၵ်းသူၼ်း
ထိုင်ႈဝႃႈ   ႁဝ်းၸၢင်ႈၵၼ်

– ႁႂ်ႈမီးလွင်ႈယိုၼ်ႉၵၼ်ႈယႂ်ႇၸႂ်။
– ႁႂ်ႈမီးၸႂ်ႉၵတ်ႉယႂ်ႇၸႂ်ၶလႈ။
– ႁႂ်ႈမီးလွင်ႈၽဵင်ႇပိူင်ႈ(FAIR-MINDEDNESS)သေၵွၼ်ႇသုၺ်ႈ၊
ၸင်ႈႁူဝ်ၽိူင်ႈတဵၵ်းပေႃးသိုၼ်ႈယႂ်ႇ,မုၺ်ႈ,သုင်မူဝ်းၸႂ်ႈၶလႈ
မၼ်းႁိမ်းၶၽႈ
တူၼ်းႁိုၵ်းၸႂ်ႉလိၼ်ၶိၼ်ၽႄႇၵူႈၸၼ်ႉယူႇယဝ်ႉ။